

YOUTH INITIATIVE FOR HUMAN RIGHTS
NISMA E TË RINJVE PËR TË DREJTAT E NJERIUT
INICIJATIVA MLADIH ZA LJUDSKA PRAVA

DISCRIMINATORY LANGUAGE IN SCHOOL TEXTBOOKS

AN ANALYSIS OF UPPER SECONDARY
LEVEL SCHOOL TEXTBOOKS IN KOSOVO

PRISHTINA, DECEMBER 2024

Copyright © 2024 Youth Initiative for Human Rights - Kosovo (YIHR KS).

All Rights Reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without prior permission of YIHR KS.

Published by: Youth Initiative for Human Rights - Kosovo (YIHR KS)

This report was produced with the financial support of the European Union and the Council of Europe, through the joint action “Combating Discrimination and Hatred”, that is a part of the joint programme “Horizontal Facility for the Western Balkans and Türkiye”. Its contents are the sole responsibility of the author(s). Views expressed herein can in no way be taken to reflect the official opinion of the European Union or the Council of Europe.

Table of Contents

1	Introduction	1
2	Discriminatory language use: definition and understanding in Kosovo	
3	Methodology	2
4	Review of the textbooks	
4.1	Data collection and social categorization	4
4.2	Short explanation of terminology in the report	7
4.3	Manifestations of discrimination in educational textbooks: A critical examination	7
		8
4.3.1	The representation of women, gender stereotypes and patriarchal hierarchies	9
4.3.2	Stigmatization based on age: the representation of children, adolescents, and older individuals	9
4.3.3	Discrimination based on physical appearance, ability, and disability	13
4.3.4	The representation of the LGBTQI+ community	
4.3.5	The othering of ethnic identities and the portrayal of race	15
4.3.6	Other Inappropriate formulations, irrelevant links, and factual errors	19
		21
4.3.7	Text and image: reinforcing discriminatory narratives through visual representation	24
5	Conclusion	25
6	Recommendations	26
7	Works cited	27
8	Appendices	30
8.1	Reviewed Textbooks	31
8.2	List of formulations with discriminatory language	31
8.2.1	Albanian version	33
8.2.2	English translation	33

Introduction

As one of the primary sources of learning for young students in the school environment, textbooks play a crucial part in shaping their worldview. They can either reinforce harmful stereotypes and exclusionary beliefs or oppose preconceived norms and ideas about society and one's place within it. Yet, while educational materials – textbooks and other resources used for learning in the classroom setting – bear the potential to foster a more open and equitable society, in Kosovo, like in many other politically, and culturally transformed contexts, they are often constrained by outdated narratives that reflect persisting tensions and cultural bias within society. Resultantly, instead of widening their understanding, textbooks adversely affect students' ability to develop informed inclusive perspectives.

This report offers a detailed examination of discrimination as manifested in the textbooks used in upper secondary education in Kosovo in the subjects of Biology, Sociology, Psychology, Civic Education, and History. By focusing on various parameters, including gender and sexuality, ethnicity, and ability the study examines whether the educational materials used in Kosovo support or undermine human rights principles about social equity. The investigation extends beyond explicit instances of bias: we also consider the subtle forms of exclusion and omission that shape the learning environment in critical yet often overlooked ways. Grounded in the principles of Critical Discourse Analysis (CDA), and by means of a multimodal approach, this study seeks to identify and examine the underlying ideologies embedded within educational content. The report is structured as follows: First, we establish our theoretical understanding of discrimination while situating it within the specific context of Kosovo (section 2). Next, we outline the methodological approach, emphasizing the use of Critical Discourse Analysis (CDA) alongside a multimodal perspective (section 3). This is followed by a detailed content analysis in section 4 that examines various forms of discrimination as they appear across the analyzed textbooks. Finally, we present our conclusions and offer targeted recommendations in sections 5 and 6.

2 Discriminatory language use: definition and understanding in Kosovo

Any analysis of discriminatory and offensive language use in school textbooks is inseparable from an understanding of the concept of discrimination and the many overt and implicit forms it can take in the discourse of the school environment. For the purpose of this report, our understanding of the fundamental freedom from discrimination borrows from the Universal Declaration of Human Rights, which in its first Article (Art. 1) states that “All human beings are born free and equal and should be treated the same,” and are free of discrimination. More particularly, in Article 2, the concept of discrimination implies prejudice “[...] against race, color, language, religion, political or other opinion, national or social origin, property, birth or other status.”¹ At the contextual level, Kosovo legally protects citizens against discrimination in the Constitution, and through the adoption of other provisions of law.² In Kosovo, the persistence of discriminatory attitudes based on these societal vectors has resulted in the marginalization and exclusion of certain individuals from equal participation in Kosovo society. The persistent socio-cultural norms that systematically impinge on the rightful access of individuals to equal participation based on their ethnic background, gender, or sexual orientation have been extensively documented in the annual Human Rights reports published by Human Rights Network (HRN).³ Yet, in spite of the concerted efforts of civil society organizations, public institutions and the international community to counter discrimination through different awareness raising activities and campaigns, discrimination remains widespread and continues to impede on the development of Kosovo into an inclusive society.

---

1 [Universal Declaration of Human Rights, Articles 1 and 2.](#)

2 Article 22 of the Constitution explicitly enumerates the different international instruments that take precedence over local legislation in case of conflict including the International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination (Article 22 (5)), and the International Convention on the Elimination of All forms of Discrimination Against Women (Article 22 (6)) to name but two explicit international instruments concerning the issue of discrimination. The Law No. 05/L-021 on Protection from Discrimination is the local legislation that explicitly addresses discrimination in Kosovo.

3 HRN, Annual Report on Human Rights in Kosovo 2023.

Against this context, the basis of the current report is situated in a set of observations about educational discourse as a channel through which societal attitudes are mediated and shaped. First, as fundamental components of teaching and learning (Kořir & Lakshminarayanan, 2024), school textbooks and other educational materials are not neutral containers of information (UNESCO, 2024). Rather, they considerably appeal to a particular worldview and socio-political order, thereby reinforcing existing inequalities and social divisions. By the same token, however, they can be appropriated alternatively by presenting content that dismantles restrictive social norms and opens up new perspectives and inclusive thinking. Another critical observation relates to the prevalence of discrimination in school textbooks, both globally and in Kosovo. A recent UNESCO report (2024) highlights that textbooks around the world continue to reinforce stereotypes rather than promoting more inclusive and respectful societies. In response, UNESCO has recently issued guidelines for school textbooks to address racial and other forms of discrimination. This issue is equally relevant in the Kosovo context, where marginalization and societal exclusion persist. More particularly, YIHR KS carried out a content-based study on discriminatory language in school textbooks in 2017, revealing the perpetuation of bias and societal expectations through textbooks. Specifically, the 2017 study identified over 100 formulations of discriminatory language related to ethnicity, gender, sexual orientation, and disability as well socio-economic status. Yet, the continuation of discrimination reverberates to date, as a recent dispute of 2024 regarding the appropriation of parental denominations in school documents has illustrated.

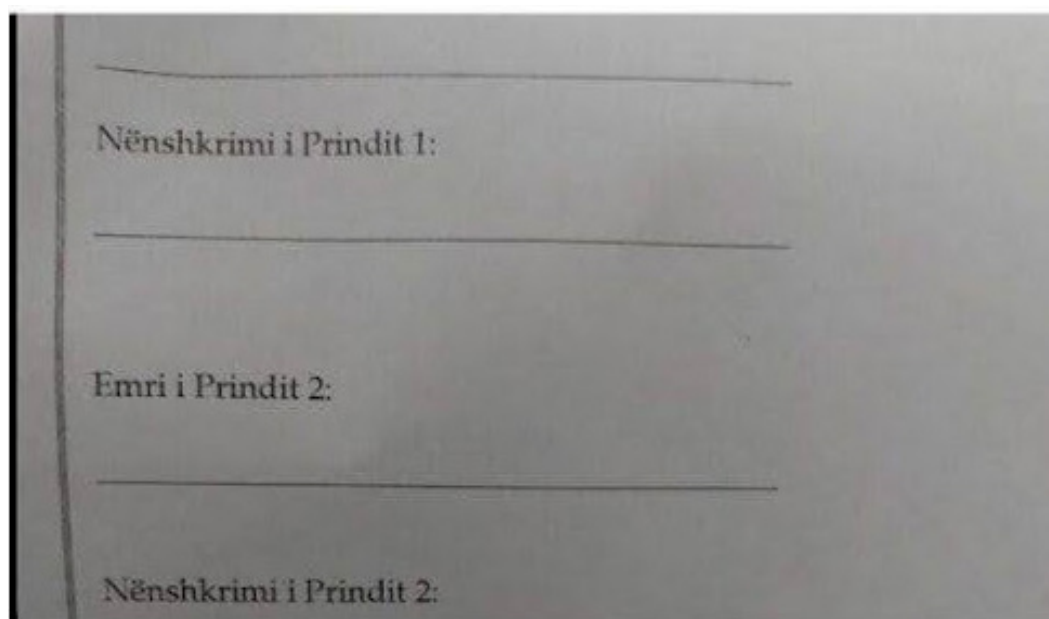

Figure 1 School Elena Gjika document

---

4 YIHR KS (2017), [link](#)

Alarming public opinion about the appropriation of the terms “Parent 1” and “Parent 2,” the signature block of official documents used in the public elementary school Elena Gjika in Pristina have gone viral across social media and news outlets (see figure 1). The public outcry elicited by this terminology prompted the school to issue a statement asserting the appellations’ agreement with “European practice.”⁵ Yet the school stopped short of directly addressing the issue by linking the decision with the expansion of the traditional family model to include diverse family structures.

The analyzed textbooks in this report illustrate similar instances where societal expectations and restrictive norms are either explicitly validated or in a more implicit manner reinforced. Before turning to the findings in section 4, we present our methodological considerations in the subsequent section.

3 Methodology

In accordance with the purpose of the study, which was to examine the perpetuation of discrimination in Kosovo’s school textbooks, our methodology drew on insights from the sociolinguistic field of Critical Discourse Analysis (CDA). This approach to text and discourse examines how existing power relations in society are perpetuated including the reproduction of inequalities, ideologies, and structures of dominance (Fairclough, 1995). The tools borrowed from CDA included (1) textual analysis, i.e., the choice of words, phrases and language structures was examined in the wider context of the textbook to assess whether they reflect bias, stereotypes, or exclusionary practices vis-à-vis the social categories of sex, gender, ethnicity, religion, etc. In so doing, a CDA approach pays focused attention to aspects of voice and authority in the text by considering authorship. The authority attributed to the content of the analyzed school textbooks in our study is significant as it is closely linked with educational practitioners including teachers, and official educational institutions whose knowledge is regarded as accurate and credible.

In addition to this, we also adopted a multimodal approach to the analysis (Kress & Van Leeuwen, 2001). Multimodality refers to the understanding that meaning-making is not limited to text alone, but can be conveyed through different semiotic modes, including the interplay of text and image. To illustrate, figure 2 below, taken from the tenth-grade biology textbook we analyzed, illustrates how images and text work together in the process of meaning-making.

---

5 Elena Gjika Facebook post, [Njoftim për prindërit dhe komunitetin e shkollës](#).

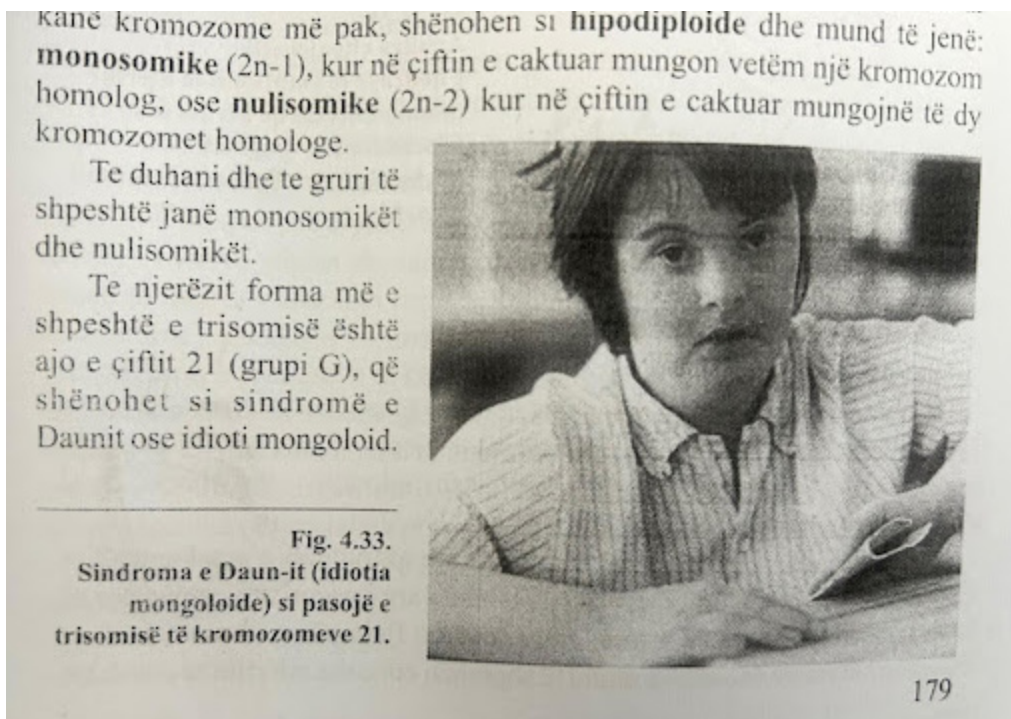

Figure 2 excerpt and image from tenth grade biology (Biologjia 10, p.179)

As figure 2 shows, Down Syndrome is transliterated in Albanian as “mongoloid idiotism,” (Albanian: *idiotia mongoloide*), and is accompanied by an image of an individual with the condition. The explanation on the next page moves on to associate certain characteristics to the individuals:

Personat e tillë sipas pamjes së fytyrës dhe syve i përngjajnë racës mongole, ndërsa janë me ngecje të madhe mentale, me rritje të shkurtër, truri i zvogëluar dermatoglifet (vijat e dorës, të këmbës karakteristike dhe jetojnë më së shumti 10-15 vjet. (Biologjia 10, p. 180)⁶

The multimodal combination of text and image in this excerpt presents a highly problematic and stigmatizing representation of individuals with Down Syndrome. The reference to “resembling the Mongoloid race” (Albanian: *i përngjajnë racës mongole*), which accompanies the illustration, draws on offensive racial language. It concerns outdated and pseudoscientific racial classifications entirely unacceptable by contemporary standards. Similarly, the use of the term “mental retardation” (Albanian: “ngecje të madhe mentale”) instead of dignified language dehumanizes individuals. The simplified descriptions such as “short stature” (Albanian: *rritje të shkurtër*) and “a reduced brain” (Albanian: *truri i zvogëluar*) are reductive, focusing solely on perceived deficits. The text is also medically inaccurate when stating that they live no more than 10 to 15 years: modern healthcare allows for significantly improved life expectancy for individuals with Down syndrome.

6 English translation: “Such individuals, based on the appearance of their face and eyes, resemble the Mongoloid race, and they suffer from severe mental retardation, have short stature, a reduced brain, characteristic dermatoglyphs (fingerprints and foot patterns), and typically live for 10-15 years.”

It is by means of this combined qualitative approach - CDA and multimodality - that we have analyzed discrimination as defined in the report in section 3. In doing so, we analyzed 14 textbooks currently used in higher secondary education, specifically in various fields of study in grades 10, 11 and 12. The complete bibliographic details of the reviewed course materials are provided in appendix 1 at the end of the report. Most subjects utilize textbooks updated between 2018 and 2021. However, the biology curriculum still relies on outdated resources from 2009 and 2012. The selection of textbooks pertained to history, biology, psychology, and civic education partially because compared to other subjects, these courses were more likely to contain descriptive language, subject to possible subjective representations and discrimination. The collected data were then sorted according to the text material, the grade of study, and the exact pages where the offensive excerpts are in the textbooks. The research team provided short interpretive insights for each of the excerpts, which went through a peer review process. The data corpus can be found in appendix 2 of the report. The key findings of the study are interpreted and discussed in section 4.

4 Review of the textbooks

4.1 Data collection and social categorization

The categorization of data was directly informed by the empirical evidence present in the textbooks, allowing us to organize the findings into distinct social categories. This approach was grounded in a systematic empirical analysis, which led to the identification of the relevant classifications summarized in the table below. As illustrated in the table, we identified a total of 134 instances that represent varying degrees of exclusionary language use and discrimination. Accordingly, we have categorized the phrases into the following categories, which we discuss in this order in section 4.2.

Social categories	Number of instances
Women, gender stereotypes and patriarchy	30
Stigmatization based on age (children, adolescents, and older individuals)	17
Discrimination based on ability, disability, and appearance	20
The representation of the LGBTQI+ community	7
The othering of ethnic, racial, and other non-majority communities	29
Other erroneous phrases and / or problematic links	31

Table 1 Classification of data collection based on social categories

As the table depicts, most prevalent issues relate to women, gender stereotypes, and patriarchy (30 instances), closely followed by the othering of ethnic, racial, and other non-majority communities (29 instances), and the “miscellaneous” category, which includes various other erroneous or links that cannot be directly classified within the social categories (31 instances). Discrimination based on ability, disability, and appearance, as well as stigmatization based on age, also feature prominently, with 20 and 17 instances respectively. While the representation of the

LGBTIQ+ community appears limited with only 7 identified instances, it is crucial to consider that discrimination often occurs through omission and exclusion, especially in contexts where their inclusion would have been relevant and necessary. Such absences contribute to the marginalization of the community, underscoring a broader issue beyond the explicit mentions.

4.2 Short explanation of terminology in the report

In analyzing discriminatory practices within the text, we employ different terms to delineate various forms of discrimination. In doing so, the report attempts at careful consideration in how these terms are portrayed, ensuring a nuanced and precise approach. Therefore, the following general terms are appropriated in context:

- Discriminatory language use encompasses language that explicitly or implicitly marginalizes individuals or groups based on characteristics such as race, ethnicity, gender, age, ability, sexual orientation and/or any characteristics. This type of language sustains exclusion and negative stereotypes, often reinforcing social hierarchies (Fairclough, 1995).
- Prejudice manifests as preconceived and often unfavorable judgments, expressed directly or subtly through discourse.
- Bias is evident when language favors or disfavors one group over another, either overtly or through omission, resulting in an unbalanced representation (UNESCO, 2024).
- Non-inclusive language fails to acknowledge or respect the diversity of identities, thereby reinforcing exclusion instead of fostering a sense of belonging.
- Lastly, stereotypes represent oversimplified beliefs about a group, propagated through language that perpetuates fixed roles or attributes based on perceived characteristics.

4.3 Manifestations of discrimination in educational textbooks: A critical examination

4.3.1 The representation of women, gender stereotypes and patriarchal hierarchies

Analysis and discussion

The findings concerning gender roles and language use vis-à-vis women in the school textbooks reflect narrow and restrictive perceptions on the role of women in society. The dominant discourse on women in the textbooks is dominated by (1) sexist language use, (2) the reinforcement of gender stereotypes, (3) the permanence of gender and (4) the subordinate positioning of women in the traditional family structure. It should be highlighted that there is a clear lack of a feminist structural critique in the course texts, which is necessary to uncover the root causes of certain language depicting women and their perceived roles in society. Such an approach is critical to addressing the perpetuation of existing inequalities.

The first observation consists of the numerous instances across the different textbooks where women are explicitly discriminated against through representations that link their sex to specific vulnerabilities and limitations. Particularly illustrative in this respect is the following paragraph of the tenth-grade textbook on civic education:

“Puna gjatë orëve të vona të natës kërkon më shumë garanci për një transport të sigurt për femrat, me qëllim që të mos bëhen objekt i dhunës. Megjithatë, doktorët, pavarësisht nga gjinia e tyre, kryejnë turnin e natës dhe ofrojnë shërbim për ata që kanë nevojë.” (Edukatë Qytetare 10: 59).⁷

The text imposes vulnerability on women by asserting, in this instance, that female doctors require special transportation to prevent them from becoming victims of sexual or other violence. While acknowledging safety as a genuine concern for women, especially at night, the discourse attributes women with characteristics of weakness and in constant need of protection, conversely reducing their autonomy and, by implication, positioning them as more dependent on external security measures than men. By not equally addressing the need for safety for women from a critical feminist analysis, the text perpetuates sexist language use. Instead, the need for safety measures stems not from women’s inherent vulnerability, but from the patriarchal structures that normalize gender-based violence and objectification. As such, the language fails to recognize women’s lack of safety as a consequence of societal norms that sexualize and marginalize them, rather than a characteristic

⁷ English translation: “Working late night hours requires more guarantees for safe transportation for women, in order to prevent them from becoming victims of violence. However, doctors, regardless of their gender, perform night shifts and provide service to those in need” (Civic education 10: 59).

of women themselves. This structural critique, which is essential for an intersectional understanding that addresses the root cause of these societal mechanisms, is not underscored properly in any of the texts concerning women and their safety. Other sexist language found across the textbooks are shown in the corpus (Appendix 2). The sexist language is closely linked with the second key observation regarding the portrayal of women and gender in school textbooks, which relates to the reinforcement of gender stereotypes. The prevalence of gender stereotypes across different contexts in the textbooks demonstrates how ingrained gender roles are in the core of Kosovo's societal norms. For instance, one passage in the twelfth-grade textbook of biology conspicuously presents societal expectations for boys and girls from an early age when stating that "boys, usually play with trucks whereas girls with dolls" (Albanian text: Djemtë zakonisht luajnë me kamiona, kurse vajza me kukulla," Biologji 12: 367). Paired with an accompanying visual illustration, the text reinforces a binary view of gender roles and behaviors with the boys' activity seemingly more active (they are standing up, playing in what seems to be the yard with their father) and the girl's behavior more docile in comparison.

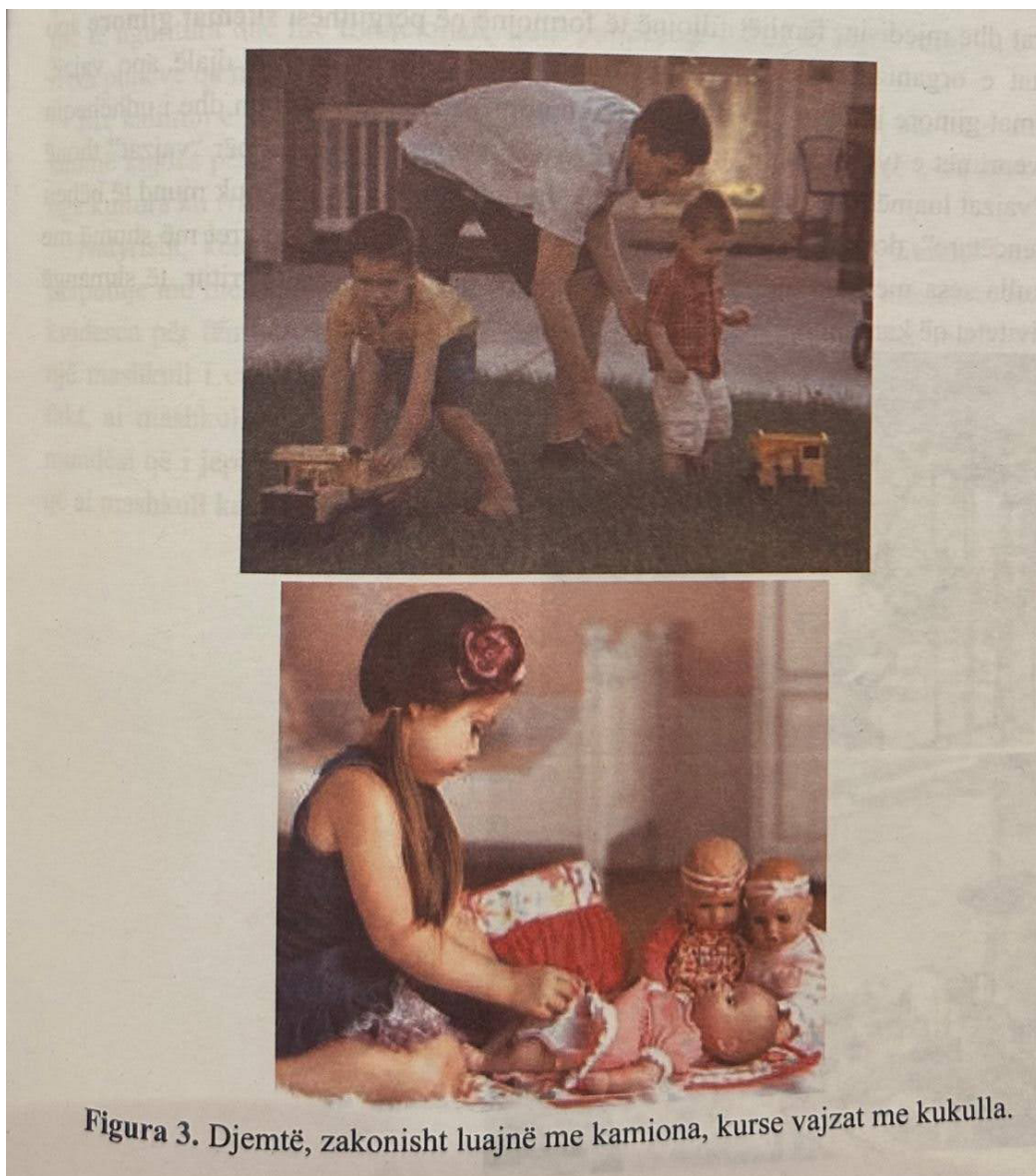

Figura 3. Djemtë, zakonisht luajnë me kamiona, kurse vajzat me kukulla.

Figure 3 Perpetuation of gender stereotypes in a biology textbook (Biology 12, p. 367)

Numerous other examples present gendered behavior from an early age as a normative expectation. This is particularly evident in the following phrase, “Girls talk more, push less, and tend to stay in pairs” (Albanian text: ‘Vajzat flasin më shumë, shtyhen më pak dhe kanë prirje të rrijnë dyshe-dyshe’ (Biologji 12: 367)). The reinforcement of societal expectations on parents to incite perceived normative behavior is evident in the statement, “Parents, teachers, and others are inclined to promote behaviors that align with gender — encouraging softness and conformity in girls, while fostering strength and decisiveness in boys” (‘Prindërit, mësuesit dhe të tjerët janë të prirur të nxisin sjelljet që janë në përputhje me gjininë — te vajzat nxisin butësinë dhe njëshmërinë, te djemtë forcën dhe vendosmërinë, Biologji 12: 367). This pattern of reinforcing traditional gender roles through both text and imagery was prevalent across the textbooks. Additional examples that further illustrate how such stereotypes are presented as inherent to boys and girls from an early age can be found in the textbooks of psychology as well. The phrasing in the eleventh-grade psychology textbook, that there is a belief that “crying is inappropriate for men” (100) appeals to similar gender stereotypes. Other examples of how stereotypical male and female behavior is reinforced through the secondary education textbooks can be found in the corpus (Appendix 1).

The third observation concerns the insistence of gender permanence. Although at first glance, sex and gender are defined as distinct concepts in the examined biology textbooks (grade 12, grade 10 and grade 11), upon closer inspection, gender is framed in a rigid binary construct confined to either female or male categories with gender permanence as a predetermined assumption. The notion of fixed gender identity as a preconceived truth comes across strongly in the following text:

Në moshën 3 vjeçare, ata arrijnë të kuptojnë edhe pandryshueshmërinë e gjinisë, që do të thotë se e kuptojnë edhe pandryshueshmërinë e gjinisë, që do të thotë se e kuptojnë që gjinia nuk mund të ndryshohet dhe se gjithmonë do të jenë djem apo vajza. (bold in the original, Biologjia 12: 366).⁸

By choosing to put in bold the term “gender permanence” (Albanian: “pandryshueshmeria e gjinisë”) the authors* arguably lend greater authority to the notion of gender as a fixed, unchangeable concept. Instead of informing the readers with recent studies on gender classifications, and contemporary insights questioning gender as a fixed construct the authors limit their discussion to the description of a third category, specifically androgyny. Yet, in so doing, they oversimplify the concept and present the meaning of androgyny in inaccurate terms, compounded with an entirely unfitting illustrative example:

---

8 English translation: “At the age of 3, they begin to understand the permanence of gender, which means they realize that gender cannot be changed and that they will always be either boys or girls.”

Një person që ka tipare edhe mashkullore, edhe femërore quhet androgjen. Për shembull, në SHBA sot, një femër (ose një mashkull) që është e ndjeshme ndaj të tjerëve, e kujdesshme dhe shprehëse e emocioneve (tradicionalisht trajta femërore) dhe është gjithashtu e forte, e pavarur dhe garuese (trajta mashkullore) do të konsiderohej të ishte androgjene, Figura 1 (Biologji 12: 365).⁹

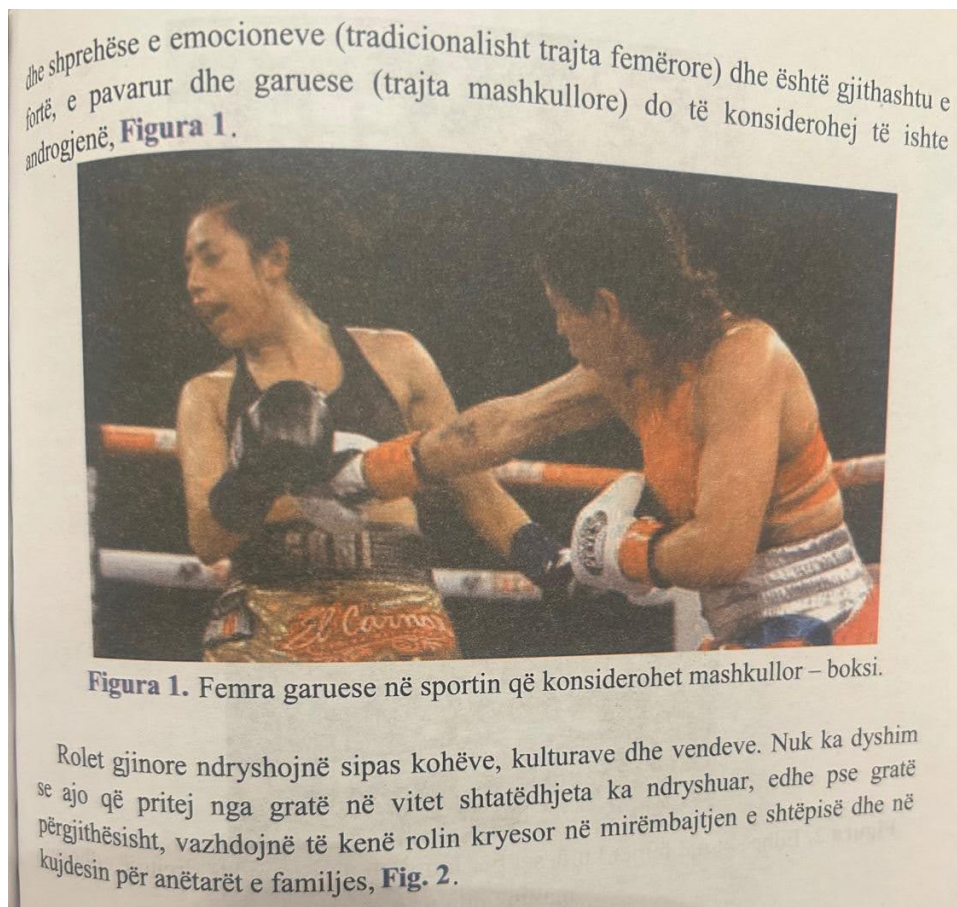

Figure 4 Illustration accompanying the definition of androgyny (Biologjia 12, p. 365)

The reliance on traditional gender norms to define androgyny undermines the progressive understanding of gender and of behaviors not bound by neither sex nor gender, but personal preferences.

Our fourth and final observation regarding the portrayal of women pertains to the reinforcement of patriarchal norms depicting women as naturally subordinate to men and primarily engaged in domestic roles. The statement shown in figure 4 is an example par excellence of how patriarchal family norms are sustained through the school textbooks, when maintaining that “women generally continue to have the primary role in maintaining the household and caring for family members.” [...] Gratë vazhdojnë të kenë rolin kryesor në mirëmbajtjen e shtëpisë dhe në kujdesin

9 English translation: “A person who possesses both masculine and feminine traits is called androgynous. For example, in the USA today, a woman (or a man) who is sensitive to others, caring, and emotionally expressive (traditionally feminine traits) and at the same time strong, independent, and competitive (masculine traits) would be considered androgynous, Figure 1 (Biology 12: 365).”

e [...] familjes," Biologji, Grade 12: 365). A critical issue, as noted earlier, is the lack of feminist structural critique within the textbook's language, which naturalizes women's roles in reproduction and caregiving without questioning the underlying patriarchal system. This normalization frames the status quo as an inherent reality rather than a consequence of historical and social constructs that limit women's roles to domestic tasks. In other words, while the statement itself is not inherently sexist, given the social reality in Kosovo where women indeed perform most of the domestic and care work, the absence of structural critique fails to challenge or contextualize why this reality persists and it maintains the violence. Another striking example comes from the critical thinking exercises in the 12th-grade Biology textbook, which implicitly justify male authority over women's career choices. In the critical thinking section on page 371, the question, 'If your sister wants to join the military or police, what would you think of this gesture?' carries at least two underlying implications.¹⁰ The first is that one has the right of authority or judgment on a sister's career choice. Second, it frames such a decision not as a legitimate career pursuit, but rather a mere 'gesture,' trivializing the seriousness of the choice. The use of the word 'gesture' instead of 'choice' diminishes the agency of women, implying that pursuing such careers is somehow a performative act, rather than a valid autonomous decision.

Sexist language, gender bias and human rights

The analysis has shown that textbooks in Kosovo continue to rely on sexist and binary worldviews in their language and imagery. The sexism and gender bias found in the text stands in direct opposition with both human rights standards and activist attempts by NGOs, human rights organizations, and other individuals to arrive at an inclusive society in Kosovo in which all individuals are represented with equal belonging, dignity, and respect. In order to achieve this, it is essential that the textbooks evolve with educational material enabling students to both question and challenge the limitations imposed by traditional norms.

4.3.2 Stigmatization based on age: the representation of children, adolescents, and older individuals

Analysis and discussion

A significant observation of the research team upon analyzing the textbooks concerned the discriminatory portrayal of certain individuals based on their age, which is referred to in terms of ageism. In this report, we align with the definition of the concept as explained by the World Health Organization (WHO), which states that, "Ageism refers to the stereotypes (how we think), prejudice (how we feel) and discrimination (how we act) towards others or oneself based on age."¹¹ While pres-

---

10 Albanian original text: (Albanian: Nëse motra juaj kërkon të inkuadrohet në ushtri ose polici çfarë mendimi keni për këtë gjest?)

11 WHO (2024), [definition of ageism](#).

ently ageism is often linked with older population groups, as seen across social media,¹² any kind of generalizing or essentializing ascription to an age group is ageism, and can be considered as problematic. The data corpus consists of numerous formulations that depict individuals from certain age categories in stereotypical or generalized ways, both implicitly and in more explicit ways. This includes discriminatory formulations vis-à-vis (1) children, (2) adolescents and (3) older generation groups.

The first age group subjected to forms of ageism in the textbooks are children. Textual reference relating to the position and role of children in the family and wider society was observed to be problematic in a few cases. Although in most textbooks consisting of educational material about children, the rights of the child are emphatically underscored (see for example Biologji 12, Biologji 11, Sociologji 11, etc.), several formulations remain deeply rooted in outdated and even harmful notions. An example of how text can implicitly perpetuate the belief that parental authority justifies physical discipline comes from the eleventh-grade sociology textbook. While contextualized in a section that educates students about domestic violence (114), the sentence “children are often subjected to the ‘legitimate’ beatings of their parents (“Fëmijët shpesh ndodhen nën goditjet ‘legjitime’ të prindërve të tyre, 116”) implicitly conveys that beatings can still be justified by some as legitimate, which is never the case and should be avoided in educational textbooks. For more problematic references to children, see the Appendix 1.

The second category of individuals subjected to ageism in the textbooks are adolescents. The following phrase from the tenth-grade textbook on civic education is an example par excellence of how stereotyped characteristics of social behavior are ascribed to adolescents:

“Shpesh vëmë re në bare dhe vende publike grupe të rinjsh që kanë dalë për të biseduar dhe për të kaluar ore të këndshme në shoqërinë e përbashkët, por në fakt të gjithë janë duke parë celularët e tyre” (Edukatë qytetare 10: 65).¹³

This statement reduces adolescent behavior to a negative stereotype portraying them as disengaged and uninterested in meaningful interactions with their peers. The text not only fails to acknowledge the role of technology in modern communication, specifically among adolescents, it attributes subjective, and negative characteristics to the entire age group, thereby alienating the very students for whom the educational material is intended. Numerous other textual references reducing adolescents to a cliché can be found across the different textbooks (see data corpus in the Appendix 1).

---

12 An example is the social media page on Instagram, [Ageist](#)

13 English translation: “We often see groups of young people in bars and public places who have come together to chat and enjoy each other’s company, but in reality, they are all looking at their phones” (Civic education 10.: 65)

Arguably, the category most affected by ageist perceptions in the textbooks are older generations, who are assigned to narrowly defined positions within society and family structures. Rather than fostering nuanced and inclusive understandings of how older generations may experience life, the textbooks often display biased views of aging, as the following paragraph demonstrates:

“Nëse dikush ka shëndet të mirë, nuk është i shqetësuar për financat, ka marrëdhënie të mira me familjen dhe miqtë, bën aktivitete që e gëzojnë dhe i pëlqejnë, mosha e pleqërisë mund të jetë një periudhë e gëzueshme e jetës” (Sociologji 11: 49).¹⁴

This paragraph exemplifies how the potential for a fulfilling life is often limited in the textbooks to a set of predetermined conditions. Arguably, this not only implies that individuals who do not meet these criteria are excluded from experiencing joy later in life, it also suggests a narrowed vision of what contentment later in life looks like. Including this kind of textual representations in educational material implies lack of nuance and complexity in how the content relating to aging is conveyed. Resultantly, students themselves can be discouraged from engaging in critical thinking and exploring alternative perspectives on life at different stages. Numerous other examples of ageist formulations can be found in the data corpus (Appendix 1) for the reader’s review.

Ageist language, stereotypes, and discrimination

The analyzed textbooks include numerous reductive stereotypes linked with different age groups. A balanced reappraisal of textual reference to different age categories is required if the aim is to distance the educational material from overtly subjective and simplistic notions on age and aging.

4.3.3 Discrimination based on physical appearance, ability, and disability

Analysis and discussion

The empirical evidence collected throughout the analyzed textbooks captures three main discriminatory frameworks which marginalize individuals based on their physical appearance, intellectual ability and/or their personality traits, reinforcing harmful stereotypes and exclusionary narratives. First, the textbooks perpetuated simplified links between the perceived physical attractiveness of individuals and their social status and desirability in society. Particularly illustrative of this misconception is the following paragraph of the twelfth-grade textbook on psychology:

---

14 English translation: “If someone is in good health, not worried about finances, has good relationships with family and friends, and engages in activities that bring them joy and pleasure, old age can be a joyful period of life” (Sociology 11: 49).

“Nëse për shkak të gjeneve, ju keni një trup dhe fytyrë tërheqëse, shumë njerëz mund të jenë të buzëqeshur përkundrejt jush, t’ju ftojnë nëpër festa dhe të përpiqen të bëhen miq me ju” (Psikologjia 12 Shkenca shoqërore natyrore: 26).¹⁵

The text bases its statement on a logical fallacy that establishes a direct link between perceived physical attractiveness and social acceptance. By suggesting that this linkage is somehow the main determinant of one’s social value and standing in society, the text reduces complex human connections to appearance-based judgements. This framing is not only unacceptable for reinforcing harmful beauty standards, thereby excluding those who do not conform to arbitrary beauty norms. Rather, by also presenting this link as an absolute truth, it undermines the role of educational textbooks to cultivate critical thinking among students and understand nuance. Other instances linking physical appearance to sociability are, for instance, “the physical appearance of a person has a great effect on how others perceive them” (Psychology 11, Natural science: 124). Other examples equally prevalent in the textbooks perpetuate links between beauty and intelligence:

“Njerëzit ndihen më mirë me veten e tyre, kur shoqërohen me njerëz të cilët të tjerët i konsiderojnë si të dëshirueshëm. Ne shpesh i konsiderojmë ata që janë fizikisht të bukur si më interesantë, më socialë, më inteligjentë, më të këndshëm etj ...” (Psikologjia 11: 124)¹⁶

Indeed, in this example, the text not only links sociability with physical attributes but also extends this association to traits such as intelligence, kindness, and personal worth. Moreover, the way these implications are framed within the textbooks reinforces superficial value systems rather than critically challenging them. This lack of nuance in the educational context is not only problematic as it perpetuates stereotypical thinking, rather, it also misses opportunity to encourage students to engage in deeper critical thinking. This holds especially true when we consider the accompanied illustrations, which supposedly provide visual representations of these perceived values.

---

15 English translation: “If, due to your genes, you have an attractive body and face, many people may smile at you, invite you to parties, and try to become friends with you” (Psychology 12 social sciences: 26).

16 English translation: “People feel better about themselves when they associate with individuals whom others consider desirable. We often view those who are physically attractive as more interesting, more social, more intelligent, more pleasant, etc.” (Psychology 11: 124)

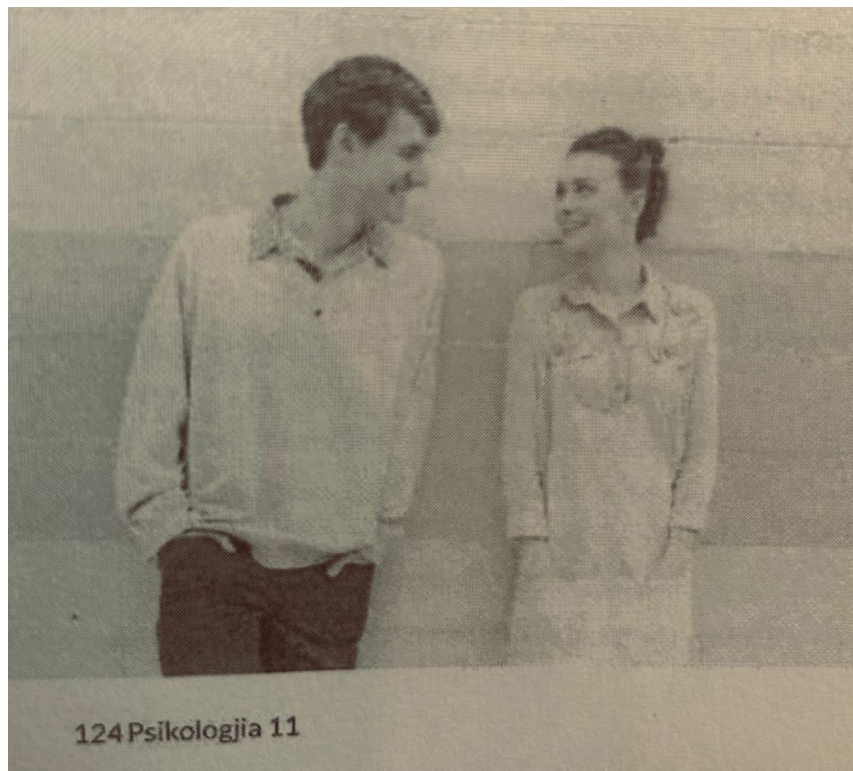

Figure 5 Illustration accompanying the text in Psychology 11 (124)

While the image lacks a caption in the textbook, it is conspicuously placed under the section on physical appearance on page 124 of Psychology 11, thereby suggesting that it visually represents the characteristics described in the accompanying text.

Language that discriminates both explicitly and in more implicit ways based on intellectual ability and / or disabilities is also prevalent in the textbooks, which we pointedly demonstrated earlier in the report with respect to the description of individuals with Down Syndrome (see section 3). On the opposite end, suggestions of superiority based on the intellectual abilities of (groups of) people is equally evident in the respective textbooks. Phrases such as the following description about individuals' reactions on the rapid evolution of societies, "Për një vëzhgues të zakonshëm, për një person pa njohuri shkencore, ndryshimet janë aq të shpejta dhe të papritura sa shkaktojnë ankth tek ata" (English: For the average observer, for a person without scientific knowledge, changes are so rapid and unexpected that they cause anxiety in them," Sociology 11: 16). The implication that one must possess scientific knowledge in order to cope with change in society is not only factually incorrect. It also favors those with academic credentials over others in a manner that is simultaneously unequal and illogical. In an educational context, these formulations foster elitist narratives and harmful hierarchies that marginalize individuals who are differently abled or of average ability, promoting a perception of those with specialized knowledge as superior to others. All formulations pertaining to this type of discrimination are systematically cataloged in the data corpus located in the Appendix 1.

Finally, stereotyping based on personality traits, success and/or profession include generalizations that reinforce the notions that only certain types of individuals traits are valuable in society or deserving of respect. Like the previous instance, the following example from the twelfth-grade sociology textbook similarly forges links between success and societal standing:

Është gjerësisht e pranueshme se në çdo shoqëri njerëzve me sukses më të lartë u sigurohet statusi dhe respekti më i lartë shoqëror, ndërsa atyre me sukses më të ulët, statusi më i ulët." (Sociologji 12: 110)¹⁷

In addition to promoting a rigid perception of success equating it to social standing and respect, these traditional markers are contrasted with seemingly less traditional traits such as creativity. Notably, the textbooks adopt a more negative description of individuals with alternative personality strengths. Particularly illustrative in this respect is the description of creative people in the Psychology book of twelfth grade:

"Në anën negative ata priren të kenë ego të madhe, e cila i bën të pandjeshëm ndaj nevojave të të tjerëve. Ata mund t'i arrijnë qëllimet e tyre në kurriz të të tjerëve dhe mund të jenë kaq të përfshirë në punën e tyre, sa të përjashtojnë të tjerët." (Psikologjia 12: 79)¹⁸

Although the textbook attributes this description to unnamed 'researchers' (see page 78), it neglects to provide the names of the researchers or details about when or how the study was conducted. In terms of its content, the text not only generalizes creative persons but it also pathologizes creativity by associating it with negative traits such as egocentrism, and insensitivity. This can create a one-dimensional and stereotypical portrayal of creativity that discourages students in any educational environment from identifying as creative personalities, embracing their talents and pursuing creative activities. The accompanying image of a blue banana captioned simply with the word "different" brings into sharp perspective how creativity is cast as something abnormal, and thus undesirable (see figure 6).

---

17 English translation: It is widely accepted that in every society, individuals with higher levels of success are granted greater social status and respect, while those with lower success receive lower status (Sociology 12: 110).

18 English translation: On the negative side, they tend to have a big ego, which makes them insensitive to the needs of others. They may achieve their goals at the expense of others and can be so absorbed in their work that they exclude others." (Psychology 12: 79)

Figure 6 image accompanying text on creative people (Psychology 12: 79)

Physical attributes, ability, and discrimination

Considering the data analyzed, it is evident that some of the textbooks contribute to a distorted portrayal of individual worth linked with superficial markers of social identity. Rather than providing educational content that questions preconceived ideas about beauty standards or success, encouraging a more multifaceted and complex understanding of human identity, the text reinforces societal hierarchies and marginalizes those who fall outside normative expectations. It is therefore essential that moving forward these educational materials are revised so they ensure that students are exposed to a more inclusive and nuanced perspective on individual worth.

4.3.4 The representation of the LGBTQI+ community

The manifestation of discrimination against individuals from the LGBTQI+ community, as reflected in the collected data, takes three primary forms in the analyzed textbooks: explicit bias, implicit prejudice, and exclusion through omission. The first sense consists of overt manifestations of exclusion, in which any mention of the community contains conspicuously derogatory language. Numerous offensive formulations appeared throughout the textbooks deprecating same-sex orientation or gender identifications. As in the examples shown in section 4.1.1 above, descriptions pertaining to gender identity and sexual orientation are notably explicit in expressing deprecatory sentiment. The following paragraph of the eleventh-grade sociology textbook is an illuminative example:

Një qenie e socializuar në mënyre korrekte, ne fillim të shek XXI jo vetëm që do të dijë që ekzistojnë dy sekse, që me të vërtetë nuk mund t'i ndërrosh (përfshijë ndërrhyrjet moderne mjekësore lidhur me ndryshimet e mundshme të organeve seksuale) dhe, rjedhimisht edhe dy lloje rolesh gjinore që klasifikohen sipas seksit, por duhet të dijë që ekzistojnë edhe orientime të tjera seksuale, të kundërta me seksin natyror, siç janë homoseksualiteti dhe biseksualiteti (Sociologji 11:123).¹⁹

What is particularly interesting about this paragraph is the maintenance of binary classifications based on biology as the key determinant of both gender identities and sexual orientation, while simultaneously acknowledging the existence of different sexual preferences as “contrary to natural sex.” The wording used in this paragraph implies that only two gender roles exist, which are inextricably linked to one’s sex regardless of “modern medical interventions related to possible changes in sexual organs.” In this way, the text challenges overtly the validity of sexual reassignment and non-binary identities, thereby opposing more inclusive views of gender identity and sexual orientations as fluid and diverse conceptualizations. Another example depicting the same kind of problematic wording can be found in the following paragraph:

Çdo gjë do të ishte mire nëse identifikimi i identitetit gjinor të ishte kaq i thjeshtë [...] ku njeriu thjesht e kuptonte se ishte mashkull apo femër dhe sillej në mënyren e duhur siç kërkonte familja dhe shoqëria (Sociologji 11: 122).²⁰

The text is explicit in its subjective assertion that “everything would be fine” if individuals would accept their gender as either male or female and conform to what is presented as “proper behavior” as expected by family and society. This mindset reduces the vast spectrum of gender expressions to an “inconvenience” and disruption in an otherwise orderly society. Other text framed as explicit discrimination vis-à-vis the LGBTQI+ community is cataloged in the data corpus in the Appendix 1.

More implicit bias vis-à-vis the LGBTQI+ community is also evidenced across the textbooks. This kind of prejudice is often carried out in less overt forms, and is often the result of internalized social norms and conceptions.²¹ An example can be found in the eleventh-grade sociology textbook, which states that “Kohët e fundit këto çifte kërkojnë që, në mënyrë legale, të adaptojnë fëmijë për të formuar familje “të vërtetë” (Sociologji 11: 113).²² By putting the term real (Albanian: vërtetë) in

---

19 English translation: “A correctly socialized being at the beginning of the 21st century will not only know that there are two sexes, which truly cannot be changed (except for modern medical interventions related to possible changes in sexual organs) and, consequently, two types of gender roles classified according to sex, but must also know that there are other sexual orientations, contrary to natural sex, such as homosexuality and bisexuality” (Sociology 11: 123)

20 English translation: Everything would be fine if gender identity were as simple as [...] where a person simply understood that they were male or female and behaved accordingly as required by the family and society.” (Sociology 11: 122)

21 American Psychology Association (APA, 2024), [implicit bias](#).

22 English translation: “Recently, these couples have been seeking, in a legal way, to adopt children in order to form a ‘real’ family.”

quotation marks it suggests skepticism against same-sex families by implying that family structure is not legitimate. This form of bias reinforces the idea that only families formed by heterosexual couples are valid, dismissing the diversity of the family structure. The example shown regarding the debate on Parent 1 and 2 mirrors the same kind of discriminatory discourse.

The third form of discrimination manifests through the complete omission of any reference to LGBTQI+ communities. In contexts where it would be appropriate to discuss sexual orientation, such as in the biology textbooks for grades 10, 11, and 12, either no mention is made (biology 10 and 11), or there is only a brief, superficial acknowledgment of the existence of different sexual orientations (biology 12). To put in perspective, this is often contrasted with lengthy heteronormative descriptions and explanations on adolescent behavior, and sexual development in relation to the opposite sex. By omitting the discussions on diverse sexual orientations, the textbooks fail to provide an inclusive educational platform in which LGBTQI+ identities are recognized.

Bias and discriminations against the LGBTQI+ community

The pervasive forms of bias and discrimination towards the LGBTQI+ community evidenced in the textbooks must be urgently addressed, and replaced with content that presents respectful, and comprehensive representations of all identities. This revision should not only address the removal of harmful language but also include positive and empowering discussions around gender and sexual diversity.

4.3.5 The othering of ethnic identities and the portrayal of race

Albanian national identity vis-à-vis the Other in history textbooks

In resonance with other studies, which have analyzed the reproduction of national identity through the binary lens of we versus them (hereafter: the ethnic Other), the analysis of the respective textbooks in the discipline of history similarly reveals a tendency to other ethnic, racial, and religious identities. Throughout the history textbooks,²³ An Albanian-centric vision of national history is presented which prioritizes the role of the Albanians in history and positions them in an opposite position vis-à-vis the offending Other during different phases of Kosovo's socio-political trajectory. In this construction, the historical Other is linguistically defined as the "enemy" (Albanian: "armiku"), the aggressor or the occupier (Albanian: pushtuesi or "sunduesi"), specifically in relation to the Ottoman Turks, the Serbs, and during World War II, the Italians, and the Germans. The framing mirrors a clear division maintained in the history textbooks between the Albanian national identity and those external forces that have threatened its existence.²⁴

---

23 History 10, 11, 12 and 13.

24 See History 12: 32 and the narrative about the Albanian Rebellion against the Ottoman Turks, for example or 190 on the activities of the Kosovo Liberation Army (KLA) during the decade of the 1990s.

Another key issue with the history textbooks concerns the omission of certain contested memories or conflicting perspectives in order to sustain a cohesive, yet oversimplified vision of national identity. For example, while the twelfth-grade history textbook thoroughly explains the historical events in the Balkans during the World War II, it fails to critically engage in the contested narrative of Albanian collaboration with the Germans through the SS division 'Skenderbeg,' which is discussed in several histories about Kosovo including Tim Judah (2001), Raymond Detrez (1996, 1999) and Noel Malcolm (1999).

The representation of the Kosovo conflict and the events leading up to the war in the history textbooks

The narrative structure in the history text on pages 190-193 (History 11) develops the different stages of the conflict in Kosovo in a manner that may be perceived as one-dimensional and misleading. It prioritizes the Kosovo Liberation Army (KLA) and its formation and actions as an early development in Kosovo's historical trajectory. The emphasis on a singular, heroic resistance of the Kosovo Liberation Army against the Serbian state is presented in the first phase of the conflict as "faza e pare: 1981-1990" (First phase: 1981-1990), which describes the "kristalizimi i organizimit dhe ndjenjës kombëtare" (English: the crystallization of the organization and cultivation of national sentiment, p. 192), by developing a rather simplistic, and direct line between the Kosovo protests of 1981 and the formation of the KLA. This forged linkage is not only factually incorrect, as the KLA did not exist in the 1980s, and only surfaced in Kosovo in the mid 1990s (Detrez 1999, Judah 2008), it also aligns with a nationalist discourse that romanticizes warfare at the expense of acknowledging broader socio-political dynamics. Indeed, the focus of the text is on "four phases" of the war while zooming in exclusively on the perceived valor and sacrifices of the KLA fighters, specifically Adem Jashari, and other Albanian figures. The nationalist discourse is particularly evident in the following example, "UÇK-ja tregoi një trimëri të pashembullt dhe heroike kundër pushtuesit serb."²⁵ (English: "The KLA demonstrated unparalleled and heroic bravery against the Serbian occupier."). While recounting the Albanian struggle for liberation, the text minimizes the conflict to a dichotomous struggle between "victors" and "enemies," thereby obscuring mutual victimization and more complex allegiances. This is particularly prominent on page 193 when the civilian casualty statistics are obscured in favor of mentioning statistics relating to just the losses suffered by KLA soldiers in the following sentence:

Me këtë marrëveshje përfundon edhe lufta në Kosovë e cila la pas pasoja të mëdha ashtu edhe me dëme materiale. Sipas statistikave, UÇK-ja pati rreth 1500 luftëtarë²⁶ që ranë dëshmorë për lirinë e Kosovës dhe rreth 2000 të plagosur. (Histori 12: 192).

---

25 See History 12: 192.

26 English translation: "With this agreement, the war in Kosovo ends, which left behind significant consequences, including material damage. According to statistics, the KLA had around 1,500 fighters who fell as martyrs for the freedom of Kosovo and around 2,000 wounded." (History 12: 192).

The portrayal of KLA losses without explicit mention of similar statistics for civilian casualties, and other atrocities committed during the war maintains a skewed vision of war that denies the genuine human experience of war and the toll it takes on human lives. Indeed, the absence of civilian casualty statistics or any approximation of human losses beyond KLA fighters creates a perception of selective mourning where the grief of one group is recognized and commemorated while the suffering of the other is obscured. Such a representation not only undermines the complexities of war, but also risks deepening ethnic divisions by reinforcing singular, and ethnocentric narratives. In a similar vein, NATO's intervention, as phase 5 in the textbook (p. 192), is positioned as a direct response, and continuation of KLA efforts. This framing of the conflict cements a linear and binary narrative that portrays the international involvement as the unequivocal endorsement of the KLA's objectives rather than a response to broader humanitarian concerns.

In short, a revision that presents a more nuanced historical account and considers the multiplicity of perspectives and experiences of interlinked suffering is necessary to provide a more balanced understanding of the conflict's legacy today. Furthermore, any history textbook at this level of students' academic trajectory should involve a critical examination of how such nationalist narratives may contribute to ongoing tensions rather than perpetuating one-sided accounts of history.

Visibility and representation of ethnic non-majority communities in Kosovo

In addition to the us-them dichotomy, all the history textbooks overlook the historical presence of the other ethnic communities in Kosovo. Despite Kosovo's stated multi-ethnic identity, the role of ethnic non-majority communities is relegated to a marginal position rather than addressed in any meaningful way.²⁷ The relationship with the ethnic Serbs, moreover, is presented strictly in conflict-ridden terms. For example, when discussing the position of the Albanians within former Yugoslavia, the textbooks omit any reference to Kosovo's societal structures as multi-ethnic; there is no mention of its ethnically diverse composition in the past.²⁸ The same holds for how the Roma community's long standing historical presence in Kosovo is obscured from mention. While described just once in sociology, i.e., textbook 12 describes Kosovo's "multi-ethnic society, " including the Roma, Egyptian, and Ashkali communities (Sociology 12, see appendix), the history books fail to mention their socio-political and cultural trajectory. This observation substantiated the interpretation of the textbooks as conveying a very ethnocentric Albanian perspective of Kosovo's past, leaving little to no room for the critical development of a broader understanding of history among students which acknowledges the many facets and cultural factors that contribute to the shape of Kosovo society today. Generally, history textbooks omit the nuanced experiences and historical position of different ethnic non-majority communities living in Kosovo.

---

27 They are mentioned in a very limited range of spheres, as for example the phrase where Kosovo's present-day ethnic composition is discussed in the tenth grade sociology textbook on page 24.

28 See section "Pozita e shqiptarëve në Jugosllavi. Përprojekjet për të drejtat kombëtare," History 12: 181 - 189

Race and orientalist stereotypes ²⁹

The portrayal of race across the textbooks often mirrors reductionist notions about racial identity, which are both outdated and overly simplistic. For example, the link made between the features of a person with Down Syndrome and those of the “Mongoloid race” is a form of racism that opposes modern scientific terminology. Other problematic formulations relate to stereotypical portrayals of other cultures, including the Japanese or the Masai (in Kenya) who are less likely to express their emotions compared to westerners and other population groups.³⁰

Against this discussion, it is essential to revise the history textbooks, and other educational material to ensure they reflect an inclusive worldview and more up to date historical research that respects the heterogeneity of different races, cultures, and religions.

4.3.6 Other Inappropriate formulations, irrelevant links, and factual errors

Emerging from the collected data are numerous instances of discrimination where the respective authors' voice is overly subjective, expressing personal opinions rather than objective analysis, or presenting factually incorrect information. A case demonstrating the former is the following text: “Përkunder bindjes se krijuar se njerëzit që merren me punë intelektuale jetojnë shkurt, historia njih raste që edhe ata të kenë jetuar mjaft gjatë.”³¹ The problem of this sentence lies in the vague nature of the claim “created belief” (Albanian: bindjës së krijuar), falsely claiming that this idea is a general preconception in our society, which is not true. Another illustration of a factual error is the sentence, “Historia njih raste ku disa njerëz kanë jetuar më tepër se 200 vjet (psh. Anglezi Tomas Korner ka jetuar me se 207 vjet).”³² This statement perpetuates a factual inaccuracy and myth which is not supported by credible sources, and could mislead students about discussions surrounding longevity.

Finally, while *sensu stricto* not discriminatory, it is worth noting that the textbooks include non-contextualized content that lacks local relevance and fails to engage with the specific context of Kosovo. In the Biology textbook for twelfth grade, for instance, the authors fail to include any statistical data about Kosovo regarding the number of deaths because of lung cancer, or AIDS, (or other statistics whatsoever) which they do for the USA.³³ Moreover, the data presented is often outdated,

---

29 Orientalism refers to the way in which the West has historically constructed the East in stereotypical terms from a perspective of Western superiority. For more, see Edward Said and Orientalism, accessed via Youtube (2024).

30 The reader can refer to these examples in the Psychology textbook of the eleventh grade on page 103.

31 English translation: “Despite the prevailing belief that people who engage in intellectual work live shorter lives, history knows cases where even they have lived quite long” (Biology 10: 233).

32 English translation: “History knows cases where some people have lived for more than 200 years (e.g., the Englishman Thomas Korner lived for over 207 years) (Biology 10: 233).

33 See biology 12: 202, 248, 333, 364.

referring to the 1990s and early 2000s. Although these errors do not link directly with discrimination, they create an indirect link by evoking at least two significant impressions in the mind of an engaged reader. The first is that they undermine the value of local identity and context by prioritizing foreign examples. Secondly, they implicitly reinforce the idea that some groups, people, or experiences are more relevant and important than others, contributing to a sense of inferiority and exclusion.

4.3.7 Text and image: reinforcing discriminatory narratives through visual representation

In addition to examining discriminatory language from a textual perspective in the textbooks, the study found that the imagery presented frequently reinforces exclusionary, stereotypical, and biased notions of belonging. As demonstrated by the examples discussed in the report, textbook visuals can be appropriated to amplify either directly or through more covert techniques the discriminatory narratives portrayed – a poignant example is the image of the banana with the simple word “ndryshe” (English: different) featured in the description of how creative personalities are self-centered in society, according to the Psychology 12 course material. This exclusionary and discriminatory language holds true with the depiction of Down Syndrome, as well, in the biology textbook discussed above, and in the gendered portrayals of girls, women and LGBTQI+ individuals.

Notably, however, the images also lack representational diversity across racial, ethnic, and regional characteristics, as well as visible markers of disability and other distinctive traits. Indeed, rather than contextualizing images to reflect the diverse population of Kosovo and the broader region, the textbooks seem to rely on pre-existing visuals that predominantly feature individuals with Western European traits, thereby lacking local characteristics as well as failing to represent any kind of ethnic and cultural diversity.

This report presented a critical examination and discussion of the various manifestations of discrimination found in the textbooks at the upper secondary education level in Kosovo (grades 10, 11 and 12). Through a thorough analysis of the textbooks, both in language and image, it has become evident that these textbooks still perpetuate stereotypes, gender bias, ageism, and other forms of discrimination. The examples adopted in the report underscore the critical need for reframing language use in educational materials to not only reflect, but also help shape an inclusive worldview that aligns with contemporary human rights standards. The following few paragraphs encapsulate the main observations drawn from the analysis and academic report:

- The treatment of gender roles as discussed shows marked reliance on patriarchal structures and norms with women consistently portrayed in subordinate and domestic roles. Furthermore, binary representations of gender are reinforced, which constrain the possibilities for students to develop a more nuanced understanding of gender identity. Rather, the portrayals propel rigid and exclusionary perspectives that undermine progress towards gender equality.
- Ageism is another prevalent theme of the discriminatory language found in the textbooks. The representation of children, adolescents and older adults is often reductive and lacks complexity, which in turn fosters a limited view on individuals' potential during various stages in life. Along with the portrayal of adolescent behavior in stereotypical terms, the textbooks neglect the diversity of individual experiences, potentially discouraging students from exploring nuances of age and aging. The representation of individuals based on physical appearance, intellectual ability and professional success is another area in need of reform.
- The analyzed data showed consistent inappropriate links between physical beauty and social worth, not only marginalizing those who do not conform to arbitrary norms of attractiveness but also reinforcing stifling the development of critical thinking among students beyond superficial social hierarchies.
- Discrimination against the LGBTQI+ community is both overt and subtle within the textbooks. The analysis has demonstrated explicit and implicit bias and problematized the question of visibility and representation in the textbooks. Moreover, the continued pathologizing of non-heteronormative identities should be urgently addressed.

- Finally, the representation of ethnic identities in Kosovo's history textbooks has revealed an Albanian-centric narrative that falls short of adequately addressing the complex multi-ethnic history of the country. Additionally, the omission of significant events contributes to incomplete and biased understandings.
- In addition to these specific forms of discrimination, the analysis has identified numerous other instances of inappropriate formulations, irrelevant links, and factual inaccuracies that while not directly discriminatory contribute to a wider culture of exclusion.
- Images of individuals are not diversified or inclusive, and present a clear lack of contextualization and visualization of citizens with various different ethnic and/or racial backgrounds, abilities and other physical characteristics and attributes.

Given these shortcomings in the textbook, we posit that the educational material requires significant revision to reflect contemporary understandings of gender, sexuality, race, age and ethnicity. More importantly, they should foster critical thinking and encourage students to question stereotypes and discriminatory practices rather than reinforcing them. By adopting more inclusive, accurate, and contextually relevant materials, meaningful steps can be taken towards the creation of an educational environment that values the diversity of all its students.

6 Recommendations

Based on the observations presented in the report, the following recommendations underscore the responsibility of different stakeholders in the revision of the school textbooks, and the creation of an educational atmosphere free from discrimination. In what follows, we suggest systemic changes, targeted trainings, and collaborative initiatives between the Ministry of Education, teachers, and parents:

For the Ministry of Education, Science, Technology, and Innovation (MESTI)

- The MESTI must prioritize a systematic overhaul of textbooks to ensure they align with human rights frameworks, gender equity, and inclusive content. This revision should eliminate sexist, ageist, homophobic and ethnocentric language, replacing them with inclusive narratives;
- The MESTI should introduce a review cycle for textbooks to ensure their continued relevance, with updates every 3 to 5 years to maintain alignment with international human rights standards;
- The MESTI should mandate that educational content reflect Kosovo's social and cultural landscape, and should avoid overreliance on foreign examples or outdated data;
- The MESTI should develop an annual training program for textbook authors, publishers, and educators focusing on promoting inclusivity, gender sensitivity, and bias elimination in educational content;
- Training must also be extended to the textbook approval committee to equip them with contemporary understandings of gender, ethnicity, and disability issues.
- The MESTI should establish a more transparent dual review system for textbooks, wherein external experts from academia, civil society, and international organizations are involved in the approval process. A transparent feedback loop, where teachers, students, and parents can provide their evaluations of textbooks, should also be established;
- The MESTI should Implement a pilot program for new or revised textbooks in select schools in order to gather detailed feedback from both teachers and students on the appropriateness of content, as well as any cultural or linguistic sensitivities that need further revision before final approval;
- The MESTI should report annually to the Kosovo Parliament on the effectiveness of the textbooks, including any challenges in revision, the incorporation of inclusive narratives, and recommendations for further improvement. izing of non-heteronormative identities should be urgently addressed.

For the schools and the teachers

- Schools and teachers must actively engage with students to challenge any discriminatory language or content in existing textbooks;
- Schools should develop internal teacher training programs on inclusive pedagogical practices to help teachers foster critical reflection on gender roles, ethnicity, race, and disability in the classroom;
- Schools and teachers should work closely with the Ministry, providing valuable insights into how textbooks are received in classrooms, and how they can be improved;
- Schools and teachers should establish monitoring systems to evaluate how textbooks affect learning outcomes and whether they foster inclusivity and critical thinking.

For Parents

- Parents should participate in textbook reviews through established parent-teacher associations (PTAs) or civil society groups;
- Parents should promote the discussion of topics in the home such as gender roles, ethnic diversity, and inclusion by creating a safe environment that reinforces positive attitudes;
- Parents should advocate for the representation of diverse ethnic communities in Kosovo,

7

Works cited

Košir, S., & Lakshminarayanan, R. (2024). Manifestation of Women's Rights in School Textbooks? Evidence from Social Science Textbooks in India. *Human Rights Review*, <https://doi.org/10.1007/s12142-024-00726-7>.

UNESCO. (2024). Unmasking racism. Guidelines for educational materials. . <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000388802>.

Fairclough, N. (1995). *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language*. London: Longman.

Kress, G., & Van Leeuwen, T. (2001). *Multimodal Discourse. The Modes and Media of Contemporary Communication*. . Arnold.

Malcolm, N. (2002). *Kosovo: A short history*. History/Current Affairs.

Judah, T. (2008). *Kosovo, what everyone needs to know*. Oxford: Oxford University Press.

Detrez, R. (1999). *Kosovo: de uitgestelde oorlog*. Antwerpen: Houtekiet.

8 Appendices

8.1 Reviewed Textbooks

Bajraktari, I., Berisha, A., Fetah, H., & Qerimi, H. (2012). Biology 10. For general secondary school and mathematics and informatics gymnasium. Pristina: Libri Shkollor Publishing House.

Baraliu, S., Shala, A., & Hajdari, A. (2019). History 11. For the social sciences and linguistics gymnasium. Pristina: School Publishing Albas.

A, B., I, B., K, A., F, H., & Gashi, A. (2009). Biology 10. Social sciences secondary school. Language gymnasium. Pristina: Libri Shkollor Publishing House.

Berisha, A., Gecaj, A., Plakolli, M., Pajazitaj, Q., Rugova, E., & Zhushi-Etemi, F. (2014). Biology 10. Natural sciences gymnasium. Pristina: Libri Shkollor Publishing House.

Hajdari, A., Baraliu, S., & Shala, A. (2019). History 10. For the social-linguistic gymnasium. Pristina: Albas School Publishing.

Hyseni, E. (2022). Civic Education. Pristina: Albas School Publishing.

Hyseni Klllokoqi, E. (2019). Civic Education. Pristina: Albas School Publishing.

Kastrati, Z., & Paci, B. (2021). History 12. For the social sciences and linguistics gymnasium. Pristina: Albas School Publishing.

Kuçi, R., Krasniqi, H., & Ibrahim, H. (2021). Biology 12. Natural sciences. Prizren: Berati Publishing House.

Mazreku, M. (2021). Sociology 12. Pristina: Albas School Publishing.

Mazreku, I., Zenelaj, F., & Aliko, V. (2020). Biology 11. Pristina: Albas School Publishing.

Mazreku, M. (2019). Sociology 11. Social sciences and linguistic gymnasium. Pristina: Albas School Publishing.

Perolli Shehu, B., Xhakollari, L., Hoti, A., & Kakija, A. (n.d.). Psychology 11. Social sciences and linguistics gymnasium. Pristina: Albas School Publishing.

Perolli Shehu, B., Xhakollari, L., Hoti, A., & Kakija, A. (2019). Psychology 11. Natural sciences gymnasium. Pristina: Albas School Publishing.

Perolli Shehu, B., & Xhakollari, L. (2021). Psychology 12. Social sciences and linguistics gymnasium. Pristina: Albas School Publishing.

8.2 List of formulations with discriminatory language

8.2.1 Albanian version

LIBRI	KLASA	DREJTIMI	FAQE	PARAGRAFI	CITATI	INTERPRETIMI
Psikologjia	12	Gjimnazi i shkencave shoqërore-gjuhësore	26	2	"Nëse për shkak të gjeneve, ju keni një trup dhe fytyrë tërheqëse, shumë njerëz mund të jenë të buzëqeshur përkundrejt jush, t'ju ftojnë nëpër festa dhe të përqipen të bëhen miq me ju."	Ky pohim nënkupton se tërheqja fizike, e përcaktuar nga tiparet gjenetike, përcakton pranimin social dhe trajtimin pozitiv. Një përkufizim i tillë mund të jetë përjashtues, pasi sugjeron që njerëzit që nuk përmbushin disa standarde fizike mund të trajtohen më pak pozitivisht. Kjo rrezikon të promovojë një sistem vlerash të ngushtë, të bazuar në pamjen, i cili nuk përputhet me parimet gjithëpërfshirëse të të drejtave të njeriut që theksojnë dinjitetin dhe barazinë për të gjithë individët, pavarësisht pamjes së jashtme.
Psikologjia	12	Gjimnazi i shkencave shoqërore-gjuhësore	26	2	"Gjenet ndryshojnë sjelljen tuaj, duke ndryshuar mënyrën se si njerëzit ju trajtojnë."	Ndërsa kjo fjali është shkencërisht e saktë në përshkrimin e rolit të gjenetikës në formësimin e mënyrës se si individët mund të perceptohen ose trajtohen, ajo rrezikon të thjeshtëzojë tej mase ndërveprimin kompleks midis gjenetikës, mjedisit dhe sjelljes sociale. Është e rëndësishme të shmangen pikëpamjet deterministe që sugjerojnë se individët përcaktohen plotësisht nga gjenet e tyre. Një theks më i madh mbi faktorët socialë dhe mjedisorë që mund të zbusin ose të ndryshojnë prirjet gjenetike do të ishte më në përputhje me parimet e të drejtave të njeriut, veçanërisht në lidhje me agjencinë dhe barazinë.
Psikologjia_ Ledia_Xhakolari	12	Gjimnazi i shkencave shoqërore-gjuhësore	45	1	"Meshkujt mund të përjetojnë ndryshime, të cilat lidhen me pakësimin e testosteronit (p.sh., reduktim të prodhimit të spermës), por këto ndryshime janë më pak të dukshme nga ato që përjetojnë nga femrat."	E krahason burrat dhe gratë në një mënyrë që mund të minimizojë përvojat e burrave. Pohimi nënkupton se ndryshimet që përjetojnë burrat me moshën janë më pak të dukshme ose më pak të rëndësishme se ato me të cilat përballen gratë, gjë që mund të ulë rëndësinë e sfidave të burrave gjatë plakjes. Për më tepër, ai përgjithëson duke u fokusuar vetëm në dallimet biologjike, duke thjeshtësuar procesin e plakjes si kryesisht hormonal për të dy gjinitë. Kjo lloj gjuhe mund të përforcojë stereotipet mbi mënyrën se si burrat dhe gratë përjetojnë ndryshimet fizike, duke lënë pas dore mënyrat e ndryshme se si individët e të dy gjinive mund t'i përgjigjen plakjes. Kjo rrezikon të krijojë një çekuilibrë duke sugjeruar se përvoja e një gjinie është në mënyrë të qenësishme më e dukshme ose më e rëndësishme se e tjetrës. Tutje, fjalia supozon një këndvështrim binar të gjinisë dhe mund të përjashtojë pa dashje individët transgjिनorë ose jo-binarë, përvojat e të cilëve me trupin e tyre mund të mos përputhen me këto përgjithësime.
Psikologjia_ Ledia_Xhakolari	12	Gjimnazi i shkencave shoqërore-gjuhësore	47	1	"Në këtë periudhë, e zenë vendin e tyre në familje dhe në rrethin social."	Fjalja nënkupton një rrugë tradicionale, duke sugjeruar që të gjithë individët duhet të gjejnë vendin e tyre në rrethin familjar dhe shoqëror. Kjo mund të marginalizojë ata që nuk ndjekin rrugë tradicionale shoqërore, si ata që mbeten beqarë ose që i japin përparësi stileve të ndryshme të jetesës.
Psikologjia_ Ledia_Xhakolari	12	Gjimnazi i shkencave shoqërore-gjuhësore	47	2	"Në këtë fazë është qenësore që njerëzit të përkushtohen në zhvillimin e marrëdhënieve intime dhe familjare."	Fjalja supozon se përmbushja personale dhe suksesi varen nga zhvillimi i marrëdhënieve intime ose familjare, gjë që mund të përjashtojë ose të ushtrojë presion mbi individët që janë beqarë nga zgjedhja ose që nuk janë në gjendje të krijojnë marrëdhënie të tilla, duke sugjeruar se kjo është një qëllim thelbësor dhe universal për të gjithë.
Psikologjia_ Ledia_Xhakolari	12	Gjimnazi i shkencave shoqërore-gjuhësore	45	1	"Femrat përjetojnë ndryshime në sistemin e riprodhimit."	Fjalja supozon një këndvështrim binar të gjinisë dhe të përjashtojë pa dashje individët transgjिनorë ose jo-binarë, përvojat e të cilëve me trupin e tyre mund të mos përputhen me këto përgjithësime.
Psikologjia_ Ledia_Xhakolari	12	Gjimnazi i shkencave shoqërore-gjuhësore	48	3	"Në këtë kohë, shumica e tyre bëhen edhe gjyshër."	Pohimi supozon se të bëhesh gjysh apo gjyshe është një përvojë tipike për të gjithë, gjë që mund të përjashtojë ose marginalizojë ata që janë pa fëmijë ose që zgjedhin të mos kenë fëmijë. Nuk i njeh strukturat e ndryshme familjare dhe zgjedhjet individuale në lidhje me jetën familjare.
Psikologjia_ Ledia_Xhakolari	12	Gjimnazi i shkencave shoqërore-gjuhësore	49	4	"Nëse dikush ka shëndet të mirë, nuk është i shqetësuar për financat, ka marrëdhënie të mira me familjen dhe miqtë, bën aktivitete që e gëzojnë dhe i pëlqejnë, moshë e pleqërisë mund të jetë një periudhë e gëzueshme e jetës."	Fjalja përshkruan një skenar të idealizuar të plakjes që mbështetet te faktorë si shëndeti, stabiliteti financiar dhe marrëdhëniet e forta sociale, duke përjashtuar pa dashje ata që përballen me sfida në këto fusha, si të sëmurët kronikë, ata me paqëndrueshmëri financiare ose të izoluarit shoqërorë.

LIBRI	KLASA	DREJTIMI	FAQE	PARAGRAFI	CITATI	INTERPRETIMI
Psikologjia_Lediana_Xhakolari	12	Gjumnazi i shkencave shoqërore-gjuhësore	79	1	"Në anën negative ata [individët kreativ] prirën të kenë ego të madhe, e cila i bën të pandjeshëm ndaj nevojave të të tjerëve."	Kjo fjali bën një përgjithësim për njerëzit kreativë, duke i etiketuar ata si me ego të madhe dhe të pandjeshëm. Ky stereotip mund të jetë përjashtues, pasi supozon tipare negative të personalitetit, duke i larguar potencialisht individët që identifikohen si kreativë, por nuk përputhen me këtë përshkrim.
Psikologjia_Lediana_Xhakolari	12	Gjumnazi i shkencave shoqërore-gjuhësore	79	1	"Ata mund t'i arrijnë qëllimet e tyre në kurriz të të tjerëve dhe mund të jenë kaq të përfshirë në punën e tyre, sa të përjashtojnë të tjerët."	Ky pohim i përkufizon individët kreativë si egoistë ose përcmues ndaj të tjerëve, gjë që është një gabim logjik që lidh kreativitetin me personalitetin dhe është përjashtues.
Sociologjia_Mu hamet_Mazreku	12	Gjumnazi i shkencave shoqërore-gjuhësore	19	3	"Disa antropologë njohin tri raca themelore: evropide, negroide dhe mongoloide apo në gjuhën popullore të njohura si: e bardhë, e zezë dhe e verdhë."	Termet "negroide" dhe "mongoloide" jo vetëm që janë të vjetruara nga pikëpamja shkencore, por gjithashtu ofenduese në diskursin modern. Këto terma janë përdorur historikisht për të klasifikuar njerëzit bazuar në tipare fizike si ngjyra e lëkurës dhe tiparet e fytyrës, por mbartin një trashëgimi racizmi dhe justifikime pseudoshkencore për hierarkitë racore. Edhe pa marrë parasysh kontekstin e plotë, përdorimi i këtyre termave përjetëson një kuptim të dëmshëm dhe të diskredituar të diversitetit njerëzor. Edhe pse fjalia paraqet një perspektivë historike mbi racën, ajo nuk e njeh faktin se këto klasifikime racore janë hedhur poshtë nga shkencat moderne. E marrë e veçuar, nuk ka një shqyrtim kritik ose një deklaratë që tregon se këto terma nuk janë më të pranueshme ose të vlefshme në antropologjinë dhe sociologjinë bashkëkohore. Pa këtë lente kritike, lexuesit mund të keqinformohen duke menduar se këto klasifikime ende kanë vlerë shkencore. Qoftë brenda ose jashtë kontekstit, kjo fjali mund të forcojë stereotipet e dëmshëm duke nënkuptuar se diversiteti njerëzor mund të reduktohet në disa kategori racore. Pa sqarime të mëtejshme ose kontekst të përshtatshëm, ajo rrezikon të përjetësojë ide të vjetruara që kanë kontribuar historikisht në diskriminimin dhe pabarazinë racore. Në përgjithësi, kjo fjali—pavarësisht kontekstit—nuk përputhet me parimet e tanishme të të drejtave të njeriut apo me kuptimin shkencor modern, duke e bërë përdorimin e saj të papërshtatshëm për diskursin bashkëkohor.
Sociologjia_Mu hamet_Mazreku	12	Gjumnazi i shkencave shoqërore-gjuhësore	20	/	"Pyetje dhe detyra për diskutim dhe vetëvlerësim 1. Si mund ta përkufizojmë termin raca? 2. Cilat janë veçoritë sipas te cilave dallohen racat? 3. A janë te qëndrueshme shkencërisht teoritë raciste? 4. Ç'është etnia apo bashkësia etnike? 5. Identifikoni veçoritë themelore të bashkësisë etnike. 6. Ç'është identiteti etnik? Mendoni në mënyrë kritike Përpiquni të bëni dallimin ndërmjet races dhe bashkësisë etnike."	Pyetjet e listuara për diskutim dhe vetëvlerësim trajtojnë koncepte të rëndësishme si raca dhe etnia, por kam disa shqetësime kur i konsideroj ato përkrah parimeve moderne të të drejtave të njeriut dhe kuptimit shkencor. Së pari, pyetjet që trajtojnë përkufizimin e "racës" dhe karakteristikat sipas të cilave dallohen racat duket se sugjerojnë që raca është ende një klasifikim i vlefshëm shkencor. Kjo mund të përjetësojë pa dashje kategorizimet e vjetruara racore, të cilat dihet se janë hedhur poshtë nga shkencat bashkëkohore. Raca tani njihet si një konstrukt social, jo një koncept i bazuar shkencërisht. Kështu, duke i bërë këto pyetje në këtë mënyrë, ekziston rreziku që studentët të keqinformohen duke menduar se raca ka një kuptim të brendshëm biologjik. Për më tepër, pyetja e tretë, e cila pyet nëse teoritë raciste janë të vlefshme shkencërisht, mund të jetë problematike. Duket se hap një debat mbi vlefshmërinë e këtyre ideve të hedhura poshtë, gjë që mund të jetë konfuze. Mendoj se do të ishte më mirë nëse do të sqarohesh qartë se shkencat moderne dhe parimet e të drejtave të njeriut i kanë refuzuar teoritë raciste. Në vend që të pyesim nëse ato janë të vlefshme shkencërisht, mund të jetë më produktive të eksplorohej sesi këto teori janë hedhur poshtë dhe dëmi që kanë shkaktuar. Nga ana tjetër, pyetjet që kanë të bëjnë me etninë dhe identitetin etnik duket se janë më në përputhje me kuptimet bashkëkohore. Megjithatë, edhe këto mund të përfitonin nga një kornizë që thekson dimensionet e pasura kulturore të etnisë dhe sesi ajo është e ndryshme nga konstruktet e dëmshme racore të së kaluarës.
Sociologjia_Mu hamet_Mazreku	12	Gjumnazi i shkencave shoqërore-gjuhësore	24	2	"minoritetet kryesisht janë banorë të një territorit të caktuar, brenda një shteti ne të cilin ata jetojnë"	Ky është një pohim faktik, por është e rëndësishme të theksohen gjithashtu kompleksitetet dhe sfidat me të cilat përballen grupet minoritare në lidhje me të drejtat e tyre, përfaqësimin dhe mbrojtjen nga diskriminimi. Pa njohjen e këtyre sfidave, teksti mund të anashkalojë pa dashje përpjekjet reale të minoriteteve dhe rëndësinë e mbrojtjes aktive të të drejtave të tyre, siç janë përcaktuar në kuadër të legjislativitetit kombëtar dhe ndërkombëtar.

LIBRI	KLASA	DREJTIMI	FAQE	PARAGRAFI	CITATI	INTERPRETIMI
Sociologjia_Muha met_Mazreku	12	Gjimnazi i shkencave shoqërore-gjuhësore	38	4	"Parafytyrimi i hyjnisë si një kontrollor që 'sheh çdo gjë' e shtyn njeriun që të kontrollojë në vazhdimësi veprimet e veta dhe të përpiqet që të respektojë normat elementare shoqërore."	Në këtë seksion, diskutimi nxit reflektimin mbi funksionet sociale dhe psikologjike të fesë dhe rolin e saj në formësimin e vlerave morale. Ndërsa nuk shfaqet gjuhë hapur diskriminuese ose përjashtuese në këto pyetje, theksi mbi funksionet dhe identitetin fetar mund të rrezikojë marginalizimin e perspektivave jofetare nëse nuk paraqitet në një mënyrë neutrale dhe gjithëpërfshirëse.
Sociologjia_Muha met_Mazreku	12	Gjimnazi i shkencave shoqërore-gjuhësore	38	/	Pyetje dhe detyra per diskutim dhe vetvlerësim. "Cila është ndjenja e identitetit religjioz për besimtarin?"	Për shembull, pohimi, "Cila është ndjenja e identitetit religjioz për besimtarin?" (Pyetje dhe detyra për diskutim dhe vetvlerësim, faqja 38) fokusohet në përvojën e individëve fetarë, por nuk përfshin ata që nuk identifikohen me ndonjë fe. Një qasje gjithëpërfshirëse do të përfshinte pyetjen se si njerëz të ndryshëm, si fetarë ashtu edhe jofetarë, e perceptojnë formimin e identitetit, duke siguruar që edhe jofetarët të jenë pjesë e diskutimit.
Sociologjia_Muha met_Mazreku	12	Gjimnazi i shkencave shoqërore-gjuhësore	38	/	"Pse vlerat morale e përbëjnë anën më të vlefshme dhe të pëlyqeshme të religjionit?"	Për më tepër, pyetja e reflektimit, "Pse vlerat morale e përbëjnë anën më të vlefshme dhe të pëlyqeshme të religjionit?" (Pyetje dhe detyra për diskutim dhe vetvlerësim, faqja 38) supozon se vlerat morale janë të lidhura në mënyrë të natyrshme me fenë, duke përjashtuar potencialisht konceptat etike sekulare. Një formulim më gjithëpërfshirës mund të eksplorojë sesi sisteme të ndryshme—fetare dhe jofetare—kontribuojnë në arsyetimin moral.
Sociologjia_Muha met_Mazreku	12	Gjimnazi i shkencave shoqërore-gjuhësore	40	4	"Sëktit është grup i vogël religjioz, jozyrtar i formuar nga ndarja radikale e tij nga organizata zyrtare fetare."	Teksti i referohet sekteve si grupe që janë "jozyrtare" ose "të ndara në mënyrë radikale nga organizata zyrtare fetare". Edhe pse kjo në vetvete nuk është diskriminuese, karakterizimi i sekteve si më pak tolerante ndaj besimeve të tjera fetare dhe në konflikt të hapur me fetë zyrtare dhe sistemet politike mund të krijojë përshtypjen se grupe të tilla janë të prirura të jenë përçarëse ose të padëshiruara. Kjo mund të rrezikojë stigmatizimin e grupeve fetare minoritare ose sekteve.
Sociologjia_Muha met_Mazreku	12	Gjimnazi i shkencave shoqërore-gjuhësore	40	4	"Sëktit manifeston pakenaqësi jo vetëm ndaj institucionit zyrtar fetar, qoftë ai eklezi apo denominacion, por edhe ndaj rregullimit shoqëror dhe politik ekzistues të shtetit."	Konkretisht, fjalia: "Sëktet zakonisht janë më pak tolerante ndaj besimeve të tjera fetare." mund të kontribuojë në një pamje negative të sekteve. Për më tepër, teksti sugjeron se sëktet janë në konflikt me të dyja, si me fetë zyrtare ashtu edhe me sistemet politike, gjë që mund të shihet si përforcim i një ndarjeje mes "feve të mira" zyrtare dhe "sekteve të këqija". Kjo mund të çojë në perceptime diskriminuese ndaj sekteve ose grupeve që nuk përshtaten me kategoritë kryesore fetare. Fjalia: "Sëktet zakonisht udhëhiqen nga njerëz karizmatikë, që kanë aftësi të nxisin emocione të forta te pasuesit e tyre." mund të përjetësojë stereotipe të udhëheqësve të sekteve si manipulatorë ose shfrytëzues emocionalë, gjë që mund të jetë përjashtuese dhe problematike.
Sociologjia_Muha met_Mazreku	12	Gjimnazi i shkencave shoqërore-gjuhësore	40	4	"Sëktet zakonisht udhëhiqen nga njerëz karizmatikë, që kanë aftësi të nxisin emocione të forta te pasuesit e tyre."	Përshkrimi i kulteve si "një formë më e ulët e organizimit fetar" dhe që u mungon një doktrinë e qartë mund të kontribuojë në stigmatizimin e lëvizjeve fetare më të reja ose më të vogla. Ndërsa konteksti historik i dhënë është i vlefshëm, paraqitja e kulteve si forma më pak legjitime të fesë mund të mos përputhet me parimet e të drejtave të njeriut që mbrojnë lirinë e fesë dhe besimit. Pohimi: "Pozita e kulteve sot nuk është e mirë." i paraqet kultet pa justifikim të qartë, por në një mënyrë përcjuese, gjë që mund të shihet si diskriminuese ndaj grupeve fetare më pak konvencionale. Këto përshkrime rrezikojnë të përjetësojnë stereotipe dhe gjykime negative për disa grupe fetare, të cilat mund të mos përputhen plotësisht me parimet e lirisë dhe barazisë fetare të sanksionuara në kuadrin e të drejtave të njeriut. Për të shmangur përforcimin e perceptimeve të dëmshme, teksti mund të përfitojë nga një gjuhë më neutrale që respekton të gjitha format e shprehjes fetare.
Sociologjia_Muha met_Mazreku	12	Gjimnazi i shkencave shoqërore-gjuhësore	41	5	Kultit paraqet formën e organizimit fetar të shkallës me të ulët [në përshkrimin e grupeve fetare]	
Sociologjia_Muha met_Mazreku	12	Gjimnazi i shkencave shoqërore-gjuhësore	41	5	"Pozita e kulteve sot nuk është e mirë."	

LIBRI	KLASA	DREJTIMI	FAQE	PARAGRAFI	CITATI	INTERPRETIMI
Sociologjia_Mu hamet_Mazrek u	12	Gjimnazi i shkencave shoqërore-gjuhësore	44	6	Fundamentalizmi islamik, i cili u aktualizua shumë që nga sulmet e 11 shtatorit 2001, i përket gjeneratës së dytë të lëvizjeve fundamentaliste ." (page 44, paragraph 6)	Fraza "fundamentalizmi islamik" lidh drejtpërdrejt Islamit me dhunën dhe ekstremizmin, veçanërisht duke iu referuar sulmeve të 11 shtatorit. Kjo lloj gjuhe mund të përjetësojë stereotipat e dëmshëm kundër myslimanëve, duke forcuar islamofobinë dhe duke lidhur një fe të tërë me terrorizmin. Mund të mos përputhet me parimet e të drejtave të njeriut që promovojnë lirinë e besimit dhe fesë, veçanërisht në shmagjen e gjykimeve kolektive të grupeve fetare bazuar në veprimet e pakicave.
Sociologjia_Mu hamet_Mazrek u	12	Gjimnazi i shkencave shoqërore-gjuhësore	44	6	"Këto akte janë një keqinterpretim dhe keqpërdorim i fesë për interesa dhe qëllime të ndryshme nga ato të fesë."	Ndërsa kjo fjali përpiqet të sqarojë se terrorizmi është një keqpërdorim i fesë, ajo mund të shihet si një përforsim i nënkuptuar i stereotipit se feja, veçanërisht Islami, shpesh përdoret si justifikim për dhunë. Kjo mund të largojë besimtarët paqësorë duke e lidhur fenë e tyre me dhunën, edhe kur qëllimi është të bëhet një dallim midis ekstremistëve dhe komunitetit më të gjerë të besimit.
Sociologjia_Mu hamet_Mazrek u	12	Gjimnazi i shkencave shoqërore-gjuhësore	47	1	Është detyrë e gruas që t'i nënshtrohet dhe ta respektojë burrin e, nëse ajo ketë nuk e bën, atëherë burri mund ta detyrojë atë përmes këshillimit, ndëshkimit edhe ushtrimit të dhunës fizike.	Kjo fjali jo vetëm që përshkruan pabarazinë gjinore, por gjithashtu justifikon përdorimin e dhunës ndaj grave, një praktikë që shkel të drejtat bazë të njeriut dhe parimet e barazisë gjinore. Ajo bie drejtpërdrejt në kundërshtim me standardet moderne të të drejtave të njeriut, veçanërisht në lidhje me ndalimin e dhunës ndaj grave. Teksti kryesisht reflekton kontekstin historik të traditave fetare, por nuk angazhohet në mënyrë kritike me perspektivat moderne të të drejtave të njeriut, veçanërisht në lidhje me barazinë gjinore. Këto çështje mund të përjetësojnë pikëpamje diskriminuese, përveç nëse paraqiten me një diskutim të qartë mbi përparimin drejt praktikave më gjithëpërfshirëse dhe të barabarta në kohët bashkëkohore.
Sociologjia_Mu hamet_Mazrek u	12	Gjimnazi i shkencave shoqërore-gjuhësore	104	3	"Meshkujt kanë shkallë më të lartë të vdekshmërisë, ndërsa femrat kanë shkallë më të lartë të sëmundshmërisë"	Pohimi se burrat kanë vdekshmëri më të lartë ndërsa gratë përjetojnë më shumë sëmundje mund të përforcojë pa dashje stereotipet gjinore, duke sugjeruar se problemet shëndetësore të burrave janë më serioze sepse çojnë në vdekje, ndërsa sëmundjet e shpeshta të grave janë më pak të rëndësishme. Ky përgjithësim injoron dallimet individuale dhe faktorët socialë, si qasja në kujdes shëndetësor apo statusi ekonomik, të cilët gjithashtu formësojnë rezultatet shëndetësore. Duke u fokusuar vetëm te biologjia, ekziston rreziku i promovimit të trajtimit të pabarabartë në kujdesin shëndetësor, ku problemet e burrave mund të shihen si urgjente, ndërsa gjendjet kronike të grave minimizohen, gjë që sfidon parimet e drejtësisë në kujdesin shëndetësor.
Sociologjia_Mu hamet_Mazrek u	12	Gjimnazi i shkencave shoqërore-gjuhësore	104	4	Femrat sëmurën më tepër nga sëmundjet kronike, kështu që marrin më shpesh shërbime shëndetësore se meshkujt.	Ky pohim është një përgjithësim bazuar në vëzhgime statistikore. Megjithatë, ai kërkon një kuptim më të nuancuar për të shmangur përforsimin e stereotipeve. Sëmundjet kronike, si artriti, osteoporozë apo çrregullimet autoimune, mund të jenë më të përhapura te gratë për shkak të faktorëve biologjikë, hormonalë dhe gjenetikë. Megjithatë, pohimi e thjeshton tepër një çështje komplekse. Përdorimi më i shpeshtë i shërbimeve të kujdesit shëndetësor nga gratë mund të jetë gjithashtu rezultat i faktorëve socio-kulturorë, si mundësia më e lartë për të kërkuar ndihmë mjekësore, prishmëritë shoqërore për mirëmbajtjen e shëndetit ose jetëgjatësia më e lartë. Formulimi mund të nënkuptojë pa dashje se gratë janë më të varura nga kujdesi shëndetësor, pa njohur kontekstin më të gjerë, siç është fakti që burrat mund të përdorin më pak shërbimet shëndetësore për shkak të stigmatizimeve sociale ose sjelljeve të ndryshme për kërkimin e ndihmës mjekësore. Është thelbësore të paraqiten si faktorët biologjikë ashtu edhe ata socialë për të shmangur paragjykimet në mënyrën se si përshkruhen ndryshimet gjinore në përdorimin e kujdesit shëndetësor.
Sociologjia_Mu hamet_Mazrek u	12	Gjimnazi i shkencave shoqërore-gjuhësore	109	2	"Shkolla vlereson objektivisht arritjet e individit, ndërsa vullneti i individit mbetet përcaktues për nivelin e arritur të shkollimit."	Ndërsa kjo fjali promovon përgjegjësinë individuale, ajo mund të injorojë pabarazitë sistematike, si pengesat socio-ekonomike ose diskriminimi, që ndikojnë në arritjet arsimore. Ajo mund të vendosë në mënyrë të nënkuptuar gjithë përgjegjësinë mbi individin, pa njohur sesa qasja e pabarabartë në burime ndikon në sukses. Kjo mund të shihet si përjashtuese ndaj atyre që përballen me pengesa sistematike.

LIBRI	KLASA	DREJTIMI	FAQE	PARAGRAFI	CITATI	INTERPRETIMI
Sociologjia_Mu hamet_Mazreku	12	Gjimnazi i shkencave shoqërore-gjuhësore	109	6	"Shkolla është institucion ku formohet mendimi kritik për jetën, shoqërinë dhe botën."	Kjo fjali mund të konsiderohet përjashtuese nëse sugjeron që shkollimi formal është i vetmi institucion ku formohet mendimi kritik. Në disa kontekste, metodat alternative të edukimit ose mjediset e të nxënësve joformal mund të jenë gjithashtu të rëndësishme për zhvillimin e kësaj aftësie. Për të shmangur përjashtimin, mund të jetë e rëndësishme të njihet diversiteti i rrugëve edukative.
Sociologjia_Mu hamet_Mazreku	12	Gjimnazi i shkencave shoqërore-gjuhësore	110	5	"Është gjerësisht e pranueshme se në çdo shoqëri njerëzve me sukses më të lartë u sigurohet statusi dhe respekti më i lartë shoqëror, ndërsa atyre me sukses më të ulët, statusi më i ulët."	Ky pohim mund të shihet si diskriminues dhe përjashtues sepse nënkupton që vlera dhe statusi i një personi në shoqëri bazohen vetëm në nivelin e suksesit të tij, gjë që shpesh injoron pabarazitë sistematike. Ai nuk merr parasysh barrierat e ndryshme me të cilat mund të përballen njerëzit, si sfidat socio-ekonomike, qasja në arsim apo rrethanat personale që kufizojnë mundësitë e tyre për sukses. Duke barazuar suksesin me respektin dhe statusin, ai potencialisht marginalizon ata që, pavarësisht përpjekjeve dhe punës së palodhur, nuk mund të arrijnë të njëjtat rezultate për shkak të faktorëve jashtë kontrollit të tyre. Kjo qasje nuk përputhet me parimet e të drejtave të njeriut, të cilat theksojnë dinjitetin, respektin dhe mundësitë e barabarta për të gjithë, pavarësisht prejardhjes socio-ekonomike apo arritjeve personale.
Sociologjia_Mu hamet_Mazreku	12	Gjimnazi i shkencave shoqërore-gjuhësore	112	2	"Origjina, gjegjësisht mesi familjar, ka ndikim më të madh në suksesin e fëmijës se vetë koeficienti i inteligjencës"	Ndërsa ky pohim mund të mbështetet nga disa studime, siç pretendohet në libër, ai nënkupton se prejardhja e fëmijës dhe mjedisi familjar kanë një ndikim më të madh në suksesin akademik sesa koeficienti i inteligjencës (IQ) i tyre. Kjo mund të konsiderohet problematike sepse rrezikon të përforcojë stereotipat dhe pikëpamjet deterministe për potencialin e një fëmije, i cili mund të kufizohet nga prejardhja e tij familjare ose socio-ekonomike. Nga një perspektivë e të drejtave të njeriut, kjo ide mund të mos përputhet me parimin e mundësisë të barabarta në arsim, i cili thekson se çdo fëmijë, pavarësisht prejardhjes së tij, duhet të ketë të njëjtat mundësi për sukses. Ajo mund të shihet si përjashtuese, pasi mund të neglizhojë rëndësinë e aftësive dhe përpjekjeve individuale, duke marginalizuar potencialisht fëmijët nga sfontet më pak të favorizuara, duke sugjeruar se suksesit i tyre përcaktohet kryesisht nga faktorë përtej kontrollit të tyre.
Sociologjia_Mu hamet_Mazreku	12	Gjimnazi i shkencave shoqërore-gjuhësore	112	3	"Fëmijët që jetojnë me të dy prindërit arrijnë suksese më të mira se ata që jetojnë vetëm me njërin prind apo pa të dy prindërit."	Ndërsa ky pohim mund të mbështetet nga disa studime, siç pretendohet në libër, ai rrezikon të jetë tepër i thjeshtëzuar dhe potencialisht diskriminues. Ai mund të kontribuojë në stigmatizimin e fëmijëve nga familjet me një prind ose atyre pa prindër, duke nënkuptuar se situata e tyre familjare i vendos ata në një disavantazh të natyrshëm përse i përket suksesit. Nga një perspektivë e të drejtave të njeriut, kjo mund të mos përputhet me parimin e mundësisë të barabarta dhe mund të përjetësojë paragjykimet ndaj strukturave jo-tradicionale familjare. Ai injoron faktin se shumë faktorë të tjerë, si mbështetja emocionale, cilësia e shkollës dhe qëndrueshmëria individuale ndër të tjera, mund të luajnë një rol të rëndësishëm në suksesin e një fëmije, pavarësisht nga situata e tyre familjare.
Sociologjia_Mu hamet_Mazreku	12	Gjimnazi i shkencave shoqërore-gjuhësore	112	3	"Fëmijët që banojnë në qytete arrijnë rezultate më të mira sesa nxënësit që banojnë në fshatra."	Ky pohim mund të shihet si diskriminues ose përjashtues sepse bën një përgjithësim bazuar në vendndodhjen gjeografike, gjë që mund të përforcojë stereotipet mbi komunitetet rurale. Ai nënkupton se jetesa në zonat rurale çon në mënyrë të natyrshme në rezultate më të dobëta akademike, duke anashkaluar potencialin e sistemeve arsimore rurale dhe aftësitë individuale të nxënësve në ato zona. Nga një perspektivë e të drejtave të njeriut, kjo mund të përjetësojë pabarazinë duke ulur vlerën e arritjeve të nxënësve ruralë dhe duke mos njohur sfidat strukturore më të gjera me të cilat ata mund të përballen, si mungesa e burimeve ose mundësisë arsimore. Kjo e zhvendos fokusin nga adresimi i këtyre pabarazive dhe vendos një theks të tepruar mbi vendndodhjen si përcaktuese e suksesit.
Sociologjia_Mu hamet_Mazreku	12	Gjimnazi i shkencave shoqërore-gjuhësore	114	2	"Individët që zotërojnë dije shkencore dhe shkathtësi pune janë resursi i çmuar i shoqërisë."	Kjo mund të shihet si përjashtuese sepse nënkupton që vetëm individët me njohuri shkencore dhe aftësi pune janë të vlefshëm për shoqërinë. Ajo mund të injorë kontributet e atyre me lloje të tjera njohurish ose aftësish, përfshirë kompetencat krijuese ose sociale, duke marginalizuar potencialisht ata që nuk përshatën me një përkufizim tradicional të rroleve "produktive."

LIBRI	KLASA	DREJTIMI	FAQE	PARAGRAFI	CITATI	INTERPRETIMI
Sociologjia_Mu hamet_Mazreku	12	Gjimnazi i shkencave shoqërore-gjuhësore	136	4	"Terrorizmi është bërë mjet i qërimt të hesapeve ndërmjet sekteve të ndryshme politike, grupeve, organizatave ilegale apo ndërmjet tyre dhe shteteve"	Kjo përshkruan një pamje të përgjithshme që mund të përgjithësojë ose të keqinterpretojë pa dashje disa grupe. Kur përshkruajmë terrorizmin si një mjet i përdorur nga sektet politike, grupet ose edhe shtetet, ekziston rreziku i thjeshtësimit të një çështjeje shumë komplekse. Duke mos bërë dallim midis lëvizjeve politike legjitime dhe atyre që përfshihen në dhunë, pohimi mund të hedhë pa të drejtë dyshime mbi grupet paqësore, duke sugjeruar se ato mund të jenë të prirura ndaj terrorizmit vetëm për shkak të dallimeve të tyre politike ose ideologjike. Për më tepër, nënkuptimi se terrorizmi përdoret zakonisht nga shtetet pa ndonjë sqarim të mëtejshëm mund të çojë në keqkuptime, duke bërë të duket sikur shumë qeveri përdorin taktika terrori, gjë që nuk është gjithmonë e vërtetë. Gjuha këtu është tepër e përgjithshme dhe mungon saktësia e nevojshme për të siguruar që lëvizjet paqësore dhe veprimet ligjore të shteteve të mos lidhen gabimisht me terrorizmin. Në thelb, fjalia mund të përjashtojë pa dashje disa grupe nga përfaqësimi i drejtë, pasi priret drejt përgjithësimt të tepërt. Një qasje më e kujdesshme dhe e nuancuar do të ishte e nevojshme për të shmangur këto kurthe të mundshme dhe për të ruajtur përputhjen me parimet e të drejtave të njeriut, duke siguruar që të mos përjetësojmë stereotipe ose keqkuptime të dëmshme.
Edukate Qytetare _Egzona_Hyseni _Kllokoqi	11	/	8	1	"Në France, doktrinat qendrore të filozofëve të Iluminizmit ishin liria individuale dhe toleranca fetare, në kundërshtim me monarkinë dhe idetë e fiksuar të Kishës Katolike Romake."	Kjo fjali mund të shihet si një portretizim negativ i Kishës Katolike duke theksuar kundërshtimin e saj ndaj ideve të Iluminizmit. Ndërsa është e rëndësishme të diskutohen konfliktet historike, duhet të tregohet kujdes për të shmangur gjuhën që mund të duket nënvlerësuese ose përcmuese ndaj ndonjë grupi apo institucioni, duke siguruar që teksti të mbetet i balancuar dhe jo-diskriminues.
Edukate Qytetare _Egzona_Hyseni _Kllokoqi	11	/	8	2	"Në Iluminizëm u shkatërruan barrierat mes sistemeve kulturore, ndarjeve fetare, dallimeve gjinore etj."	Kjo fjali sugjeron se Iluminizmi ishte plotësisht i suksesshëm në thyerjen e barrierave kulturore, fetare dhe gjinore. Ndërsa ky ishte një nga synimet e Iluminizmit, realiteti ishte më kompleks dhe teksti duhet të tregojë kujdes që të mos thjeshtojë ose të paraqesë një version të idealizuar të historisë që mund të injorojë çështjet e vazhdueshme të diskriminimit ose përjashtimit.
Edukate Qytetare _Egzona_Hyseni _Kllokoqi	11	/	12	1	"Një kategori shoqërore mund të bëhet grup social kur anëtarët e kategorisë bashkëveprojnë dhe identifikohen si anëtarë të grupit."	Kjo fjali thekson transformimin nga një kategori sociale në një grup social përmes ndërveprimit dhe identifikimit. Është e rëndësishme të njihet se ky ndërveprim mund të nxisë një ndjenjë komuniteti dhe identiteti kolektiv, të cilat janë kritike për kohezionin shoqëror dhe mbrojtjen e të drejtave të grupeve. Teksti duhet të sigurojë që të mos anashkalojë diversitetin brenda këtyre grupeve dhe potencialin për dinamika sociale si pozitive ashtu edhe negative.
Edukate Qytetare _Egzona_Hyseni _Kllokoqi	11	/	12	2	"Shembulli më i mirë i një grupi parësor është familja."	Ndërsa familja është me të vërtetë një grup primar, është thelbësore të pranohet se strukturat familjare mund të ndryshojnë gjerësisht në kultura të ndryshme. Teksti duhet të jetë i ndjeshëm ndaj kuptimeve kulturore të ndryshme të asaj që përbën një familje, duke shmangur çdo nënkuptim se një strukturë e veçantë familjare është universalisht ideale.
Edukate Qytetare _Egzona_Hyseni _Kllokoqi	11	/	12	2	Image: Grupet paresore.	Imazhi duhet të reflektojë diversitetin e grupeve primare në shoqëri, duke përfshirë njerëz të racave, etnive dhe sfondëve të ndryshme. Një foto që përfshin vetëm njerëz të bardhë mund të nënkuptojë pa dashje se grupet primare nuk janë të ndryshme, gjë që mund të përforcojë stereotipat dhe të përjashtojë përvojat e njerëzve nga sfondet e tjera racore ose etnike. "Jeta e burrave dhe grave të këtij planeti" përfshin si burra ashtu edhe gra, gjë që është pozitive për sa i përket gjithëpërfshirjes gjinore. Mund të jetë edhe më gjithëpërfshirës duke marrë parasysh gjithashtu individët jo-binarë ose ata që nuk përshatën me normat gjinore, megjithëse kjo mund të jetë përtej kontekstit aktual të fragmentit.

LIBRI	KLASA	DREJTIMI	FAQE	PARAGRAFI	CITATI	INTERPRETIMI
Edukate Qytetare _Egzona_Hyseni _Klllokoqi	11	/	32	5	"Përzjerja e kulturave dhe racave të ndryshme shpesh ka çuar në sjellje negative shoqërore, tensione mes shumicave dhe pakicave, e ndjekur nga përpjekjet lokale, racizmi dhe diskriminimi racial."	Kjo fjali trajton tensionet midis grupeve të ndryshme kulturore dhe racore, dhe ndërsa njih çështje si racizmi dhe diskriminimi, ajo mund të formulohet më me kujdes. Faza "sjellje negative shoqërore" e lidhur me "përzjerjen e kulturave dhe racave të ndryshme" mund të perceptohet si promovim i një stereotipi negativ për ndërveprimet multikulturore, duke përfshirur potencialisht idenë se diversiteti automatikisht çon në konflikt. Kjo mund të përjetësojë indirekt paragjykimet ose mendim përjashtues. Teksti duhet të tregojë kujdes për të mos sugjeruar që prania e grupeve të ndryshme shkakton në mënyrë të natyrshme tension social. Në vend të kësaj, fokusi duhet të jetë te faktorët strukturorë dhe shoqërorë që çojnë në tensione, duke siguruar që formulimi të mos kontribuojë në një pamje negative të diversitetit.
Sociologji	11	Shkenca Shoqërore Gjuhësore	8	1	"Njeriu është 'kafshë politike' (zoon politikon). Kjo nuk duhet kuptuar si thënie përcësuese, siç do të mund të mendohej sot..."	Përdorimi i frazës "kafshë politike" për njeriun mund të perceptohet si degradues dhe përcësues. Edhe pse autori përpjet ta sqarojë se nuk është thënie përcësuese, ky term përdor një fjalor që mund të tingëllojë si reduktues për natyrën njerëzore, duke u krahasuar me një "kafshë."
Sociologji	11	Shkenca Shoqërore Gjuhësore	8	3	"Njeriu shumëzohet (lind), por si qenie shoqërore ai e ka ndryshuar drejtimin e këtij ligji natyror, duke e planifikuar dhe kontrolluar atë sipas nevojave dhe mundësive të tij."	Sugjeron se riprodhimi është gjithmonë i kontrolluar, gjë që nuk është e vërtetë dhe mund të injorojë realitetin e të gjithëve.
Sociologji	11	Shkenca Shoqërore Gjuhësore	9	1	"Njeriu për nga natyra e tij nuk mund të jetojë i vetmuar..."	Ky formulim nënkupton që të jetuarit vetëm nuk është në natyrën e njerëzimit, duke diskriminuar potencialisht ndaj atyre që zgjedhin ose janë të detyruar të jetojnë vetëm.
Sociologji	11	Shkenca Shoqërore Gjuhësore	9	2	"Njeriu për nga natyra e tij është një qenie jo e vetëmjaftueshme për të plotësuar të gjitha nevojat e veta..."	Ky citat sugjeron se njerëzit, nga natyra e tyre, nuk mund të jetojnë të pavarur, çka mund të përjashtojë individët që jetojnë të vetëm ose që janë të vetë-mjaftueshëm, duke mos marrë parasysh diversitetin e zgjedhjeve të jetesës.
Sociologji	11	Shkenca Shoqërore Gjuhësore	16	2	"Për vëzhguesin e zakonshëm, për njeriun pa njohuri shkencore ndryshimet janë aq të shpejta dhe të papritura, sa që shkaktojnë tek ai ankth"	Citati sugjeron se ata pa njohuri shkencore janë më të prirur të ndjejnë ankth ndaj ndryshimeve, që mund të përjashtojë ata që nuk kanë arsim shkencor. Ky përkufizim mund të interpretohet si një nënkuptim që nënvizon dallimet midis individëve me dhe pa njohuri shkencore.
Sociologji	11	Shkenca Shoqërore Gjuhësore	51	1	"Se çfarë do të jetë individ i person i pavarur, se çfarë mendimi dhe përshtypje do të ketë për botën, kjo varet në masë të madhe se në çfarë raportesh familjare është rritur ai si fëmijë."	Sugjeron se individët janë tërësisht të përcaktuar nga përvojat e tyre të hershme në familje.
Sociologji	11	Shkenca Shoqërore Gjuhësore	51	2	"Në anën tjetër, nëse fëmija rritet në një atmosferë të tensionuar nervore të jetës familjare... atëherë ky fëmijë do ta ketë të lënduar psikikën (shpirtin) e tij me gjurmë negative, të cilat do ta ndjekin gjithë jetën e tij."	Ky citat mund të kontribuojë në formimin e stereotipeve mbi fëmijët që rriten në kushte të tilla, pa marrë parasysh ndjeshmërinë dhe kompleksitetin individual të secilit rast. Poashtu, nënkupton se pasojat negative të një atmosfere të tensionuar familjar janë të përhershme. Kjo qasje mund të duket si një fatalizëm që nuk lejon mundësinë për ndryshim ose përmirësim në jetën e individëve.

LIBRI	KLASA	DREJTIMI	FAQJA	PARAGRAFI	CITATI	INTERPRETIMI
Sociologji	11	Shkenca Shoqërore Gjuhësore	54	1	"Për fëmijët, nga këndvështrimi i perceptimit të tyre, të rritesh do të thotë të bëhesh më i madh, më i fortë, më i ditur dhe që mund të bashkëveprosh me të tjerët."	Përdorimi i termave si "më i madh," "më i fortë," dhe "më i ditur" mund të krijojë një perceptim të njëanshëm dhe të kufizuar për të gjithë fëmijët, duke lënë jashtë ndryshimet individuale në mënyrën se si ata përjetojnë dhe interpretojnë procesin e të rriturit
Sociologji	11	Shkenca Shoqërore Gjuhësore	55	1	"Një zhvillim i dukshëm në gjatësi dhe në rritje të peshës trupore, i shoqëruar me rritje të gjoksit te vajzat, me rritje të mjekrës, forcim muskujsh, ndryshim të ngjyrës së zërit te djemtë..."	Përshkrimi i rritjes së gjoksit te vajzat dhe forcimit të muskujve te djemtë është një shembull i stereotipizimit të karakteristikave fizike të lidhura me gjininë. Përshkrimi i ndryshimeve fizike që janë specifike për gjininë mund të kontribuojnë në forcimin e ndarjeve gjinore dhe të ndikojnë në mënyrën se si individët e perceptojnë dhe ndjejnë trupin e tyre.
Sociologji	11	Shkenca Shoqërore Gjuhësore	56	2	"Një moment i veçantë për këtë moshë është pensionimi, i cili është formë e mbylljes së aktivitetit të punës dhe arrihet në moshën 60-vjeçare për femrat dhe 65-vjeçare për meshkujt."	Shënimi i moshave të ndryshme për pensionim për gra dhe burra mund të inorojë përpjekjet për barazi gjinore dhe mund të përforcojë ide të vjetra mbi rolet gjinore në punë.
Sociologji	11	Shkenca Shoqërore Gjuhësore	56	3	"Një problem tjetër i ndjeshëm për moshën e pleqërisë është përjashtimi social dhe vetmia."	Mund të krijojë një perceptim të përgjithshëm që të moshuarit janë automatikisht të izoluar dhe të përjashtuar, duke neglizhuar përpjekjet për të përmirësuar përfshirjen e tyre sociale.
Sociologji	11	Shkenca Shoqërore Gjuhësore	63	3	"... njerëzit gjithnjë e më shumë kohën e tyre e kalojnë në botën virtuale, pra jo reale, e gjithnjë e më pak në atë reale, ekzistuese."	Ky citat sugjeron një ndarje të rëndë midis "botës virtuale" dhe "botës reale", duke i konsideruar aktivitetet dhe ndërlidhjet në hapësirat virtuale si të pavlera në krahasim me ato në jetën reale. Kjo mund të stigmatizojë përdoruesit e teknologjisë si njerëz që "shpenzojnë" më shumë kohë në mënyra që janë "më pak reale" ose "jo të vërteta".
Sociologji	11	Shkenca Shoqërore Gjuhësore	64	1	"Njerëzit nuk kanë kohë më të bisedojnë as me fëmijët e tyre, sepse janë në kërkim të një shoqërie virtuale që i plotëson 'më mirë' nevojat e tyre."	Nënkupton se njerëzit që kalojnë shumë kohë në hapësirat virtuale e kanë neglizhuar ndjeshëm jetën reale, duke ndikuar negativisht në marrëdhëniet e tyre personale, përfshirë ato me fëmijët e tyre. Kjo mund të përbëjë një përgjithësim dhe një paragjykim ndaj individëve që përdorin shumë internetin.
Sociologji	11	Shkenca Shoqërore Gjuhësore	64	1	"Kështu ata, duke shfrytëzuar internetin, i zëvendësojmë lidhjet shoqërore cilësore (të jetës reale) me lidhje më pak cilësore (të shoqërisë virtuale)."	Ky krahasim mund të jetë diskriminues ndaj përdoruesve të teknologjisë dhe të nënvlehtësojë rëndësinë e lidhjeve virtuale, që mund të jenë gjithashtu të vlefshme dhe mbështetëse për individë të ndryshëm.
Sociologji	11	Shkenca Shoqërore Gjuhësore	75	2	"Masat e gjera konsiderohen vetëm si grupe pasive dhe jokrijuese, ndërsa elita përvetëson, në njëfarë mënyre, monopolin e krijimtarisë."	Përcakton një hierarki kulturore që ndan njerëzit në "aktive" (elita) dhe "pasive" (masa), duke kontribuar në ndarjen dhe diskriminimin e vlerave dhe aftësive të ndryshme kulturore.
Sociologji	11	Shkenca Shoqërore Gjuhësore	75	2	"Prirja për të qenë pjesë e elitës kulturore merret si simbol statusor i një numri të vogël intelektualësh."	Përjashton shumicën e individëve nga mundësia për të arritur në nivele të larta kulturore, duke krijuar një ndarje mes "elitarëve" dhe "të zakonshmeve".

LIBRI	KLASA	DREJTIMI	FAQJA	PARAGRAFI	CITATI	INTERPRETIMI
Sociologji	11	Shkenca Shoqërore Gjuhësore	92	3	"Në vendet islamike, siç janë Arabia Saudite, Irani, Pakistani etj., sjellje të tilla konsiderohen plotësisht devijante."	Mund të interpretohet si një stereotipizim negativ i kulturave islamike, duke sugjeruar se ata janë më të prirur për të konsideruar sjellje të caktuara si devijante në krahasim me vendet perëndimore.
Sociologji	11	Shkenca Shoqërore Gjuhësore	94	2	"Narkomania është sjellje devijuese, e cila lidhet edhe me një varg sjelljesh të tjera kundërshoqëror e dhe kriminale."	Bën stigmatizimin e individëve me problemet e varësisë, duke i lidhur ata drejtpërdrejt me sjellje kriminale dhe të dëmshme për shoqërinë.
Sociologji	11	Shkenca Shoqërore Gjuhësore	113	2	"Ndonëse marrëdhëniet homoseksuale të dy gjinive ishin të pranishme gjatë gjithë historisë së shoqërive njerëzore, shoqëritë ato i toleronin në mënyrë të heshtur apo i trajtonin si sjellje devijante."	Sugjeron që marrëdhëniet homoseksuale ishin të pranuar, por si sjellje devijante. Kjo mund të interpretohet si një qëndrim diskriminues ndaj marrëdhënies homoseksuale, duke i konsideruar ato si diçka që është në një nivel të ulët të pranueshmërisë shoqërore.
Sociologji	11	Shkenca Shoqërore Gjuhësore	113	2	"Kohët e fundit këto çifte kërkojnë që, në mënyrë legale, të adaptojnë fëmijë për të formuar familje "të vërtetë".	Përdorimi i termit "familje të vërtetë" mund të përçohet si diskriminues ndaj familjeve të tjera që ndjekin modele të ndryshme nga ato tradicionale. Ky term mund të sugjerojë se vetëm një lloj familjeje është i ligjshëm apo i pranueshëm, ndërsa të tjerët nuk janë të tillë.
Sociologji	11	Shkenca Shoqërore Gjuhësore	116	1	"Fëmijët shpesh ndodhen nën goditjet 'legjitime' të prindërve të tyre."	Termi "goditjet legjitime" mund të sugjerojë një normalizim të dhunës ndaj fëmijëve, duke e paraqitur atë si diçka të pranuar ose të justifikuar, që është diskriminuese ndaj fëmijëve.
Sociologji	11	Shkenca Shoqërore Gjuhësore	117	2	"Abuzimet seksuale me fëmijët dhe incestet janë dukuri të përhapura kryesisht në shoqëritë më të urbanizuara, të cilat përgjithësisht kanë më shumë njerëz të stresuar."	Një stereotip që lidh urbanizimin me përhapjen e abuzimeve seksuale dhe incestit, duke e trajtuar këtë si një karakteristikë të shoqërive më të zhvilluara dhe duke e bërë të duket si një problem i këtyre shoqërive. Gjithashtu, teksti lidhë abuzimin seksual ndaj fëmijëve me faktorin e stresit, gjë që nuk qëndron.
Edukatë Qytetare	10		50	2	"Elementi i parë i mbrojtjes së një shoqërie nuk është ligji dhe policia, por zakonet dhe vlerat morale të shoqërisë."	Çfarë konsiderohet si vlerë morale në një shoqëri mund të mos jetë e pranueshme në një tjetër. Nëse një shoqëri përfaqon një sërë vlerash që nuk janë universale, mund të ndodhë që individët që nuk i ndjekin këto vlera të ndihen të përjashtuar ose të diskriminuar.
Edukatë Qytetare	10		53	2	"Moszbatimi i ligjit për interesa vetjakë të individëve ose të pushtetit sjell çrregullime të pariparueshme për shoqërinë ..."	Mund të nënkuptojë se individë që nuk zbatojnë ligjin janë burimi i problemeve për të gjithë shoqërinë, pa u thelluar në ndonjë dimension të mundshëm socio-ekonomik që mund të ndikojë në këtë sjellje.

LIBRI	KLASA	DREJTIMI	FAQJA	PARAGRAFI	CITATI	INTERPRETIMI
Edukatë Qytetare	10		59	2	"Burri dhe gruaja kanë të drejta të barabarta për punësim. Megjithatë, kur japin intervista për punë, gratë përballen me mendësinë se ato janë më të prira të jenë të përkushtuara ndaj fëmijëve dhe se mund të bëjnë më shumë mungesa në punë."	Fjalja pasqyron një formë të diskriminimit gjinor përmes mendësive dhe stereotipeve që mund të ndikojnë në mundësitë e grave për të siguruar një punë të barabartë me burrat. Shembulli nuk është mjaftueshëm i elaboruar dhe lehtë mund të keqkuptohet.
Edukatë Qytetare	10		59	2	"Puna gjatë orëve të vona të natës kërkon më shumë garanci për një transport të sigurt për femrat, me qëllim që të mos bëhen objekt i dhunës. Megjithatë, doktorët, pavarësisht nga gjinia e tyre, kryejnë turnin e natës dhe ofrojnë shërbim për ata që kanë nevojë."	Ndjek një qëndrim që sugjeron se femrat janë më të rrezikuara dhe se nevojat e tyre për siguri janë më të rëndësishme sesa ato të burrave. Kur thuhet që "femrat" mund të bëhen objekt i dhunës dhe kërkohet një transport i sigurt, kjo mund të theksojë një stereotip të caktuar mbi rrezikun që ndihen më shumë gratë dhe mund të nënkuptojë që ata janë më të cenueshëm sesa burrat, duke e përforcuar një narrativë që mund të ndihmojë në diskriminimin ose në mbajtjen e roleve tradicionale gjinore.
Edukatë Qytetare	10		65	1	"Shpesh vëmë re në bare dhe vende publike grupe të rinjsh që kanë dalë për të biseduar dhe për të kaluar ore të këndshme në shoqërinë e përbashkët, por në fakt të gjithë janë duke parë celularët e tyre."	Përdorimi i frazës "grupe të rinjsh" mund të nënkuptojë një përgjithësim për të gjithë të rinjtë, që nuk është domosdoshmërisht i saktë. Fjalja sugjeron një sjellje të zakonshme për të rinjtë, ku ata janë të angazhuar më shumë me celularët sesa me ndërveprimin në grup. Ky përshkrim mund të nxisë një qëndrim kritik ndaj të rinjve pa marrë parasysh variabilitetin e sjelljeve individuale dhe mund të pasqyrojë një perceptim të përgjithshëm që nuk është gjithmonë i saktë për të gjithë individët.
Edukatë Qytetare	10		74	2	"Megjithatë, veçanërisht në qytetet e mëdha, nuk mungojnë sjelljet dhe ngjarjet që shfaqin mosmarrëveshje."	Fjalja nuk ka gjuhë diskriminuese të drejtpërdrejtë, por përmban një generalizim që mund të ndikojë në perceptimin e qyteteve të mëdha si më problematike në lidhje me mosmarrëveshje.
Edukatë Qytetare	10		82	2	"Sjelljet e dëmshme për shëndetin vlerësohen se janë shndërruar në shkaku kryesor të rritjes së sëmundshmërisë në botë, sidomos të rinjtë."	Të rinjtë janë të paraqitur si grup i rrezikuar nga sjelljet e dëmshme, dhe kjo mund të krijojë një perceptim që të rinjtë janë më të prirur për të qenë të prekur nga probleme të shëndetit për shkak të sjelljeve të tyre, duke i portretizuar ata në një dritë negative.
Edukatë Qytetare	10		83	2	"Përdorimi i drogave është bërë sot një nga rreziqet e mëdha për shëndetin, veçanërisht të të rinjve."	Mund të krijojë një imazh të përmbledhur dhe negativ për të rinjtë, duke i paraqitur ata si të prirur për përdorimin e drogës dhe si më të rrezikuar.
Psikologji	11	Shkenca Natyrore	52	2	"Një faktor tjetër lidhet me dallimet individuale. Nënat ndryshojnë në biologjinë e tyre (mosha, gjenet etj.) dhe në varësi të kushteve mjedisore (ushqimi, stresi etj.). Një nënë e cila është 25 vjeç dhe me shëndet të mirë ndoshta është më në gjendje të mbrojë beben e saj nga teratogjenet sesa një nënë e moshuar."	Stereotip që sugjeron se nënat më të reja janë gjithmonë më të afta për të mbrojtur fëmijën e tyre se sa nënat më të moshuara. Ky mendim mund të jetë diskriminues ndaj nënave më të moshuara duke i bërë ato të ndihen të pafta ose të papërshtatshme për të qenë prindër.

LIBRI	KLASA	DREJTIMI	FAQE	PARAGRAFI	CITATI	INTERPRETIMI
Psikologji	11	Shkenca Natyrore	61	1	"Konfuzioni i rolit është normal. Ajo mund të jetë arsyeja se përse jeta e disa adoleshentëve duket kaq kaotike."	Përdor fjalë që mund të kontribuojnë në një stereotip të adoleshentëve si të paqëndrueshëm dhe kaotikë.
Psikologji	11	Shkenca Natyrore	61	1	"Një nga detyrat kryesore për adoleshentët është të bëhen të pavarur nga familjet e tyre."	Përkthyer pavarësinë si një "detyrë kryesore" për adoleshentët. Ky përshkrim mund të sugjerojë që pavarësia nga familja është një qëllim universal dhe i detyrueshëm për të gjithë adoleshentët. Në realitet, ndjenja e pavarësisë dhe ndarja nga familja ndodh në mënyra dhe në kohë të ndryshme për individë të ndryshëm, dhe nuk është gjithmonë një detyrë e pranuar nga të gjithë adoleshentët.
Psikologji	11	Shkenca Natyrore	63	3	"Njerëzit që nuk janë të kënaqur me marrëdhëniet e tyre personale dhe familjare, priren të vuajnë më shumë nga izolimi emocional, vetmia dhe depresioni."	Mund të stigmatizojë ata që ndiejnë pakënaqësi në marrëdhëniet e tyre personale, duke i portretizuar ata si më të prirur për të vuajtur nga izolimi dhe depresioni. Ky përshkrim mund të mos marrë parasysh kompleksitetin e situatave individuale dhe mund të japë një pasqyrë të thjeshtëzuar mbi ndjenjat emocionale.
Psikologji	11	Shkenca Natyrore	89	2	"Kategoritë më specifike përfshijnë: prapambetje të buta (55-69 pikë); prapambetje të moderuara (40-54 pikë); prapambetje e ashpra (25-39 pikë); prapambetje të thella (poshtë 25 pikë)."	Përdor terma si "prapambetje të buta", "prapambetje të moderuara", "prapambetje e ashpra", dhe "prapambetje të thella" për të përshkruar nivele të ndryshme të inteligjencës, që mund të kontribuojnë në stigmatizimin e individëve që kanë rezultate të ulëta në testet e inteligjencës. Këto terma mund të jenë të diskriminuese dhe të krijojnë ndjenja negative ndaj individëve që nuk përmbushin standardet e zakonshme të inteligjencës.
Psikologji	11	Shkenca Natyrore	100	Opsion tek detyra per kontroll njohurish	"Besimi se të qarit është e papërshtatshme për burrat."	Bazohet në një stereotip gjinor që sugjeron se ndjenja dhe shprehja e emocioneve është e papërshtatshme për burrat.
Psikologji	11	Shkenca Natyrore	124	1	"Paraqitja fizike e një personi ndikon shumë në përshkrimet që të tjerët kanë për atë."	Kjo mund të kontribuojë në stereotipe dhe diskriminim të njerëzve që nuk përputhen me standardet estetike të shoqërisë.
Psikologji	11	Shkenca Natyrore	124	1	"Njerëzit ndihen më mirë me veten e tyre, kur shoqërohen me njerëz të cilët të tjerët i konsiderojnë si të dëshirueshëm. Ne shpesh i konsiderojmë ata që janë fizikisht të bukur si më interesantë, më socialë, më inteligjentë, më të këndshëm etj ..."	Mund të krijoj ndjenja të pasigurisë dhe vetëvlerësimit të ulët për ata që nuk i përmbushin këto standarde.

LIBRI	KLASA	DREJTIMI	FAQE	PARAGRAFI	CITATI	INTERPRETIMI
Psikologji	11	Shkenca Natyrore	124	1	"Tërheqja fizike ndikon zgjedhjet tona të miqve dhe të atyre që dashurojmë."	Sugjeron që tërheqja fizike është një faktor kryesor në krijimin e marrëdhënieve, duke injoruar ndoshta cilësi të tjera të rëndësishme që ndihmojnë në ndërtimin e marrëdhënieve të shëndetshme dhe të forta.
Psikologji	11	Shkenca Natyrore	131	1	"Njerëzit që janë tërheqës nga pamja fizike marrin më tepër ndihmë nga të tjerët."	Diskriminim bazuar në pamjen fizike.
Psikologji	11	Shkenca Shoqërore	62	1	"Të rriturit e rinj janë më të fortë se të rriturit e vjetër."	Forca dhe aftësitë e individëve janë të ndryshme dhe varen nga shumë faktorë, duke përfshirë shëndetin, përvojën dhe stilin e jetesës, dhe nuk mund të përshkruhen në mënyrë të thjeshtë si më të mira ose më të dobëta në baza të moshës.
Psikologji	11	Shkenca Shoqërore	63	1	"Problemet psikologjike në menopauzë më tepër reflektojnë zhvëlsimin social të gruas që po plaket, sesa vetë procesin fiziologjik të menopauzës."	Sugjeron se problemet psikologjike gjatë menopauzës janë më shumë një pasqyrim i stigmatizimit social dhe dëmtimit të vlerës së gruas që po plaket, sesa një përvojë natyrale fiziologjike. Kjo mund të minimizojë përvojat e vërteta dhe ndjesitë që gratë përjetojnë gjatë kësaj periudhe, duke u fokusuar më shumë në mënyrën se si shoqëria i percepton ato.
Psikologji	11	Shkenca Shoqërore	89	1	"Kategoritë më specifike përfshijnë: prapambetje të buta (55-69 pikë); prapambetje të moderuara (40-54 pikë); prapambetje e ashpra (25-39 pikë); prapambetje të thella (poshtë 25 pikë)."	Përdor terma si "prapambetje të buta", "prapambetje të moderuara", "prapambetje e ashpra", dhe "prapambetje të thella" për të përshkruar nivele të ndryshme të inteligjencës, që mund të kontribuojnë në stigmatizimin e individëve që kanë rezultate të ulëta në testet e inteligjencës. Këto terma mund të jenë të diskriminuese dhe të krijojnë ndjenja negative ndaj individëve që nuk përmbushin standardet e zakonshme të inteligjencës.
Psikologji	11	Shkenca Shoqërore	103	1	"Për shembull, krahasuar me perëndimorët, japonezët kanë më pak prirje që të shprehin emocione të caktuara."	Përmban një përgjithësim që mund të kontribuojë në krijimin e stereotipeve kulturore dhe mund të ndikojë në perceptimin e kulturave të ndryshme
Psikologji	11	Shkenca Shoqërore	103	2	"Në kulturën japoneze, fëmijët mësojnë të fshehin emocionet negative me një shprehje stoike ose me një buzëqeshje të sjellshme."	Përmban përgjithësimet kulturore.
Psikologji	11	Shkenca Shoqërore	103	2	"Meshkujt e rinj në kulturën Masai në mënyrë të ngjashme pritjet që të fshehin emocionet e tyre në publik, duke u shfaqur të ashpër ose të ftohtë, pa emocione në fytyrë."	Përmban përgjithësimet kulturore.

LIBRI	KLASA	DREJTIMI	FAQE	PARAGRAFI	CITATI	INTERPRETIMI
Psikologji	11	Shkenca Shoqërore	124	2	"Në kulturën japoneze, fëmijët mësojnë të fshehin emocionet negative me një shprehje stoike ose me një buzëqeshje të sjellshme.	Kjo mund të kontribuojë në stereotipe dhe diskriminim të njerëzve që nuk përputhen me standardet estetike të shoqërisë.
Psikologji	11	Shkenca Shoqërore	125	1	"Dashuria në shikim të parë ka shumë pasion por pak angazhim, ndërsa një çift i cili ka 15 vjet së bashku ka më shumë intimitet dhe angazhim por ndoshta më pak pasion."	Përshkrimi i çiftit që ka kaluar 15 vjet së bashku si të kenë më shumë intimitet dhe angazhim, por ndoshta më pak pasion, është një përgjithësim që mund të mos përputhet me përvojat e të gjithë çiftet.
Psikologji	11	Shkenca Shoqërore	129	1	"Binjakët identike janë më të ngjashëm në sjelljen e tyre agresive dhe kriminale..."	Sjelljet agresive dhe kriminale janë të ndikuara nga shumë faktorë, përfshirë faktorët mjedisorë dhe individualë. Teksti sugjeron se binjakët identike janë më të ngjashëm në sjelljen e tyre agresive dhe kriminale. Ky është një përgjithësim i gjerë dhe mund të kontribuojë në krijimin e stereotipeve të padëshiruara për binjakët identike.
Psikologji	11	Shkenca Shoqërore	131	1	"Njerëzit që janë tërheqës nga pamja fizike marrin më shumë ndihmë nga të tjerët."	Mund të përforcojë ide të padrejta që pamja fizike është një faktor kyç në marrëdhëniet sociale dhe ndihmën që individët marrin nga të tjerët
Biologji	12	Shkenca natyrore	-	-	Librit i shkruan viti 2021	Libër i shkruan viti 2021, por është i vjetëruar në realitet, pa shembuj modern dhe me statistika të viteve 2000 në SHBA. Libri është krejtësisht i përkthyer nga gjuha angleze me shembuj dhe kontekst nga SHBA. Kjo vlenë për të gjithë librin shkollor deri në kapitullin III. Mjedisi dhe shëndeti i njeriut ku përmendet Kosova për herë të parë në kontekstin e mjedisit jetësor dhe ndotjes. Edhe pse që përmendet, statistikën dhe shembujt janë mjaft të vjetëruar me përditësime të viteve 2000 të hershme. E njëjta vlenë për ilustrimet në këtë libër. Në këtë mënyrë, pasqyrimi i tekstit shkollor bie ndesh me të drejtën e studentëve për nxënien e informimit të sakt, e cila supozohet të jetë aktuale dhe kontekstuale. Në tabelën në vijim do të listohen rastet konkrete të formulimeve jashtë kontekstit adekuat Kosovar. Më pas do të vazhdohet me formulimet e tjera problematike në kuader të diskriminimit të këtyre libër.
Biologji	12	Shkenca natyrore	130	3	"Shumë Amerikan vuajnë nga një gjendje e quajtur presioni i lartë i gjakut ose hipertensioni [...]"	Përdorim i statistikave Amerikane, të cilat kanë dalë nga përdorimi.
Biologji	12	Shkenca natyrore	131	1	Sëmundjet e enëve të gjakut që furnizojnë zemrën dhe trurin me gjak janë shkaqet kryesore të vdekjes së parakohshme në Shtetet e Bashkuara."	
Biologji	12	Shkenca natyrore	145	3	Frekuenca e mpiksjes së gjakut dhe sulmeve në zemër është shumë më e ulët në mesin e Inuit gjuetarët nomadë të Arktikut të Amerikës së Veriut se sa tek amerikanë e tjerë."	

LIBRI	KLASA	DREJTIMI	FAQE	PARAGRAFI	CITATI	INTERPRETIMI
Biologji	12	Shkenca natyrore	155	Figurë	Udhëzimet e ushqimit të shëndetshëm bazohen në udhëzuesve të ushqimit të fillimit të viteve 2000 në SHBA.	Përdorim i statistikave Amerikane, të cilat kanë dalë nga përdorimi.
Biologji	12	Shkenca natyrore	202	2	"Midis 1981 dhe 2000 më shumë se 448.000 amerikanë vdiqen nga SIDA [...]"	
Biologji	12	Shkenca natyrore	202	Figurë	Carafiku psraqet gjetjet të sides ne Shtetet e Bashkuar ne mes 1996 dhe 2001.	
Biologji	12	Shkenca natyrore	248	3	"Depresioni prek disa miliona amerikanë [...]"	
Biologji	12	Shkenca natyrore	333	3	"Vetëm në Shtetet e Bashkuar rreth 28% - 155.000 - e të gjitha vdekjeve nga kanceri i atribuohen kancerit të mushkërive."	
Biologji	12	Shkenca natyrore	364	2	Prindërit, anëtarët e tjerë të familjes, moshataret, mesuesit dhe të tjerët komunikojnë pritjet e tyre për sjelljen e vajzave dhe djemve në mënyrë fine por efektive.	Këto fjali janë problematike sepse pritshmëritë për sjelljen e vajzave dhe djemve theksojnë rolet tradicionale gjinore, duke forcuar normat e ngurta për atë se si secili gjini duhet të sillet. Kjo mund të çojë në stereotipe dhe kufizime për zhvillimin e individëve. Përdorimi i fjalisë "Femijët i mësojnë shpejt sjelljet gjinore" sugjeron se ndarjet gjinore janë të natyrshme dhe të paracaktuara, duke injoruar ndikimin e kontekstit shoqëror dhe kulturor në formimin e identiteteve gjinore.
Biologji	12	Shkenca natyrore	364	2	"Femijet i mësojnë shpejt sjelljet gjinore që priten nga ata"	Formulime të tilla injorojnë diversitetin e përvojave individuale dhe krijojnë një mjedis ku individët që nuk përputhen me këto pritshmëri ndihen të përjashtuar ose stigmatizuar.
Biologji	12	Shkenca natyrore	364	3	"Anëtarët e një kulture i klasifikojnë sjelljet e meshkujve dhe femrave si të përshatshme apo jo. Sjelljet femrore janë të pritura nga femrat dhe sjelljet mashkullore janë të pritura nga meshkujt."	Një qasje e tillë kontribuon në ndërtimin e një mjedisi shoqëror ku individët ndihen të detyruar të përputhen me pritshmëritë tradicionale, duke minuar lirinë e shprehjes individuale.

LIBRI	KLASA	DREJTIMI	FAQE	PARAGRAFI	CITATI	INTERPRETIMI
Biologji	12	Shkenca natyrore	364	4	Një person që ka tipare mashkullore dhe tipare femërore quhet androgjen. Për shembull, në SHBA sot, një femër ose një mashkull që është e ndjeshme ndaj të tjerëve, e kujdesshme dhe shprehëse e emocioneve (traditionalisht trajta femërore) dhe është gjithashtu e forte, e pavarur dhe garuese (trajta mashkullore) do të konsiderohej të ishte androgjenë, Figura 1 (figura është me një femër në sportin e boksit si shembulli i femrës androgjen)	Faktualisht i pasaktë dhe përforsim i vizionit binar mbi identitetin gjinor.
Biologji	12	Shkenca natyrore	365	figurë	Shembulli i figures është ilustrim i femrave në sportin boks, dhe lidhet në libër me konceptin e femrës androgjenë.	Shembulli faktikisht i pasaktë i androgjinisë, ndërsa në të njëjtën kohë minon preferencën personale në sportet e zgjedhura.
Biologji	12	Shkenca natyrore	365	2	"[...] edhe pse grate përgjithsisht vazhdojnë të kenë rolin kryesor në mirëmbajtjen e shtëpisë dhe në kujdesin për anëtarët e familjes.	=Sugjeron se roli i grave në mirëmbajtjen e shtëpisë dhe kujdesin për familjen është natyror dhe i pandryshueshëm, duke injoruar faktorët socio-historikë që kontribuojnë në këto struktura. Mungon kritikë feminist shoqërore.
Biologji	12	Shkenca natyrore	365	figurë	Figura 2 tregon grate duke larë enë dhe e kontraston / afron me një ilustrim tjetër ku e dretton një makinë punuese.	Një imazh i një gruaje që lahet enët në një tekst shkollor përforcon stereotipet gjinore duke e paraqitur atë si përgjegjëse për punët e shtëpisë, duke injoruar rolet e tjera që mund të ketë në shoqëri.
Biologji	12	Shkenca natyrore	366	1	"At the age of 3, they understand gender constancy, which means they understand that gender cannot change and that they will always be boys or girls."	Këto fraza janë problematike sepse sugjerojnë se identiteti gjinor është i pandryshueshëm dhe i paracaktuar, duke injoruar diversitetin dhe fleksibilitetin e identiteteve gjinore, që mund të shfaqen në mënyra të ndryshme. Klasifikimi i lojërave si "vajzat luajnë me kukulla" dhe "djemtë me makina" përforcon stereotipet gjinore dhe normat tradicionale, duke minuar mundësitë për individët që nuk përputhen me këto rolet e ndara. Gjithashtu, kjo qasje kufizon shprehjen e individualitetit dhe lirinë për të zgjedhur aktivitetet e preferuara pa u ndjerë të detyruar nga pritshmëritë shoqërore.
Biologji	12	Shkenca natyrore	366	2	"Vajzat luajnë me kukulla, djemtë me makina" + ilustrim duke i vizualizuar keto role të ndara në figurë	

LIBRI	KLASA	DREJTIMI	FAQE	PARAGRAFI	CITATI	INTERPRETIMI
Biologji	12	Shkenca natyrore	368	2	Full text on p. 368.	I gjithë paragrafi është spjegim i të kuptuarit të fëmijëve të "skemave gjinore" te cilët rezultojnë në sjellje stereotipe gjinore dhe ku femrat [...] do të shmangë aktivitete që kanë lidhje me shkencën. Në këtë kontekst figurat e mëtejshme bëjnë për të interpretuar rreth femrat shkencëtare të ilustruara në shembuj janë përjashtime.
Biologji	12	Shkenca natyrore	369	2	"Me kalimin e kohës kur të rinjtë futen në fazën e adoleshencës ata tregojnë më shumë kujdes për t'u sjellë në mënyrë "mashkullore" apo "femërore," siç kërkohej nga kultura ku rriten."	përmban një qasje diskriminuese, pasi forcon pritshmëritë të ndara sipas gjinisë për sjelljen. Kjo sugjeron se rolet shoqërore janë të paracaktuara bazuar në gjini, duke përjetësuar stereotipet mbi atë se si duhet të sillen vajzat dhe djemtë. Një gjuhë e tillë përforcon normat binare dhe injoron dallimet individuale, duke kontribuar kështu në një diskurs kufizues dhe përjashtues.
Biologji	12	Shkenca natyrore	370	2	"Identiteti seksual merr rëndësi që kur vijnë në jetë meqe të porsalindurit meshkuj gati gjithmonë vishen me rroba të kaltra (blu) ndërsa femrat me rroba rozë dhe një kurdele në flokë." + ilustrim te porsalindurit sipas këtyre tipareve ne figure.	Kjo frazë dhe ilustrimi përmbajnë një qasje diskriminuese, pasi lidhin identitetin seksual me zgjedhje të caktuara të ngjyrave dhe paraqitjeve që nga lindja, duke përforcuar stereotipet gjinore. Kjo nënkupton që normat e caktuara për gjininë janë të natyrshme dhe të pandryshueshme, duke injoruar diversitetin dhe fleksibilitetin e shprehjes së identitetit seksual.
Biologji	12	Shkenca natyrore	371	Kontrolli i njohurive / mendimi kritik	1. "Përgatitni një listë me profesionet e përshtatshme për femrat dhe meshkujt sipas jush" 2. Mendim kritik. Nëse motra juaj kërkon të inkuadrohet në ushtri apo polici, çfarë mendimi do të kishit ju për këtë gjest. 3. Ne autobusin me të cilin ju udhëtoni për në shkollë, një ditë shihni se vozitëse është një femër, atëhere ju 4. Zbrisni nga autobusi 5. Fyeni dhe tallni shoferen 6. Silleshit me respekt 7. Thurnit tregime te pabaza per te.	Këto pyetje janë diskriminuese sepse: Pyetja për profesionet e përshtatshme për femrat dhe meshkujt mbështet ndarjet gjinore, duke kufizuar mundësitë dhe rolet profesionale bazuar te gjinia, çka përforcon stereotipet gjinore. Pyetja që sfidon inkuadrimitin e motrës në ushtri apo polici sugjeron se këto janë zgjedhje të pazakonta për gratë, duke krijuar një perceptim paragjykes ndaj grave që zgjedhin karriera të tilla. Alternativat për sjelljen ndaj një shoferje femër janë ofenduese dhe përjashtuese, duke promovuar diskriminim dhe tallje ndaj grave në profesionet e tyre dhe minuar respektin ndaj tyre.

LIBRI	KLASA	DREJTIMI	FAQE	PARAGRAFI	CITATI	INTERPRETIMI
Biologji	10	Gjmnazi i përgjithshëm dhe për gjimnazin matematikë dhe informatikë	179		Idioti mongoloid + figure.	Përdorimi i fjalisë "idioti mongoloid" është thellësisht ofendues dhe diskriminues. Ky term mbarat një histori të gjatë të përdorimit të tij për të stigmatizuar individët me sindromën Down dhe bazohet në klasifikime racore të vjetruara dhe të diskredituara. Përdorimi i tillë jo vetëm që është i papranueshëm nga ana etike, por gjithashtu përforcon stigmatizimin dhe dehumanizimin e individëve me aftësi të kufizuara.
Biologji	10	Gjmnazi i përgjithshëm dhe për gjimnazin matematikë dhe informatikë	180	1	Personat e tilla sipas pamjes së fytyrës dhe syve i përngjajnë racës mongole, ndërsa janë me ngecje të madhe mentale, me rritje të shkurtër, truri i zvogëluar dermatoglifet (vijat e dorës, të këmbës karakteristike dhe jetojnë më së shumti 10-15 vjet.	
Biologji	10	Gjmnazi i përgjithshëm dhe për gjimnazin matematikë dhe informatikë	233	2	Historia njëh raste ku disa njerëz kanë jetuar më tepër se 200 vjet (psh. Anglezi Tomas Korner ka jetuar me se 207 vjet)"	Kjo fjali është problematike sepse Pretendon një fakt historik të pavërtetë, duke theksuar se disa njerëz kanë jetuar më shumë se 200 vjet, gjë që nuk është mbështetur nga studime shkencore të besueshme. Në këtë mënyrë, teksti minon besueshmërinë e burimeve historike.
Biologji	10	Gjmnazi i përgjithshëm dhe për gjimnazin matematikë dhe informatikë	233	2	"Përkunder bindjes se krijuar se njerëzit që merren me punë intelektuale jetojnë shkurt, historia njëh raste që edhe ata të kenë jetuar mjaft gjatë."	Teksti sugjeron një përgjithësim të gabuar se njerëzit që merren me punë intelektuale jetojnë më pak, duke promovuar një ide të pasaktë dhe të pakuptimë rreth lidhjes midis llojit të punës dhe jetëgjatësisë.
Biologji	10	Gjmnazi i përgjithshëm dhe për gjimnazin matematikë dhe informatikë	219	1	"Në Siam (Tajlandë), në vitin 1811 prej prindërve normalë kanë lindur duplicitët Cang dhe Eng, të cilët kanë jetuar 63 vjet."	Ndërsa kjo deklaratë nuk përmban gjuhë të hapur diskriminuese, termi "normalë" mund të jetë problematik pasi nënkupton se ka një abnormalitet të lidhur me qeniet e bashkuara. Kjo mund të kontribuojë në perceptime negative ndaj individëve me diferencë kongjenitale.
Biologji	10	Gjmnazi i përgjithshëm dhe për gjimnazin matematikë dhe informatikë	234	1	"Të pamartuarit-arat, mesatarisht jetojnë më shkurt se të martuarit-arat	Ky formulim mund të nënkuptojë se të qenit i pamartuar është e lidhur me një cilësi më të ulët të jetës, e cila mund të promovojë një stigma ndaj individëve beqarë.

LIBRI	KLASA	DREJTIMI	FAQE	PARAGRAFI	CITATI	INTERPRETIMI
Biologji	10	Gjmnazi i përgjithshëm dhe për gjimnazin matematikë dhe informatikë	230	5	“Me këtë metodë është parashikuar marrja e qelizës vezë dhe spermatozoidit nga prindërit e vërtetë, ose individ tjerë ku frytnimi i tyre bëhet në kushte të veçanta e pastaj kryhet implantimi i zygotës në numrin e mitrës të nënës së vërtetë (ose nënës së huazuar.)”	Shprehja “prindërit e vërtetë” nënkupton një hierarki midis prindërve biologjikë dhe prindërve zëvendësues, e cila mund të zvogëlojë rolin dhe rëndësinë e nënave zëvendësuese në procesin e prindërimit, duke i stigmatizuar ato potencialisht.
Biologji	10	Gjmnazi i përgjithshëm dhe për gjimnazin matematikë dhe informatikë	226	2	“Në anën tjetër, fëmija u ka borxh prindërve	Kjo fjali mund të shihet si një promovim i roleve tradicionale dhe pritshmërive që fëmijët duhet natyrshëm të respektojnë dhe t'u binden prindërve të tyre, gjë që mund të forcojë një hierarki të ngurtë familjare dhe mund të mos marrë parasysh rrethanat individuale ose rëndësinë e respektit të ndërsjellë.
Biologji	11	Shkencat natyrore	46		“Pse disa prindër të shëndetshëm mund të sjellin në jetë fëmijë të sëmuar?”	Kjo mund të krijojë një perceptim të gabuar se prindërit janë përgjegjës për sëmundjet e fëmijëve, duke stigmatizuar ata që kanë fëmijë me probleme shëndetësore dhe duke nënvlerësuar kompleksitetin e shkaqeve të sëmundjeve. Përdorimi i këtij lloj diskursi mund të kontribuojë në fajësimin e viktimave, duke i bërë prindërit të ndihen të fajtshëm për gjendjen shëndetësore të fëmijëve të tyre.
Biologji	11	Shkencat natyrore	107		““Provat” e evolucionit”	Fjala “prova” ne thonjëza sugjeron që nuk janë të vërteta apo ka ndonjë skepticizëm subjektiv nga autorët ndaj provave.
Biologji	11	Shkencat natyrore	125		“Ndaj këtyre situatave duhet të keni kujdes, mund të bëheni shkaktarë për ndërlikimin e konflikteve, gjë që nuk do të përmirësonte jetën tuaj.”	Teksti i është drejtuar adoleshenteve Fjalja “Ndaj këtyre situatave duhet të keni kujdes, mund të bëheni shkaktarë për ndërlikimin e konflikteve, gjë që nuk do të përmirësonte jetën tuaj” sugjeron një qasje problematike sepse e vendos përgjegjësinë për ndërlikimin e konflikteve te individit i cili mund të jetë viktimë apo i pafuqishëm në rrethanat të tilla. Kjo mund të krijojë fajësim të viktimës, duke lënë jashtë faktorët strukturalë dhe shoqërorë që kontribuojnë në konflikt.

LIBRI	KLASA	DREJTIMI	FAQE	PARAGRAFI	CITATI	INTERPRETIMI
Sociologji	11	Shkenca shoqërore - gjuhësore	123	3	Një qenie e socializuar në mënyre korrekte, ne fillim të shek XXI jo vetëm që do të dijë që ekzistojnë dy sekse, që me të vërtetë nuk mund t'i ndërrosh (përfshito ndërhyrjet modern mjekësore lidhur me ndryshimet e mundshme të organeve seksuale) dhe, rjedhimisht edhe dy lloje rolesh gjinore që klasifikohen sipas seksit, por duhet të dijë që ekzistojnë edhe orientime të tjera seksuale, të kundërta me seksin natyror, siç janë homoseksualitet i dhe biseksualiteti.	Kjo fjali është diskriminuese sepse: Redukton gjininë dhe seksin në dy kategori të pandryshueshme, duke injoruar spektrin e gjerë të identiteteve gjinore dhe seksuale. Përdor terma si "orientime të tjera seksuale, të kundërta me seksin natyror", gjë që sugjeron se orientimet jodominante janë "të panatyrshe", çka është paragjyquese dhe stigmatizuese ndaj komunitetit LGBTQI+. Kjo qasje përforcon normat binare dhe hegjemonike të seksit dhe gjinisë, duke minuar diversitetin dhe përfshirjen.
Sociologji	11	Shkenca shoqërore - gjuhësore	122	4	Çdo gjë do të ishte mire nëse identifikimi i identitetit gjinor të ishte kaq i thjeshtë [...] ku njeriu thjesht e kuptonte se ishte mashkull apo femër dhe sillej në mënyren e duhur siç kërkonte familja.	Kjo fjali është problematike sepse thjeshton identitetin gjinor duke e reduktuar atë në një ndarje binare (mashkull/femër), duke injoruar spektrin më të gjerë të identiteteve gjinore dhe fleksibilitetin e tyre. Kjo sugjeron se sjellja e duhur është ajo që përcaktohet nga pritshmëritë tradicionale të familjes. Fjalja kufizon lirinë individuale dhe duke përforcuar normat patriarkale dhe hegjemonike. Fjalja përforcon diskriminimin ndaj atyre që nuk përshtaten me këto stereotipe gjinore, duke promovuar kështu një mjedis përjashtues dhe jo gjithëpërfshirës.
Biologji	12	Shkencat natyrore	371	1	"Një aspekt i vetive tona psikologjike, që përbën një pjesë të mire edhe të seksualitetit,edh e të identitetit gjinor është orientimi seksual.ose romantikë të seksit të njëjtë ose të kundërt"	Orientimi seksual përkufizohet si tërheqje vetëm ndaj seksit të njëjtë ose të kundërt, duke përjashtuar spektrin e gjerë të orientimeve seksuale dhe romantike (p.sh., panseksualiteti, aseksualiteti, etj.), çka është përjashtuese dhe jo gjithëpërfshirëse.
Histori	12	Shkenca shoqërore - gjuhësore	188	1	"Pajtimi i gjaqeve lartësoi vetëdijen e qytetarëve se ndjenja dhe dashuria për atdheun është mbi gjithçka.."	Problematike është glorifikimi i një veprimi të tillë në diskurs nacionalist, pasi në këtë mënyrë çdo veprim mund të justifikohet në enër të "atdheut."

LIBRI	KLASA	DREJTIMI	FAQE	PARAGRAFI	CITATI	INTERPRETIMI
Histori	12	Shkenca shoqërore - gjuhësore	197	E gjithë faqja -	personalitetet e shquar	Personalitetet shqiptare nuk e perfaqësojnë gruan në menyrë të njaftueshme krahas mashkujve
Histori	12	Shkenca shoqërore - gjuhësore	199	Fotografi me tekst / 1	Imazh. Shote Galica krahas Azem Galices.	Kur personalitetet e tjera duken të jenë të reprezentuar në menyrë individuale,
Histori	12	Shkenca shoqërore - gjuhësore	140	E gjithë faqja	Omission.	Teksti nuk tregon të gjithë historinë e një grupi të shqiptarëve gjatë luftës së dytë botërore lidhur me krijimin e divisionit SS "Skenderbeu."
Histori	12	Shkenca shoqërore - gjuhësore	40	4	Me armë në dorë luftëtarët shqiptarë ua ndalën hovin pushtuesve sllavë. + shume vende tjera ku përdoret diskurs. i tillë në tekst.	Përdor një gjuhë luftënxitëse, duke glorifikuar dhunën dhe konfliktin, që mund të nxisë një ndjenjë armiqësie dhe përçarjeje etnike. Përforon stereotipet nacionaliste duke përshkruar luftëtarët shqiptarë si heroikë dhe pushtuesit sllavë si armiq absolutë, duke krijuar një narrativë njëdimensionale dhe përjashtuese. Kjo qasje minon përpjekjet për pajtim ndërmjet komuniteteve, duke thelluar tensionet dhe paragjykimet etnike.
Histori	12	Shkenca shoqërore - gjuhësore	53	1	Sunduesi / sunduesi Osman + shumë vende tjera ku përdoret kjo fjalë.	Kjo përzgjedhje e gjuhës përforcon një diskurs etnocentrik që i paraqet të gjithë osmanët si agresorë, duke anashkaluar kontributet e tyre në fusha si administrata, infrastruktura dhe zhvillimi i arsimit në rajon.
Histori	11	Shkenca shoqërore - gjuhësore	20	1-2	Më këtë kontribut shqipëria i dha Evropës shumë më tepër nga ç'mori prej saj.	Kjo fjali sugjeron një narrativë të njëanshme, duke i atribuar Shqipërisë një rol të veçantë si dhurues, duke lënë jashtë diskutimit faktorët historikë, socialë dhe politikë që ndikojnë në marrëdhëniet midis Shqipërisë dhe Evropës. Teksti minon kompleksitetin e marrëdhënieve ndërkombëtare, duke e bërë atë një dialog të thjeshtuar që injoron bashkëpunimin dhe ndihmën reciproke që ndodhin në nivel ndërkombëtar.
Histori	11	Shoqëror - gjuhësor	108	1-2	Seksioni mbi tregtinë e skllëverisë Afrikane.	Mënyra se si përshkruhet tregtia e skllëverisë Afrikane nuk përputhet me kontekstualizimin e saktë kohor të skllëverisë: interpretimet nuk janë të sakta dhe bëjnë të sugjeruar se skllëvëria filloi në Afrikë, dhe jo në vende tjera.
Histori	12	Shoqëror - gjuhësor	190	Kapitulli Lufta çlirimtare e Kosovë dhe betejat kryesore	Fazat e evoluimit të UÇK-së dhe paraqitja publike Faza e parë 1981-1990 Faza e dytë 1991 - 1998 Faza e tretë 1998-1999 Faza e katërt 1998 - 1999	Përdorimi i datave të pasakta lidhur me zhvillimin e UÇK-së që krijojnë ndërlidhje të drejtperdrejt në mes krijimit të UÇK-së dhe zhvillimet e tjera historike.
Histori	12	Shoqëror - gjuhësor	192	2	Faza e parë 1981-1990. Kjo faze përfshin kristalizimin e organizimit dhe të mbjelljes së ndjenjës kombëtare.	Edhe pse nuk konsiderohet si gjuhë diskriminuese, pasi nuk përjashton, në kontekstin e diskutit nationalist, fjalia është glorifikim i ndjenjave nacionaliste.
Histori	12	Shoqëror - gjuhësor	192	1	"Në këto beteja UÇK-ja tregoi një trimëri të pashembullt dhe heroike kundër pushtuesit serb."	Përdorimi i fjalëve si "trimëri" dhe "heroike" në kontekstin e dhunës mund të inkurajojë romantizimin e luftës dhe të nxisë ndjenja të forta. Nuk ofrohet një analizë më e thellë e situatës historike, që përfshin perspektivave të tjera: Një përqendrim vetëm në trimërinë e UÇK-së pa përmendur përvojat e tjera krijojnë një narrativë të njëanshme që minon përjetimet e viktimave të luftës.

8.3.2 English translation

BOOK	CLASS	DIRECTION	PAGE	PARAGRAPH	QUOTE	INTERPRETATION
Psychology	12	Social-Linguistic Sciences Gymnasium	26	2	"If, due to genes, you have an attractive body and face, many people may smile at you, invite you to parties, and try to become friends with you."	This statement implies that physical attractiveness, as defined by genetic traits, determines social acceptance and positive treatment. Such a framing can be exclusionary, as it suggests that people who do not meet certain physical standards may be treated less favorably. It risks promoting a narrow, appearance-based value system, which does not align with inclusive human rights principles that emphasize dignity and equality for all individuals, regardless of appearance.
Psychology	12	Social-Linguistic Sciences Gymnasium	26	2	"Genes change your behavior by altering how people treat you."	While this sentence is scientifically accurate in describing the role of genetics in shaping how individuals might be perceived or treated, it risks oversimplifying the complex interplay between genetics, environment, and social behavior. It's important to avoid deterministic views that suggest individuals are entirely defined by their genes. An emphasis on the social and environmental factors that can mitigate or change genetic predispositions would align better with human rights principles, particularly around agency and equality.
Psychology	12	Social-Linguistic Sciences Gymnasium	45	1	"Men may experience changes related to a decrease in testosterone (e.g., reduced sperm production), but these changes are less noticeable than those experienced by women."	It compares men and women in a way that could minimize men's experiences. The statement implies that the changes men experience with age are less noticeable or less important than those faced by women, which can downplay the significance of men's challenges during aging. Additionally, it generalizes by focusing only on biological differences, simplifying the aging process as being primarily hormonal for both genders. This type of language can reinforce stereotypes about how men and women experience physical changes, neglecting the diverse ways individuals of both genders might respond to aging. It risks creating an imbalance by suggesting that one gender's experience is inherently more visible or impactful than the other's.
Psychology	12	Social-Linguistic Sciences Gymnasium	47	1	"In this period, [women] find their place within the family and social circle." [added by authors]	The sentence implies a traditional path, suggesting that all individuals must find their place in family and social circles. This could marginalize those who don't follow conventional social paths, like those who remain unmarried or prioritize different lifestyles.
Psychology	12	Social-Linguistic Sciences Gymnasium	47	2	"At this stage, it is essential for people to commit to developing intimate and family relationships."	It assumes that personal fulfillment and success depend on developing intimate or familial relationships, which can exclude or pressure individuals who are single by choice or unable to form such relationships, suggesting that this is an essential and universal goal for everyone.
Psychology	12	Social-Linguistic Sciences Gymnasium	45	1	"Women experience changes in the reproductive system."	It assumes that personal fulfillment and success depend on developing intimate or familial relationships, which can exclude or pressure individuals who are single by choice or unable to form such relationships, suggesting that this is an essential and universal goal for everyone.
Psychology	12	Social-Linguistic Sciences Gymnasium	48	3	"By this time, most of them also become grandparents."	The statement assumes that becoming a grandparent is a typical experience for everyone, which could exclude or marginalize those who are childless or choose not to have children. It doesn't acknowledge different family structures and individual choices regarding family life.
Psychology	12	Social-Linguistic Sciences Gymnasium	49	4	"By this time, most of them also become grandparents." "If someone has good health, is not worried about finances, has good relationships with family and friends, and engages in enjoyable activities, old age can be a joyful phase of life."	The sentence sets up an idealized scenario for aging that hinges on factors like health, financial stability, and strong social relationships, unintentionally marginalizing those who face challenges in these areas, such as the chronically ill, financially insecure, or socially isolated.

BOOK	CLASS	DIRECTION	PAGE	PARAGRAPH	QUOTE	INTERPRETATION
Psychology	12	Social-Linguistic Sciences Gymnasium	79	1	"On the negative side, [creative individuals] tend to have a large ego, making them insensitive to the needs of others."	This sentence makes a generalization about creative people, labeling them as having a big ego and being insensitive. This stereotype can be exclusionary as it assumes negative personality traits, potentially alienating individuals who identify as creative but do not fit this description.
Psychology	12	Social-Linguistic Sciences Gymnasium	79	1	"They may achieve their goals at the expense of others and be so engrossed in their work that they exclude others."	This statement defines creative as individuals who are selfish or dismissive of others, which is a logical fallacy linking creativity to personality, and additionally, an exclusionary statement.
Sociology	12	Social-Linguistic Sciences Gymnasium	19	3	"Some anthropologists recognize three basic races: Europoid, Negroid, and Mongoloid, commonly known as: white, black, and yellow."	The terms "negroide" and "mongoloide" are not only scientifically outdated but also offensive in modern discourse. These terms were historically used to classify people based on physical traits like skin color and facial features, but they carry a legacy of racism and pseudoscientific justifications for racial hierarchies. Even without considering the full context, using these terms perpetuates a harmful and discredited understanding of human diversity. Although the sentence presents a historical perspective on race, it fails to acknowledge that these racial classifications have been debunked by modern science. Taken in isolation, there is no critical examination or disclaimer indicating that these terms are no longer accepted or valid in contemporary anthropology and sociology. Without this critical lens, readers may be misled into thinking that these classifications still hold scientific merit. Whether in or out of context, this sentence can reinforce harmful stereotypes by implying that human diversity can be reduced to a few racial categories. Without further clarification or proper context, it risks perpetuating outdated ideas that have historically contributed to racial discrimination and inequality. All in all this sentence—regardless of context—does not align with current human rights principles or modern scientific understanding, making its use inappropriate for contemporary discourse.
Sociology	12	Social-Linguistic Sciences Gymnasium	20	/	"Discussion and self-assessment questions: 1. How can we define the term 'race'? 2. What are the distinguishing characteristics of races? 3. Are racist theories scientifically valid? 4. What is ethnicity or ethnic community? 5. Identify the basic characteristics of an ethnic community. 6. What is ethnic identity? Think critically. Try to differentiate between race and ethnic community."	The questions listed for discussion and self-assessment delve into important concepts such as race and ethnicity, but I have some concerns when considering them alongside modern human rights principles and scientific understanding. First, the questions that address the definition of "race" and the characteristics by which races are distinguished seem to suggest that race is still a valid scientific classification. This could unintentionally perpetuate outdated racial categorizations, which we know have been debunked by contemporary science. Race is now recognized as a social construct, not a scientifically grounded concept. So, by asking these questions in this way, there is a risk of misleading students into thinking race has inherent biological meaning. Additionally, question 3, which asks if racist theories are scientifically sound, could be problematic. It seems to open a debate on the validity of these disproven ideas, which could be confusing. I believe it would be better if it clearly stated that modern science and human rights principles have rejected racist theories. Instead of asking whether they are scientifically sound, it might be more productive to explore how these theories were debunked and the harm they caused. On the other hand, the questions regarding ethnicity and ethnic identity seem more in line with contemporary understandings. However, even these could benefit from framing that emphasizes the rich cultural dimensions of ethnicity and how it is distinct from the harmful racial constructs of the past.
Sociology	12	Social-Linguistic Sciences Gymnasium	24	2	"Minorities are mainly residents of a specific territory within a state where they live."	This is a factual statement, but it is important to also highlight the complexities and challenges faced by minority groups in terms of their rights, representation, and protection from discrimination. Without acknowledging these challenges, the text might unintentionally gloss over the real struggles faced by minorities and the importance of actively upholding their rights, as enshrined in both national and international legal frameworks.

BOOK	CLASS	DIRECTION	PAGE	PARAGRAPH	QUOTE	INTERPRETATION
Sociology	12	Social-Linguistic Sciences Gymnasium	38	4	"The notion of divinity as a 'controller who sees everything' drives individuals to continually monitor their own actions and strive to adhere to basic social norms."	In this section, the discussion encourages reflection on the social and psychological functions of religion and its role in shaping moral values. While no overtly discriminatory or exclusive language appears in these questions, the emphasis on religious functions and identity could risk marginalizing non-religious perspectives if not presented in a neutral and inclusive manner.
Sociology	12	Social-Linguistic Sciences Gymnasium	38	/	"Discussion and self-assessment questions: 'What is the sense of religious identity for a believer?'"	For example, the statement, "Cila është ndjenja e identitetit religjioz për besimtarin?" (Pyetje dhe detyra per diskutim dhe vetevleresim, page 38) focuses on the experience of religious individuals but does not account for those who may not identify with any religion. An inclusive approach would involve questioning how different people, both religious and non-religious, perceive identity formation, ensuring that non-believers are also part of the conversation.
Sociology	12	Social-Linguistic Sciences Gymnasium	38	/	"Why do moral values constitute the most valuable and desirable aspect of religion?"	Moreover, the reflection question, "Pse vlerat morale e përbëjnë anën më të vlefshme dhe të pëlqyeshme të religjionit?" (Pyetje dhe detyra per diskutim dhe vetevleresim, page 38) assumes that moral values are inherently tied to religion, potentially excluding secular ethical frameworks. A more inclusive formulation could explore how various systems—religious and non-religious—contribute to moral reasoning.
Sociology	12	Social-Linguistic Sciences Gymnasium	40	4	"A sect is a small, unofficial religious group formed by radical separation from the official religious organization."	The text refers to sects as groups that are "non-official" or "radically split from the official religious organization." While this in itself is not discriminatory, the characterization of sects as being less tolerant of other religious beliefs and in open conflict with official religions and political systems might create an impression that such groups are inherently disruptive or undesirable.
Sociology	12	Social-Linguistic Sciences Gymnasium	40	4	"The sect expresses dissatisfaction not only with the official religious institution, whether ecclesia or denomination, but also with the existing social and political order of the state."	This could risk stigmatizing minority religious groups or sects. Specifically, the sentence: "Sektet zakonisht janë më pak tolerante ndaj besimeve të tjera fetare." may contribute to a negative view of sects. Moreover the text suggests that sects are in conflict with both official religions and political systems, which could be seen as reinforcing a binary between "good" official religions and "bad" sects. This might lead to discriminatory perceptions of sects or groups that do not fit into mainstream religious categories.
Sociology	12	Social-Linguistic Sciences Gymnasium	40	4	"Sects are generally less tolerant of other religious beliefs."	The sentence: "Sektet zakonisht udhëhiqen nga njerëz karizmatikë, që kanë aftësi të nxisin emocione të forta te pasuesit e tyre." may perpetuate stereotypes of sect leaders as manipulative or emotionally exploitative, which could be exclusive and problematic.
Sociology	12	Social-Linguistic Sciences Gymnasium	40	4	"Sects are typically led by charismatic individuals capable of stirring strong emotions among their followers."	
Sociology	12	Social-Linguistic Sciences Gymnasium	41	5	"A cult represents the lowest level of religious organization." [in describing religious groups]	The description of cults as "a lower form of religious organization" and lacking a clear doctrine could contribute to the stigmatization of newer or smaller religious movements. While the historical context provided is valuable, the framing of cults as less legitimate forms of religion might not align with human rights principles that protect freedom of religion and belief.
Sociology	12	Social-Linguistic Sciences Gymnasium	41	5	"The position of cults today is not favorable."	The statement: "Pozita e kulteve sot nuk është e mirë." portrays cults in a pejorative manner without clear justification, which could be seen as discriminatory against less conventional religious groups. These descriptions risk perpetuating negative stereotypes and judgments about certain religious groups, which may not fully align with the principles of religious freedom and equality enshrined in human rights frameworks. To avoid reinforcing harmful perceptions, the text could benefit from more neutral language that respects all forms of religious expression.

BOOK	CLASS	DIRECTION	PAGE	PARAGRAPH	QUOTE	INTERPRETATION
Sociology	12	Social-Linguistic Sciences Gymnasium	44	6	"Islamic fundamentalism , which became highly relevant since the attacks of September 11, 2001, belongs to the second generation of fundamentalist movements."	The phrase "fundamentalizmi islamik" directly associates Islam with violence and extremism, especially by referencing the 9/11 attacks. This type of language can perpetuate harmful stereotypes against Muslims, reinforcing Islamophobia and linking an entire religion to terrorism. It may not align with human rights principles promoting freedom of belief and religion, particularly in avoiding collective judgment of religious groups based on the actions of a few.
Sociology	12	Social-Linguistic Sciences Gymnasium	44	6	"These acts are a misinterpretation and misuse of religion for various interests and purposes different from those of the religion."	While this sentence attempts to clarify that terrorism is a misuse of religion, it could still be seen as implicitly reinforcing the stereotype that religion, particularly Islam, is often used as a justification for violence. This could alienate peaceful religious adherents by linking their faith to violence, even when the intention is to distinguish between extremists and the broader faith community.
Sociology	12	Social-Linguistic Sciences Gymnasium	47	1	"It is a woman's duty to submit to and respect her husband, and if she does not do so, the husband may compel her through counseling, punishment, or physical violence."	This sentence not only describes gender inequality but also justifies the use of violence against women, a practice that violates basic human rights and gender equality principles. It directly contradicts modern human rights standards, particularly concerning the prohibition of violence against women. The text largely reflects the historical context of religious traditions but does not critically engage with modern human rights perspectives, particularly concerning gender equality. These issues may perpetuate discriminatory views, unless presented with a clear discussion on the progression towards more inclusive and equal practices in contemporary times.
Sociology	12	Social-Linguistic Sciences Gymnasium	104	3	"Men have a higher mortality rate, while women have a higher morbidity rate."	The statement that men have higher mortality while women experience more illness can unintentionally reinforce gender stereotypes, suggesting men's health issues are more serious because they lead to death, while women's frequent illnesses are less significant. This generalization overlooks individual differences and social factors, like access to healthcare or economic status, which also shape health outcomes. By focusing only on biology, it risks promoting unequal treatment in healthcare, where men's issues might be seen as urgent while women's chronic conditions are downplayed, which challenges the principles of fairness in healthcare.
Sociology	12	Social-Linguistic Sciences Gymnasium	104	4	"Women are more likely to suffer from chronic illnesses, thus seeking healthcare services more often than men."	This statement is a generalization based on statistical observations. However, it needs a more nuanced understanding to avoid reinforcing stereotypes. Chronic illnesses, such as arthritis, osteoporosis, or autoimmune disorders, may indeed be more prevalent in women due to biological, hormonal, and genetic factors. Nonetheless, the statement oversimplifies a complex issue. Women's more frequent use of healthcare services can also stem from sociocultural factors, such as a higher likelihood of seeking medical help, societal expectations about health maintenance, or longer life expectancy. The phrasing could unintentionally imply that women are more dependent on healthcare, without acknowledging the broader context, such as how men may underutilize healthcare services due to social stigmas or different health-seeking behaviors. It's essential to present both biological and social factors to avoid bias in how gender differences in healthcare utilization are portrayed.
Sociology	12	Social-Linguistic Sciences Gymnasium	109	2	"The school objectively evaluates individual achievements, while the individual's will determines the level of education attained."	While this sentence promotes individual responsibility, it may ignore systemic inequalities, such as socioeconomic barriers or discrimination, that impact educational achievement. It could implicitly place full responsibility on the individual without acknowledging how unequal access to resources affects success. This can be seen as exclusive to those facing systemic barriers.

BOOK	CLASS	DIRECTION	PAGE	PARAGRAPGH	QUOTE	INTERPRETATION
Sociology	12	Social-Linguistic Sciences Gymnasium	109	6	"The school is an institution where critical thinking about life, society, and the world is formed."	This sentence could be considered exclusive if it suggests that formal schooling is the only institution where critical thinking is formed. In some contexts, alternative education methods or informal learning environments may also be critical in fostering this skill. To avoid exclusion, it might be important to acknowledge diverse educational pathways.
Sociology	12	Social-Linguistic Sciences Gymnasium	110	5	"It is widely accepted that in every society, those with higher success are granted higher social status and respect, while those with lower success receive a lower status."	This statement can be seen as discriminatory and exclusionary because it implies that a person's value and societal status are solely based on their level of success, which often overlooks systemic inequalities. It disregards the various barriers that people may face, such as socio-economic challenges, access to education, or personal circumstances that limit their opportunities for success. By equating success with respect and status, it potentially marginalizes those who, despite hard work and effort, cannot achieve the same results due to factors beyond their control. This approach does not align with human rights principles, which emphasize dignity, respect, and equal opportunities for all, regardless of their socio-economic background or personal achievements.
Sociology	12	Social-Linguistic Sciences Gymnasium	112	2	"The origin, specifically the family environment, has a greater impact on a child's success than the intelligence quotient itself."	While this statement may be backed by certain studies as claimed in the book, this implies that a child's background and family environment have a greater impact on academic success than their intelligence quotient (IQ). This could be considered problematic because it risks reinforcing stereotypes and deterministic views about a child's potential being constrained by their family or socio-economic background. While this statement may be backed by certain studies as claimed in the book, from a human rights perspective, this idea may not align with the principle of equal opportunity in education, which emphasizes that every child, regardless of their background, should have the same chances to succeed. It could be seen as exclusive, as it might overlook the importance of individual capabilities and efforts, potentially marginalizing children from less advantaged backgrounds by suggesting that their success is primarily determined by factors beyond their control.
Sociology	12	Social-Linguistic Sciences Gymnasium	112	3	"Children living with both parents achieve better success than those living with one parent or without both parents."	While this statement may be backed by certain studies as claimed in the book, it risks being overly simplistic and potentially discriminatory. It can contribute to stigmatization of children from single-parent families or those without parents, implying that their family situation inherently disadvantages them in terms of success. From a human rights perspective, this may not align with the principle of equal opportunity and could perpetuate biases against non-traditional family structures. It overlooks the fact that many other factors, such as emotional support, school quality, and individual resilience, can play significant roles in a child's success, regardless of their family situation.
Sociology	12	Social-Linguistic Sciences Gymnasium	112	3	"Children residing in cities achieve better results than students living in villages."	This statement could be seen as discriminatory or exclusive because it generalizes based on geographical location, which can reinforce stereotypes about rural communities. It implies that living in rural areas inherently leads to poorer academic performance, overlooking the potential strengths of rural education systems and the individual capabilities of students in those areas. From a human rights perspective, this could perpetuate inequality by devaluing rural students' achievements and not recognizing the broader structural challenges they may face, such as limited access to resources or educational opportunities. It shifts the focus away from addressing these disparities and instead places undue emphasis on location as a determinant of success.
Sociology	12	Social-Linguistic Sciences Gymnasium	114	2	"Individuals possessing scientific knowledge and work skills are a valuable resource for society."	This could be seen as exclusive because it implies that only individuals with scientific knowledge and work skills are valuable to society. It may disregard the contributions of those with other types of knowledge or skills, including creative or social competencies, potentially marginalizing those who don't fit into a traditional definition of "productive" roles.

BOOK	CLASS	DIRECTION	PAGE	PARAGRAPH	QUOTE	INTERPRETATION
Sociology	12	Social-Linguistic Sciences Gymnasium	136	4	"Terrorism has become a means of settling scores between different political sects, groups, illegal organizations, or between them and states."	This paints a broad picture that could unintentionally generalize or misrepresent certain groups. When we describe terrorism as a tool used by political sects, groups, or even states, it risks simplifying a very complex issue. By not distinguishing between legitimate political movements and those engaged in violence, the statement may unfairly cast suspicion on peaceful groups, suggesting they might be prone to terrorism simply due to their political or ideological differences. Moreover, implying that terrorism is commonly used by states without any further clarification could lead to misunderstandings, making it seem as though many governments engage in terror tactics, which is not always the case. The language here is too broad and lacks the precision necessary to ensure that peaceful movements and lawful state actions are not mistakenly associated with terrorism. In essence, the sentence might inadvertently exclude certain groups from fair representation, as it leans towards overgeneralization. A more careful and nuanced approach would be needed to avoid these potential pitfalls and maintain alignment with human rights principles, ensuring that we don't perpetuate harmful stereotypes or misconceptions.
Civic Education	11	/	8	1	"In France, the central doctrines of Enlightenment philosophers were individual freedom and religious tolerance, opposing monarchy and the rigid ideas of the Roman Catholic Church."	This sentence could be seen as portraying the Catholic Church in a negative light by emphasizing opposition to Enlightenment ideas. While it is important to discuss historical conflicts, care should be taken to avoid language that might seem dismissive or derogatory towards any group or institution, ensuring that the text remains balanced and non-discriminatory.
Civic Education	11	/	8	2	"During the Enlightenment, barriers between cultural systems, religious divisions, gender differences, etc., were dismantled."	This sentence suggests that the Enlightenment was entirely successful in breaking down cultural, religious, and gender barriers. While this was an aim of the Enlightenment, the reality was more complex, and the text should be careful not to oversimplify or present an idealized version of history that might ignore ongoing issues of discrimination or exclusion.
Civic Education	11	/	12	1	"A social category can become a social group when its members interact and identify as members of the group." Here is the full table, formatted as requested:	This sentence highlights the transformation from a social category to a social group through interaction and identification. It is important to recognize that this interaction can foster a sense of community and collective identity, which are critical for social cohesion and the protection of group rights. The text should ensure that it does not overlook the diversity within these groups and the potential for both positive and negative social dynamics.
Civic Education	11	/	12	2	"The best example of a primary group is the family."	While the family is indeed a primary group, it is essential to acknowledge that family structures can vary widely across cultures. The text should be sensitive to different cultural understandings of what constitutes a family, avoiding any implication that a particular family structure is universally ideal.
Civic Education	11	/	12	2	Image: Primary groups.	The image should reflect the diversity of primary groups in society, including people of different races, ethnicities, and backgrounds. A picture that only includes white people might unintentionally suggest that primary groups are not diverse, which could reinforce stereotypes and exclude the experiences of people from other racial or ethnic backgrounds. "Jeta e burrave dhe grave të këtij planeti" includes both men and women, which is positive in terms of gender inclusivity. It could be even more inclusive by also considering non-binary or gender non-conforming individuals, though this might be beyond the current context of the passage.

BOOK	CLASS	DIRECTION	PAGE	PARAGRAPH	QUOTE	INTERPRETATION
Civic Education	11	/	32	5	"The mixing of different cultures and races has often led to negative social behaviors, tensions between majorities and minorities, followed by local efforts, racism, and racial discrimination."	This sentence addresses tensions between different cultural and racial groups, and while it acknowledges issues like racism and discrimination, it could be framed more carefully. The phrase "sjellje negative shoqërore" (negative social behavior) linked to "përzjerja e kulturave dhe racave të ndryshme" (mixing of cultures and races) can be perceived as promoting a negative stereotype about multicultural interactions, potentially reinforcing an idea that diversity automatically leads to conflict. This could indirectly perpetuate bias or exclusive thinking. The text should be careful not to suggest that the presence of diverse groups inherently causes social tension. Instead, the focus should be on the structural and societal factors that lead to tensions, ensuring that the framing does not contribute to a negative view of diversity.
Sociology	11	Social and Linguistic Sciences	8	1	"Man is a 'political animal' (zoon politikon). This should not be understood as a derogatory statement, as might be thought today..."	The use of the phrase "political animal" to describe humans can be perceived as degrading and derogatory. Although the author tries to clarify that it is not meant as a derogatory statement, this term uses language that might sound reductive of human nature by comparing it to an "animal."
Sociology	11	Social and Linguistic Sciences	8	3	"Man reproduces (is born), but as a social being, he has changed the direction of this natural law, planning and controlling it according to his needs and capabilities."	It suggests that reproduction is always controlled, which is not true and can overlook the reality of everyone involved.
Sociology	11	Social and Linguistic Sciences	9	1	"By nature, man cannot live alone..."	This wording implies that living alone is not in human nature, potentially discriminating against those who choose or are compelled to live alone.
Sociology	11	Social and Linguistic Sciences	9	2	"By nature, man is not self-sufficient to fulfill all his needs..."	This quote suggests that people, by their nature, cannot live independently, which may exclude individuals who live alone or are self-sufficient, failing to consider the diversity of lifestyle choices.
Sociology	11	Social and Linguistic Sciences	16	2	"For the ordinary observer, for a person without scientific knowledge, changes are so rapid and unexpected that they cause anxiety."	The quote suggests that those without scientific knowledge are more prone to feeling anxious about changes, which could exclude those who lack scientific education. This definition might be interpreted as implying a distinction between individuals with and without scientific knowledge.
Sociology	11	Social and Linguistic Sciences	51	1	"What an individual will become as an independent person, what thoughts and impressions he will have about the world, largely depends on the family relationships in which he was raised as a child."	It suggests that individuals are entirely defined by their early family experiences.
Sociology	11	Social and Linguistic Sciences	51	2	"On the other hand, if a child is raised in a nervous and tense family atmosphere... then this child will have a damaged psyche (soul) with negative traces that will follow him throughout his life."	This quote could contribute to forming stereotypes about children growing up in such conditions, without considering the sensitivity and individual complexity of each case. It also implies that the negative consequences of a tense family atmosphere are permanent. This approach may appear fatalistic, not allowing for the possibility of change or improvement in individuals' lives.

BOOK	CLASS	DIRECTION	PAGE	PARAGRAPH	QUOTE	INTERPRETATION
Sociology	11	Social and Linguistic Sciences	54	1	"For children, from their perception, growing up means becoming bigger, stronger, wiser, and being able to interact with others."	The use of terms like "bigger," "stronger," and "wiser" can create a biased and limited perception of all children, excluding individual differences in how they experience and interpret the growing-up process.
Sociology	11	Social and Linguistic Sciences	55	1	"Noticeable development in height and weight, accompanied by breast growth in girls, beard growth, muscle strengthening, voice change in boys..."	The description of breast growth in girls and muscle development in boys is an example of stereotyping physical characteristics associated with gender. Describing physical changes that are specific to gender can contribute to reinforcing gender divisions and affect how individuals perceive and feel about their bodies.
Sociology	11	Social and Linguistic Sciences	56	2	"A special moment for this age is retirement, which is a form of closing work activity and is reached at the age of 60 for women and 65 for men."	Mentioning different retirement ages for women and men could overlook efforts for gender equality and might reinforce outdated ideas about gender roles in the workplace.
Sociology	11	Social and Linguistic Sciences	56	3	"Another sensitive problem for old age is social exclusion and loneliness."	It can create a general perception that older individuals are automatically isolated and excluded, neglecting efforts to improve their social inclusion.
Sociology	11	Social and Linguistic Sciences	63	3	"...people increasingly spend their time in the virtual world, that is, not in the real one, and less in the existing, real world."	This quote suggests a stark division between the "virtual world" and the "real world," considering activities and interactions in virtual spaces as less valuable compared to those in real life. This might stigmatize technology users as people who "spend" more time in ways that are "less real" or "not true."
Sociology	11	Social and Linguistic Sciences	64	1	"People no longer have time to talk even with their children, as they seek a virtual society that 'better' fulfills their needs."	It implies that people who spend a lot of time in virtual spaces have significantly neglected real life, negatively affecting their personal relationships, including those with their children. This could constitute a generalization and a bias against individuals who use the internet frequently.
Sociology	11	Social and Linguistic Sciences	64	1	"Thus, by using the internet, they replace quality social relationships (real-life) with less quality connections (virtual society)."	This comparison could be prejudiced towards technology users and may underestimate the importance of virtual connections, which can also be valuable and supportive for different individuals.
Sociology	11	Social and Linguistic Sciences	75	2	"The masses are considered only passive and non-creative groups, while the elite, in a way, monopolizes creativity."	It establishes a cultural hierarchy that divides people into "active" (elite) and "passive" (masses), contributing to the separation and discrimination of different cultural values and abilities.
Sociology	11	Social and Linguistic Sciences	75	2	"The tendency to be part of the cultural elite is considered a status symbol of a small number of intellectuals."	It excludes the majority of individuals from the opportunity to reach high cultural levels, creating a division between the "elite" and the "ordinary."

BOOK	CLASS	DIRECTION	PAGE	PARAGRAPH	QUOTE	INTERPRETATION
Sociology	11	Social and Linguistic Sciences	92	3	"In Islamic countries, such as Saudi Arabia, Iran, Pakistan, etc., such behavior is considered completely deviant."	It could be interpreted as a negative stereotyping of Islamic cultures, suggesting that they are more inclined to consider certain behaviors as deviant compared to Western countries.
Sociology	11	Social and Linguistic Sciences	94	2	"Drug addiction is deviant behavior, which is also associated with a range of other anti-social and criminal behaviors."	It stigmatizes individuals with addiction issues by directly associating them with criminal behavior and actions harmful to society.
Sociology	11	Social and Linguistic Sciences	113	2	"Although homosexual relationships of both genders were present throughout the history of human societies, societies silently tolerated them or treated them as deviant behaviors."	It suggests that homosexual relationships were accepted but as deviant behavior. This could be interpreted as a discriminatory stance toward homosexual relationships, considering them as something with a lower level of social acceptability.
Sociology	11	Social and Linguistic Sciences	113	2	"Recently, these couples are seeking to legally adopt children to form a 'real' family."	The use of the term "real family" can be perceived as discriminatory toward other families that follow different models from traditional ones. This term might suggest that only one type of family is legitimate or acceptable, while others are not.
Sociology	11	Social and Linguistic Sciences	116	1	"Children are often subjected to the 'legitimate' blows of their parents."	the term "legitimate beatings" can suggest a normalization of violence against children, presenting it as something accepted or justified, which is discriminatory toward children.
Sociology	11	Social and Linguistic Sciences	117	2	"Sexual abuses with children and incest are widespread phenomena mainly in more urbanized societies, which generally have more stressed people."	A stereotype that links urbanization with the spread of sexual abuse and incest, treating this as a characteristic of more developed societies and making it seem like a problem specific to these societies.
Civic Education	10		50	2	"The first element of protecting a society is not law and police, but customs and moral values of society."	What is considered a moral value in one society may not be acceptable in another. If a society embraces a set of values that are not universal, individuals who do not adhere to these values may feel excluded or discriminated against.
Civic Education	10		53	2	"Failure to enforce the law for personal interests of individuals or authorities brings irreparable disorders to society..."	It could imply that individuals who do not obey the law are the source of problems for the entire society, without delving into any potential socio-economic dimensions that might influence such behavior.

BOOK	CLASS	DIRECTION	PAGE	PARAGRAPH	QUOTE	INTERPRETATION
Civic Education	10		59	2	"Men and women have equal rights to employment. However, when applying for jobs, women face the mentality that they are more likely to be committed to children and may have more absences from work."	The sentence reflects a form of gender discrimination through mindsets and stereotypes that can affect women's opportunities to secure equal employment with men. The example is not sufficiently elaborated and can easily be misunderstood.
Civic Education	10		59	2	"Working late hours requires more guarantees for safe transportation for women, to ensure they do not become victims of violence. However, doctors, regardless of gender, perform night shifts and provide service to those in need."	It follows an attitude that lacks critical feminist theory when failing to recognize why women are more at risk than men at night.
Civic Education	10		65	1	"We often see groups of young people in bars and public places who have gone out to talk and spend pleasant hours together, but in fact, everyone is looking at their phones."	The use of the phrase "groups of young people" may imply a generalization about all youth, which is not necessarily accurate. The sentence suggests a common behavior among young people, where they are more engaged with their phones than with group interaction. This description can promote a critical stance toward youth without considering the variability of individual behaviors and may reflect a generalized perception that is not always accurate for all individuals.
Civic Education	10		74	2	"However, particularly in big cities, there are no shortages of behaviors and events that manifest disagreements."	The sentence does not contain directly discriminatory language, but it includes a generalization that may influence the perception of large cities as more problematic in terms of conflicts.
Civic Education	10		82	2	"Harmful behaviors for health are considered to have become the main cause of increased morbidity worldwide, especially among young people."	Young people are portrayed as a group at risk of harmful behaviors, which could create a perception that they are more prone to health issues due to their behaviors, presenting them in a negative light.
Civic Education	10		83	2	"The use of drugs has today become one of the major health risks, particularly among young people."	It could create an oversimplified and negative image of young people, portraying them as prone to drug use and at higher risk.
Psychology	11	Natural Sciences	52	2	"Another factor is related to individual differences. Mothers differ in their biology (age, genes, etc.) and depending on environmental conditions (nutrition, stress, etc.). A 25-year-old mother in good health may be better able to protect her baby from teratogens than an older mother."	A stereotype suggesting that younger mothers are always more capable of protecting their children than older mothers. This notion can be discriminatory toward older mothers, making them feel inadequate or unsuitable as parents.

BOOK	CLASS	DIRECTION	PAGE	PARAGRAPH	QUOTE	INTERPRETATION
Psychology	11	Natural Sciences	61	1	"Role confusion is normal. It may be the reason why the lives of some adolescents seem so chaotic."	It uses words that could contribute to a stereotype of adolescents as unstable and chaotic.
Psychology	11	Natural Sciences	61	1	"One of the main tasks for adolescents is to become independent from their families."	It describes independence as a "primary task" for adolescents. This description may suggest that independence from the family is a universal and obligatory goal for all adolescents. In reality, the feeling of independence and separation from the family occurs in different ways and at different times for various individuals, and it is not always an accepted task by all adolescents.
Psychology	11	Natural Sciences	63	3	"People who are not satisfied with their personal and family relationships tend to suffer more from emotional isolation, loneliness, and depression."	It could stigmatize those who feel dissatisfaction in their personal relationships, portraying them as more prone to suffering from isolation and depression. This description may overlook the complexity of individual situations and provide a simplified view of emotional experiences.
Psychology	11	Natural Sciences	89	2	"Specific categories include: mild retardation (55-69 points); moderate retardation (40-54 points); severe retardation (25-39 points); profound retardation (below 25 points)."	The text uses terms like "mild retardation," "moderate retardation," "severe retardation," and "profound retardation" to describe different levels of intelligence, which could contribute to the stigmatization of individuals who score low on intelligence tests. These terms may be discriminatory and create negative feelings toward individuals who do not meet conventional intelligence standards.
Psychology	11	Natural Sciences	100	Knowledge Check Options	"The belief that crying is inappropriate for men."	It is based on a gender stereotype suggesting that feeling and expressing emotions is inappropriate for men.
Psychology	11	Natural Sciences	124	1	"The physical appearance of a person greatly influences the impressions others have about them."	This could contribute to stereotypes and discrimination against people who do not conform to society's aesthetic standards.
Psychology	11	Natural Sciences	124	1	"People feel better about themselves when they associate with individuals whom others consider desirable. We often perceive those who are physically attractive as more interesting, more social, more intelligent, more pleasant, etc..."	It could create feelings of insecurity and low self-esteem for those who do not meet these standards.

BOOK	CLASS	DIRECTION	PAGE	PARAGRAPH	QUOTE	INTERPRETATION
Psychology	11	Natural Sciences	124	1	"Physical attraction influences our choices of friends and those we love."	It suggests that physical attraction is a primary factor in forming relationships, potentially overlooking other important qualities that contribute to building healthy and strong relationships.
Psychology	11	Natural Sciences	131	1	"People who are attractive in appearance receive more help from others."	Discrimination based on physical appearance.
Psychology	11	Social Sciences	62	1	"Young adults are stronger than older adults."	Individuals' strength and abilities vary and depend on many factors, including health, experience, and lifestyle, and cannot be simply described as better or weaker based on age.
Psychology	11	Social Sciences	63	1	"Psychological problems during menopause are more reflective of the social devaluation of the aging woman than the physiological process of menopause itself."	It suggests that psychological issues during menopause are more a reflection of social stigmatization and the diminishing value of aging women rather than a natural physiological experience. This could downplay the real experiences and feelings women have during this period by focusing more on how society perceives them.
Psychology	11	Social Sciences	89	1	"Specific categories include: mild retardation (55-69 points); moderate retardation (40-54 points); severe retardation (25-39 points); profound retardation (below 25 points)."	It uses terms like "mild retardation," "moderate retardation," "severe retardation," and "profound retardation" to describe different levels of intelligence, which could contribute to the stigmatization of individuals who score low on intelligence tests. These terms may be discriminatory and create negative feelings toward individuals who do not meet conventional intelligence standards.
Psychology	11	Social Sciences	103	1	"For example, compared to Westerners, Japanese people are less inclined to express certain emotions."	The sentences contain generalization that could contribute to the creation of cultural stereotypes and influence the perception of different cultures.
Psychology	11	Social Sciences	103	2	"In Japanese culture, children are taught to hide negative emotions with a stoic expression or a polite smile."	
Psychology	11	Social Sciences	103	2	"Similarly, young males in the Maasai culture are expected to hide their emotions in public, appearing stern or cold, with no emotions on their faces."	

BOOK	CLASS	DIRECTION	PAGE	PARAGRAPH	QUOTE	INTERPRETATION
Psychology	11	Social Sciences	124	2	"The physical appearance of a person greatly influences the impressions others have about them."	Mund të kontribuojë në stereotipe dhe diskriminim të njerëzve që nuk përputhen me standardet estetike të shoqërisë.
Psychology	11	Social Sciences	125	1	"Love at first sight has a lot of passion but little commitment, while a couple that has been together for 15 years has more intimacy and commitment but perhaps less passion."	The description of a couple who has been together for 15 years as having more intimacy and commitment but possibly less passion is a generalization that may not align with the experiences of all couples.
Psychology	11	Social Sciences	129	1	"Identical twins are more similar in their aggressive and criminal behaviors..."	The text suggests that identical twins are more similar in their aggressive and criminal behavior, which is a broad generalization and could contribute to the creation of unwanted stereotypes about identical twins.
Psychology	11	Social Sciences	131	1	"People who are attractive in appearance receive more help from others."	The statement may reinforce unfair ideas that physical appearance is a key factor in social relationships and the support individuals receive from others.
Biology	12	Natural Sciences	-	-		Outdated textbook translated in the early 2000s to Albanian, but likely older in its original English text. In its whole, the book is entirely transliterated word-by-word from English with examples and context from the USA. This applies to the entire textbook until Chapter III. The chapter 'Environment and Human Health' mentions Kosovo for the first time in the context of environmental conditions and pollution. However, even when mentioned, the statistics and examples are quite outdated, with updates from the early 2000s. The same applies to the illustrations in this book. In this way, the representation of the textbook contradicts the students' right to obtain accurate information, which is supposed to be current and contextual. In the following table, specific cases of formulations outside the appropriate Kosovar context will be listed. The analysis will then continue with other problematic formulations regarding discrimination in this textbook."
Biology	12	Natural Sciences	130	3	"Many Americans suffer from a condition called hypertension."	USA centric examples that exclude local experiences and statistics closer to home.
Biology	12	Natural Sciences	131	1	"Diseases of the blood vessels that supply the heart and brain with blood are the leading causes of premature death in the United States."	
Biology	12	Natural Sciences	145	3	"The frequency of blood clots and heart attacks is much lower among the Inuit nomadic hunters of the North American Arctic than among other Americans."	

BOOK	CLASS	DIRECTION	PAGE	PARAGRAPH	QUOTE	INTERPRETATION
Biology	12	Natural Sciences	155	Image	"Healthy eating guidelines are based on the early 2000s food guidelines in the USA."	USA centric examples that exclude local experiences and statistics closer to home.
Biology	12	Natural Sciences	202	2	"Between 1981 and 2000, more than 448,000 Americans died from AIDS..."	
Biology	12	Natural Sciences	202	Image	"The graph shows findings of AIDS in the United States between 1996 and 2001."	
Biology	12	Natural Sciences	248	3	"Depression affects several million Americans..."	
Biology	12	Natural Sciences	333	3	"In the United States alone, about 28% - 155,000 - of all cancer deaths are attributed to lung cancer."	
Biology	12	Natural Sciences	364	2	"Parents, family members, peers, teachers, and others communicate their expectations for the behavior of girls and boys subtly but effectively."	
Biology	12	Natural Sciences	364	2	"Children quickly learn the gender behaviors expected of them."	
Biology	12	Natural Sciences	364	3	"Members of a culture classify the behaviors of males and females as appropriate or not. Female behaviors are expected from females, and male behaviors are expected from males."	

BOOK	CLASS	DIRECTION	PAGE	PARAGRAPH	QUOTE	INTERPRETATION
Biology	12	Natural Sciences	364	4	"A person who has both masculine and feminine traits is called androgynous. For example, in today's USA, a female or male who is sensitive to others, caring, and emotionally expressive (traditionally feminine traits) and also strong, independent, and competitive (masculine traits) would be considered androgynous. Figure 1 (the figure shows a female in the sport of boxing as an example of an androgynous female)."	Factually incorrect and reinforcement of binary vision on gender identity.
Biology	12	Natural Sciences	365	Image	"The example of the figure is an illustration of females in boxing, related to the concept of an androgynous female."	Factually incorrect exemplification of androgyny while simultaneously undermining personal preference in sports of choice.
Biology	12	Natural Sciences	365	2	"[...] although women generally continue to have the primary role in housekeeping and caring for family members."	It suggests that the role of women in maintaining the household and caring for the family is natural and unchangeable, ignoring the socio-historical factors that contribute to these structures. Lacks structural feminist critique that understands the root causes of this situation.
Biology	12	Natural Sciences	365	Image	"Figure 2 shows women washing dishes and contrasts it with another illustration where a woman operates heavy machinery."	Lacking social feminist critique. An image of a woman washing dishes in a school textbook reinforces gender stereotypes by portraying her as responsible for household chores, ignoring other roles she may have in society.
Biology	12	Natural Sciences	366	1	"At the age of 3, they understand gender constancy, which means they understand that gender cannot change and that they will always be boys or girls."	These phrases are problematic because they suggest that gender identity is unchangeable and predetermined, ignoring the diversity and flexibility of gender identities that may manifest in different ways. Classifying play as "girls play with dolls" and "boys play with cars" reinforces gender stereotypes and traditional norms, undermining opportunities for individuals who do not conform to these divided roles. Additionally, this approach limits the expression of individuality and the freedom to choose preferred activities without feeling compelled by social expectations.
Biology	12	Natural Sciences	366	2	"Girls play with dolls, boys play with cars" + illustration visualizing these separate roles in the figure.	

BOOK	CLASS	DIRECTION	PAGE	PARAGRAPH	QUOTE	INTERPRETATION
Biology	12	Natural Sciences	368	2	Section on gender schemas	The entire paragraph explains the understanding of children regarding "gender schemas" which result in stereotypical gender behaviors where women... would avoid activities related to science. In this context, the subsequent figures imply that the illustrated female scientists are exceptions. It contains a discriminatory approach as it reinforces divided expectations based on gender behavior. This suggests that social roles are predetermined based on gender, perpetuating stereotypes about how girls and boys should behave. Such language reinforces binary norms and ignores individual differences, thereby contributing to a limiting and excluding discourse. This phrase and the illustration contain a discriminatory approach as they link sexual identity to specific choices of colors and presentations from birth, reinforcing gender stereotypes. This implies that certain norms for gender are natural and unchangeable, ignoring diversity and flexibility in the expression of sexual identity.
Biology	12	Natural Sciences	369	2	"Over time, as young people enter adolescence, they show more concern about behaving in a 'masculine' or 'feminine' manner, as required by the culture in which they grow up."	
Biology	12	Natural Sciences	370	2	"Sexual identity becomes important from birth, as male newborns are almost always dressed in blue clothing, while females in pink clothes with a bow in their hair." + illustration of newborns according to these traits in the figure.	Sexual orientation is defined as attraction only to the same or opposite sex, excluding the broad spectrum of sexual and romantic orientations (e.g., pansexuality, asexuality, etc.), which is excluding and not inclusive.
Biology	12	Natural Sciences	371	Knowledge Check / Critical Thinking	"Prepare a list of professions suitable for females and males, according to you."	The question about suitable professions for women and men supports gender divisions, limiting opportunities and professional roles based on gender, which reinforces gender stereotypes. The question challenging the inclusion of a sister in the military or police suggests that these are unusual choices for women, creating a prejudiced perception of women who choose such careers. The options for behavior towards a female driver are offensive and exclusionary, promoting discrimination and mockery towards women in their professions and undermining respect for them.
			371	Ibid.	Critical thinking: If your sister wants to join the army or police, what would your opinion be of this action? On the bus you take to school, one day you see that the driver is a woman, then you: Get off the bus Insult and mock the driver Behave respectfully Create false stories about her.	
-10						

BOOK	CLASS	DIRECTION	PAGE	PARAGRAPH	QUOTE	INTERPRETATION
Biology	10	General Gymnasium and for Mathematics and Informatics Gymnasium	179	"	Idiot Mongoloid" + figure.	The use of the phrase "mongoloid idiot" is deeply offensive and discriminatory. This term carries a long history of being used to stigmatize individuals with Down syndrome and is based on outdated and discredited racial classifications. Such usage is not only ethically unacceptable but also reinforces the stigmatization and dehumanization of individuals with disabilities.
Biology	10	General Gymnasium and for Mathematics and Informatics Gymnasium	180	1	"Such individuals, according to facial appearance and eyes, resemble the Mongol race, while they suffer from severe mental retardation, short stature, reduced brain size, dermatoglyphs (characteristic hand and foot lines), and they live up to 10-15 years at most."	
Biology	10	General Gymnasium and for Mathematics and Informatics Gymnasium	233	2	"History recognizes cases where some people have lived more than 200 years (e.g., the Englishman Thomas Parr lived more than 207 years)."	This sentence is problematic because it claims an untrue historical fact, stating that some people have lived for more than 200 years, which is not supported by credible scientific studies. In this way, the text undermines the reliability of historical sources.
Biology	10	General Gymnasium and for Mathematics and Informatics Gymnasium	233	2	"Contrary to the created belief that people engaged in intellectual work live shorter lives, history recognizes cases where even they have lived quite long."	The text suggests a false generalization that people engaged in intellectual work live shorter lives, promoting an inaccurate and nonsensical idea about the relationship between the type of work and longevity.
Biology	10	General Gymnasium and for Mathematics and Informatics Gymnasium	219	1	"In Siam (Thailand), in the year 1811, conjoined twins Cang and Eng were born to normal parents, who lived for 63 years."	While this statement does not contain overtly discriminatory language, the term "normal" can be problematic as it implies that there is an abnormality associated with being a conjoined twin. This can contribute to negative perceptions of individuals with congenital differences.
Biology	10	General Gymnasium and for Mathematics and Informatics Gymnasium	226	2	On the other hand, the child owes obedience and respect to the parents.	This phrase could be seen as promoting traditional roles and expectations that children should inherently respect and obey their parents, which can reinforce a rigid family hierarchy and may not take into account individual circumstances or the importance of mutual respect.

BOOK	CLASS	DIRECTION	PAGE	PARAGRAPH	QUOTE	INTERPRETATION
Biology	10	General Gymnasium and for Mathematics and Informatics Gymnasium	230	5	"With this method, the retrieval of the egg cell and sperm from the biological parents, or other individuals, is planned, where their fertilization takes place under special conditions, and then the implantation of the zygote is carried out in the uterus of the biological mother (or surrogate mother)."	The phrase "prindërit e vërtetë" (real parents) implies a hierarchy between biological parents and surrogate parents, which can diminish the role and importance of surrogate mothers in the parenting process, potentially stigmatizing them.
Biology	10	General Gymnasium and for Mathematics and Informatics Gymnasium			"Unmarried individuals, on average, live shorter than married individuals."	The phrasing here might imply that being unmarried is associated with a lower quality of life, which can promote a stigma against single individuals.
Biology	11	Natural Sciences	46		"Why can some healthy parents give birth to sick children?"	This can create a false perception that parents are responsible for the illnesses of their children, stigmatizing those who have children with health issues and undervaluing the complexity of the causes of diseases. The use of such discourse can contribute to victim-blaming, making parents feel guilty for the health status of their children.
Biology	11	Natural Sciences	107		"'Evidence' of evolution" with the word 'evidence' in quotation marks.	The word "evidence" in quotes suggests that it is not true or there is some subjective skepticism from the authors regarding the evidence. The text is addressed to adolescents.
Biology	11	Natural Sciences	125		"In these situations, you need to be careful, as you could become a cause for conflict complications, which would not improve your life."	The sentence "In these situations, you should be careful; you might become the cause of complicating conflicts, which would not improve your life" suggests a problematic approach because it places the responsibility for the complications of conflicts on the individual who may be a victim or powerless in such circumstances. This can create victim-blaming, leaving out the structural and social factors that contribute to conflict.

BOOK	CLASS	DIRECTION	PAGE	PARAGRAPH	QUOTE	INTERPRETATION
Sociology	11	Social Sciences - Linguistic	123	3	"A properly socialized being, at the beginning of the 21st century, will not only know that there are two sexes, which indeed cannot be changed (except for modern medical interventions related to possible changes of sexual organs), and consequently two types of gender roles classified according to sex, but must also know that there are other sexual orientations, contrary to natural sex, such as homosexuality and bisexuality."	It reduces gender and sex to two unchangeable categories, ignoring the broad spectrum of gender and sexual identities. The use of terms like "other sexual orientations, contrary to natural sex" suggests that non-dominant orientations are "unnatural," which is prejudiced and stigmatizing towards the LGBTQ+ community. This approach reinforces binary and hegemonic norms of sex and gender, undermining diversity and inclusion.
Sociology	11	Social Sciences - Linguistic	122	4	"Everything would be fine if gender identity identification was that simple [...] where one simply understood they were male or female and behaved accordingly as expected by the family."	
Biology	12	Natural Sciences	371	1	"An aspect of our psychological traits, which constitutes a significant part of both sexuality and gender identity, is sexual orientation, either romantic attraction to the same sex or opposite sex."	The sentence is problematic because it simplifies gender identity by reducing it to a binary division (male/female), ignoring the broader spectrum of gender identities and their flexibility. It suggests that proper behavior is determined by traditional family expectations, limiting individual freedom and reinforcing patriarchal and hegemonic norms. The sentence reinforces discrimination against those who do not conform to these gender stereotypes, thus promoting an excluding and non-inclusive environment.
History	12	Social Sciences - Linguistic	188	1	"The reconciliation of blood feuds elevated citizens' awareness that the feeling and love for the homeland is above everything..."	problematic aspect is the glorification of such an action in nationalist discourse, as in this way any action can be justified in the name of "the homeland."

BOOK	CLASS	DIRECTION	PAGE	PARAGRAPH	QUOTE	INTERPRETATION
History	12	Social Sciences - Linguistic	197	Entire page – Distinguished Personalities	Albanian personalities section	Women are not represented; disbalanced representation of women vis-à-vis men.
History	12	Social Sciences - Linguistic	199	Photo with text / 1	Photo.	While other personalities seem to be represented individually, Shote Galica is placed alongside Azem Galica.
History	12	Social Sciences - Linguistic	140	Entire page	Omission of historical memory.	"The text does not portray the collaborative history of some Albanian factions during World War II which allegedly collaborated with the Germans through the creation of the SS 'Skanderbeg' division."
History	12	Social Sciences - Linguistic	40	4	"With weapons in hand, Albanian fighters stopped the advance of Slavic invaders." + many other formulations where this word is used.	The glorification of war and us. Vs. them dichotomy.
History	12	Social Sciences - Linguistic	53	1	"Ruler / Ottoman ruler" + many other places where this word is used.	Ibid.
History	11	Social Sciences - Linguistic	20	1-2	"With this contribution, Albania gave Europe much more than it received from it."	historical context and failing to acknowledge the multifaceted interactions between Albania and Europe, which can misrepresent the complexities of these relationships at an international scale and promote a distorted view of history.
History	11	Social Sciences - Linguistic	108	1-2	Section of slave trade.	The African slave trade: interpretations do not match the accurate contextualization of slavery, and make it seem as if slavery was a normal phenomenon in the African content.
History	12	Social Sciences - Linguistic	190-192	Throughout the pages	Phases of history (4 phases, beginning of page)	The use of inaccurate dates related to the development of the UÇK creates direct connections between the creation of the UÇK and other historical developments.
			192	1	"In these battles, the KLA (Kosovo Liberation Army) demonstrated unprecedented and heroic bravery against the Serbian occupier."	While not considered discriminatory language, as it does not exclude, in the context of nationalist discourse, the sentence is a glorification of nationalist sentiments. The use of words like "bravery" and "heroic" in the context of violence can encourage the romanticization of war and provoke strong feelings. It does not provide a deeper analysis of the historical situation, which includes other perspectives: A focus solely on the bravery of the UÇK without mentioning other experiences creates a one-dimensional narrative that undermines the experiences of war victims.

ISBN 978-9951-9122-1-1

9 789951 912211